

**AKSARAY DÜZ DOKUMA YAYGILARI
(KİLİM, CİCİM, ZİLİ)**

Deniz GÜMÜŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2015

Deniz GÜMÜŞ tarafından hazırlanan “ Aksaray Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili) adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hatice ÖZTÜRK TOZUN

Kültür Varlıklarını Koruma Ana Sanat Dalı Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Başkan : Prof. Dr. Aysen SOYSALDI

Geleneksel Türk Sanatları ana Sanat Dalı Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Yrd. Doç. Dr. Feryal SÖYLEMEZOĞLU

Ev Ekonomisi Yüksekokulu Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.....

Tez Savunma Tarihi:

26/06/2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Aysen SOYSALDI

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Deniz GÜMÜŞ

26.06.2015

AKSARAY DÜZ DOKUMA YAYGILARI (KİLİM- CİCİM- ZİLİ)

(Yüksek Lisans Tezi)

Deniz GÜMÜŞ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Haziran 2015

ÖZET

Geleneksel el sanatları geçmişten günümüze aktarılan kültür miraslarımızdan olup bireysel ve toplumsal kimliğimizi yansıtmaktadır. Günümüzde de birçok alanda uygulanan geleneksel el sanatları, ilerleyen teknolojiyle paralel olarak gelişme göstermektedir. Kullanım alanı olmayan el sanatları unutulmaya yüz tutmakta, nakış, oya, halı kilim, dokuma, yazmacılık, çinicilik, cam, tezhip, hat, dericilik vb. gibi geleneksel el sanatları da yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Düz dokuma yaygıları da el sanatlarımızdan biridir. Göçebe hayat tarzı yaşayan insanoğlu, kötü hava şartlarına maruz kalmış ve bu şartlara karşı barınak oluşturmuştur. Kendilerine en uygun ortamı ararken çadırları kurmak için keçi yünü kullanmaya başlamışlardır. Düz dokuma tekniği bu anlamda ilk defa göçebe çadırlarını yapmak için kullanılmıştır.

Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde düz dokuma yaygıları dokunmuştur. Düz dokuma yaygılarının dokunduğu bölgelerden biri de Aksaray ilidir.

Bu çalışma; Aksaray yöresinde dokunmuş ve hala dokunmakta olan düz dokuma yaygılarının günümüzdeki durumunu tespit etmek, gün yüzüne çıkarmak yöredeki işlevini ortaya koymak ve geleneksel el sanatları açısından alanyazına yeni bir çalışma kazandırma amacı ile betimleme yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır. Bu aşamada yörede tespit edilen 64 düz dokuma yaygısı, renk, motif, kompozisyon özellikleri açısından incelenerek değerlendirilmiştir.

Yörede yaptığımız çalışma sonucunda, Aksaray düz dokuma yaygılarına olan ilginin giderek azalmış olduğu görülmüştür. Aksaray düz dokuma yaygılarının tekrar canlanması için çalışmalar yapılması gerektiği konusunda biz araştırmacılara büyük görev düşmektedir.

Bilim Kodu	:411
Anahtar Kelimeler	:El Sanatları, Dokuma, Düz Dokuma, Aksaray.
Sayfa Adedi	:170
Danışman	:Yrd. Doç. Dr. Hatice (ÖZTÜRK) TOZUN

FLAT WOVEN MATS OF AKSARAY

(Master Thesis)

Deniz GÜMÜŞ

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF FINE ARTS

June 2015

ABSTRACT

Traditional crafts from the past is our present cultural heritage transmitted reflect our individual and social identity. Today is applied in many areas of traditional crafts, developing in parallel with advancing technology. Non-use of space crafts to keep oblivion, embroidery, lace, carpet, rugs, woven, of Printing, pottery, glass, illumination, calligraphy, leather goods and so on. traditional crafts such as is tried to be kept alive.

Flat woven mats is also one of our crafts. People who lived nomadic lifestyles, exposed to bad weather conditions and create shelter against these conditions. Them to establish the most suitable environment while searching for tents have begun to use the goat wool. Weaving technique is used to make the nomadic tent for the first time in this regard.

Flat-woven mats are woven in almost every region of Anatolia. One of which is the touch of a plain-woven mats Aksaray.

This study from past to present to Aksaray flat woven mats of the attempt to reconstruct the state on the path of the day, to reveal the function on regional development and are prepared using traditional crafts in terms of descriptive method with the aim of gaining a new study in the literature. At this stage identified in the region of 64 flat-woven mats, color, motif, are evaluated in terms of composition properties.

As a result of our work in the area, Aksaray has seen increasing interest in the flat woven mats have decreased. Aksaray flat woven mats where the work needs to be done for the revival we are on a great mission to researchers.

Science Code : 411

Key Words : Crafts, Weaving, Plain Weave, Aksaray.

Sayfa Adedi : 170

Advisor : Yrd. Doç. Dr. Hatice (ÖZTÜRK) TOZUN

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programının gereği olarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın amacı; Aksaray ilinde dokunmuş veya hala dokunmakta olan düz dokuma yaygılarının işlevini ortaya koymak ve kaybolmaya yüz tutmuş düz dokumaları gün yüzüne çıkarmaktır.

Araştırmanın planlanmasında ve yürütülmesinde bilgi ve önerileriyle beni teşvik eden saygıdeğer hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hatice (ÖZTÜRK) TOZUN'a, alan araştırmalarına birlikte giderek bana eşlik eden eleştiri ve fikirlerinden yararlandığım eşim Okt. Kudret Safa GÜMÜŞ'e, benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme ve Aksaray'daki araştırmalarım sırasında bana evini ve iş yerini açan Aksaray halkına teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSELLER DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
MOTİFLER DİZİNİ	xix
KISALTMALAR	xxii

I.BÖLÜM

I.GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.2.1. Alt Amaçlar	2
1.3. Önem	2
1.4. Sınırlılıklar	2
1.5. Sayıtlar (varsayım)	3
1.6. Tanımlar	3

II. BÖLÜM

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Sanat	5
2.2. El Sanatları	5
2.3. Dokuma	5
2.4. Düz Dokumaların Tarihçesi	6
2.5. Düz Dokumaların Kullanım Alanı	7
2.6. Düz Dokumalarda Hammadde ve Kullanılan İpler	7
2.6.1. Yün	7
2.6.2. Pamuk	7
2.7. Düz Dokumalarda Kullanılan Araçlar	8
2.8. Düz Dokuma Teknikleri	8
2.8.1. Kilim Dokuma Teknikleri	8
2.8.1.1. İlikli Kilim	8
2.8.1.2. Tek Kenetleme İle Kilim Dokuma	9
2.8.1.3. Çift Kenetleme İle Kilim Dokuma	9
2.8.1.4. Çapraz Dikişli Kilim Dokuma	9
2.8.1.5. Atkıları Tek Çözüğü Üzerinden Döndürerek Kilim Dokuma	9
2.8.1.6. Renkler Arasında Çözüğü Aralıklarının Yok Edildiği Kilim Türü	9
2.8.1.7. Desen Çevresi Çerçeveleli Kilim Dokuma	9
2.8.1.8. Sarma Çerçeveleli Kilim Dokuma	9
2.8.1.9. Eğri Atkılı Kilim Dokuma	10
2.8.1.10. Atkılar Arasına Renkli İplik İlavesi İle Kilim Dokuma	10
2.8.2. Cicim Dokuma Teknikleri	10
2.8.2.1. Seyrek Motifli Cicim	10
2.8.2.2. Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim	10

2.8.2.3. Sık Motifli Cicim	10
2.8.2.4. Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim	11
2.8.3. Zili Dokuma Teknikleri	11
2.8.3.1. Düz Zili	11
2.8.3.2. Çapraz Zili	11
2.8.3.3. Seyrek Zili	11
2.8.3.4. Damalı Zili	11
2.8.3.5. Konturlu Zili	11
2.9. Düz Dokumaların Desen Özellikleri	11
2.10. Yöre ile İlgili Bilgiler	12
2.10.1. Aksaray'ın Tarihi	12
2.10.1.1. Selçuklular Döneminde Aksaray	13
2.10.1.2. Osmanlılar Döneminde Aksaray	13
2.10.1.3. Cumhuriyet Döneminde Aksaray	14
2.10.2. Coğrafi Özellikleri	14
2.10.3. El Sanatları	15

III.BÖLÜM

3. YÖNTEM	16
3.1. Araştırmanın Modeli	16
3.2. Evren ve Örneklem	16
3.3. Verilerin Toplama Teknikleri	16
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	17

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM	18
4.1. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Yöreye Göre Dağılımı	18
4.2. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Yapılış Tarihi	19
4.3. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Kullanım Alanlarına Göre Özellikleri	19
4.4. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinde Kullanılan Araç ve Gereçler	21
4.4.1 Kullanılan Araçlar	21
4.4.2. Kullanılan Gereçler	22
4.5. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinde Kullanılan Teknikler	23
4.5.1. Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Tekniklerin Özellikleri	24
4.5.1.1. Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Kilim Teknikleri	24
4.5.1.2 Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Cicim Teknikleri	24
4.5.1.3 Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Zili Teknikleri	25
4.6. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Renk Özellikleri	26
4.7. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Motif Özellikleri	27
4.7.1. Dokumalarda Kullanılan Motiflerin Sınıflandırılması	28
4.7.1.1. Hayvansal Motifler	28
4.7.1.2. Bitkisel Motifler	28
4.7.1.3. Geometrik Motifler	29
4.7.1.4. Nesnel Motifler	29
4.7.1.5. Sembolik Motifler	30
4.7.2. Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Motifler	30

4.7.3. Aksaray İli Düz Dokumalarında Görülen Motifler ve Anlamları	32
4.7.3.1. Akrep	32
4.7.3.2. Artı	33
4.7.3.3. Aşk ve Birleşme	34
4.7.3.4. Bereket	35
4.7.3.5. Bukağı	38
4.7.3.6. Çengel Motifi	39
4.7.3.7. Elibelinde (Eliböğünde)	42
4.7.3.8. El-Parmak-Tarak	43
4.7.3.9. Göz	44
4.7.3.10. Hayat Ağacı	46
4.7.3.11. Kırkbudak	48
4.7.3.12. Koçboynuzu	49
4.7.3.13. Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı	50
4.7.3.14. Kuş	51
4.7.3.15. Küpe	55
4.7.3.16. Muska Nazarlık	56
4.7.3.17. Pıtrak	57
4.7.3.18. Saç Bağı	58
4.7.3.19. Sandıklı	59
4.7.3.20. Su Yolu (Sığır Sidiği, Deve Hörgücü)	61
4.7.3.21. Top Motifi	65
4.7.3.22. Türkmen Gülü	66
4.7.3.23. Yıldız	67
4.7.3.24. Aksaray Düz Dokumalarında Karşılaşılan Çeşitli Hayvan Figürleri ..	68
4.8. Düz Dokumalarda Görülen Kompozisyon Özellikleri	71
4.8.1. Tekrar Sistemi	71
4.8.1.1. Ardışık Tekrar Sistemi	71
4.8.2. Uygunluk Sistemi	71
4.8.3. Zıtlık Sistemi	72
4.8.4. Koram Sistemi	72
4.8.5. Egemenlik Sistemi	72
4.8.6. Denge Sistemi	73
4.8.7. Birlik Sistemi	73
4.9. Aksaray İli Düz Dokumalarının Kompozisyon Özellikleri	74

V. BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER	138
5.1. Sonuç	138
5.2. Öneriler	139
KAYNAKLAR	141
EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ	146

GÖRSELLER DİZİNİ

Görseller	Sayfa
Fotoğraf 2.1 Aksaray İl Haritası	13
Fotoğraf 2.2 Aksaray’da Halı Restitüsyon Atölyesi	15
Fotoğraf 4.1 Istar tezgah	22
Fotoğraf 4.2 Dokumada kullanılan aletler	22
Fotoğraf 4.3 Cicim Örneği	75
Fotoğraf 4.4 Kilim Örneği	76
Fotoğraf 4.5 Cicim Örneği	77
Fotoğraf 4.6 Cicim Örneği	78
Fotoğraf 4.7 Cicim Örneği	79
Fotoğraf 4.8 Cicim Örneği	80
Fotoğraf 4.9 Cicim Örneği	81
Fotoğraf 4.10 Cicim Örneği	82
Fotoğraf 4.11 Kilim Örneği	83
Fotoğraf 4.12 Kilim Örneği	84
Fotoğraf 4.13 Kilim Örneği	85
Fotoğraf 4.14 Kilim Örneği	86
Fotoğraf 4.15 Kilim Örneği	87
Fotoğraf 4.16 Kilim Örneği	88
Fotoğraf 4.17 Kilim Örneği	89
Fotoğraf 4.18 Kilim Örneği	90
Fotoğraf 4.19 Cicim Örneği	91
Fotoğraf 4.20 Kilim Örneği	92
Fotoğraf 4.21 Cicim Örneği	93
Fotoğraf 4.22 Cicim Örneği	94

Fotoğraf 4.23 Kilim Örneği	95
Fotoğraf 4.24 Kilim Örneği	96
Fotoğraf 4.25 Cicim Örneği	97
Fotoğraf 4.26 Cicim Örneği	98
Fotoğraf 4.27 Cicim Örneği	99
Fotoğraf 4.28 Cicim Örneği	100
Fotoğraf 4.29 Kilim Örneği	101
Fotoğraf 4.30 Kilim Örneği	102
Fotoğraf 4.31 Cicim Örneği	103
Fotoğraf 4.32 Kilim Örneği	104
Fotoğraf 4.33 Kilim Örneği	105
Fotoğraf 4.34 Cicim Örneği	106
Fotoğraf 4.35 Cicim Örneği	107
Fotoğraf 4.36 Cicim Örneği	108
Fotoğraf 4.37 Cicim Örneği	109
Fotoğraf 4.38 Zili Örneği	110
Fotoğraf 4.39 Zili Örneği	111
Fotoğraf 4.40 Kilim Örneği	112
Fotoğraf 4.41 Kilim Örneği	113
Fotoğraf 4.42 Kilim Örneği	114
Fotoğraf 4.43 Kilim Örneği	115
Fotoğraf 4.44 Zili Örneği	116
Fotoğraf 4.45 Kilim Örneği	117
Fotoğraf 4.46 Kilim Örneği	118
Fotoğraf 4.47 Kilim Örneği	119

Fotoğraf 4.48 Kilim Örneği	120
Fotoğraf 4.49 Kilim Örneği	121
Fotoğraf 4.50 Kilim Örneği	122
Fotoğraf 4.51 Kilim Örneği	123
Fotoğraf 4.52 Zili Örneği	124
Fotoğraf 4.53 Kilim Örneği	125
Fotoğraf 4.54 Cicim Örneği	126
Fotoğraf 4.55 Cicim Örneği	127
Fotoğraf 4.56 Zili Örneği	128
Fotoğraf 4.57 Cicim Örneği	129
Fotoğraf 4.58 Cicim Örneği	130
Fotoğraf 4.59 Cicim Örneği	131
Fotoğraf 4.60 Zili Örneği	132
Fotoğraf 4.61 Zili Örneği	133
Fotoğraf 4.62 Zili Örneği	134
Fotoğraf 4.63 Zili Örneği	134
Fotoğraf 4.64 Zili Örneği	134
Fotoğraf 4.65 Zili Örneği	136
Fotoğraf 4.66 Zili Örneği	137

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1.Aksaray İli Tespit Edilen Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Dağılımı	21
Tablo 4.2.Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Yapılış Tarihlerinin Dağılımı	22
Tablo 4.3.Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Dağılımı	23
Tablo 4.4.Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinde Kullanılan Gereçler Dağılımı	25
Tablo 4.5.Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Teknikleri	26
Tablo 4.6.Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Renk Özellikleri Dağılımı	29
Tablo 4.7.Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Motif Özellikleri Dağılımı	30
Tablo 4.8. Fotoğraf 4.3. Bilgi Formu	75
Tablo 4.9. Fotoğraf 4.4. Bilgi Formu	76
Tablo 4.10. Fotoğraf 4.5. Bilgi Formu	77
Tablo 4.11. Fotoğraf 4.6. Bilgi Formu	78
Tablo 4.12. Fotoğraf 4.7. Bilgi Formu	79
Tablo 4.13. Fotoğraf 4.8. Bilgi Formu	80
Tablo 4.14. Fotoğraf 4.9. Bilgi Formu	81
Tablo 4.15. Fotoğraf 4.10. Bilgi Formu	82
Tablo 4.16. Fotoğraf 4.11. Bilgi Formu	83
Tablo 4.17. Fotoğraf 4.12. Bilgi Formu	84
Tablo 4.18. Fotoğraf 4.13. Bilgi Formu	85
Tablo 4.19. Fotoğraf 4.14. Bilgi Formu	86
Tablo 4.20. Fotoğraf 4.15. Bilgi Formu	87
Tablo 4.21. Fotoğraf 4.16. Bilgi Formu	88
Tablo 4.22. Fotoğraf 4.17. Bilgi Formu	89
Tablo 4.23. Fotoğraf 4.18. Bilgi Formu	90
Tablo 4.24. Fotoğraf 4.19. Bilgi Formu	91

Tablo 4.25. Fotoğraf 4.20. Bilgi Formu	92
Tablo 4.26. Fotoğraf 4.21. Bilgi Formu	93
Tablo 4.27. Fotoğraf 4.22. Bilgi Formu	94
Tablo 4.28. Fotoğraf 4.23. Bilgi Formu	95
Tablo 4.29. Fotoğraf 4.24. Bilgi Formu	96
Tablo 4.30. Fotoğraf 4.25. Bilgi Formu	97
Tablo 4.31. Fotoğraf 4.26. Bilgi Formu	98
Tablo 4.32. Fotoğraf 4.27. Bilgi Formu	99
Tablo 4.33. Fotoğraf 4.28. Bilgi Formu	100
Tablo 4.34. Fotoğraf 4.29. Bilgi Formu	101
Tablo 4.35. Fotoğraf 4.30. Bilgi Formu	102
Tablo 4.36. Fotoğraf 4.31. Bilgi Formu	103
Tablo 4.37. Fotoğraf 4.32. Bilgi Formu	104
Tablo 4.38. Fotoğraf 4.33. Bilgi Formu	105
Tablo 4.39. Fotoğraf 4.34. Bilgi Formu	106
Tablo 4.40. Fotoğraf 4.35. Bilgi Formu	107
Tablo 4.41. Fotoğraf 4.36. Bilgi Formu	108
Tablo 4.42. Fotoğraf 4.37. Bilgi Formu	109
Tablo 4.43. Fotoğraf 4.38. Bilgi Formu	110
Tablo 4.44. Fotoğraf 4.39. Bilgi Formu	111
Tablo 4.45. Fotoğraf 4.40. Bilgi Formu	112
Tablo 4.46. Fotoğraf 4.41. Bilgi Formu	113
Tablo 4.47. Fotoğraf 4.42. Bilgi Formu	114
Tablo 4.48. Fotoğraf 4.43. Bilgi Formu	115
Tablo 4.49. Fotoğraf 4.44. Bilgi Formu	116
Tablo 4.50. Fotoğraf 4.45. Bilgi Formu	117

Tablo 4.51. Fotoğraf 4.46 Bilgi Formu	118
Tablo 4.52. Fotoğraf 4.47. Bilgi Formu	119
Tablo 4.53. Fotoğraf 4.48. Bilgi Formu	120
Tablo 4.54. Fotoğraf 4.49. Bilgi Formu	121
Tablo 4.55. Fotoğraf 4.50. Bilgi Formu	122
Tablo 4.56. Fotoğraf 4.51. Bilgi Formu	123
Tablo 4.57. Fotoğraf 4.52. Bilgi Formu	124
Tablo 4.58. Fotoğraf 4.53. Bilgi Formu	125
Tablo 4.59. Fotoğraf 4.54. Bilgi Formu	126
Tablo 4.60. Fotoğraf 4.55. Bilgi Formu	127
Tablo 4.61. Fotoğraf 4.56. Bilgi Formu	128
Tablo 4.62. Fotoğraf 4.57. Bilgi Formu	129
Tablo 4.63. Fotoğraf 4.58. Bilgi Formu	130
Tablo 4.64 Fotoğraf 4.59. Bilgi Formu	131
Tablo 4.65. Fotoğraf 4.60. Bilgi Formu	132
Tablo 4.66. Fotoğraf 4.61. Bilgi Formu	133
Tablo 4.67. Fotoğraf 4.62 - 4.63 - 4.64 Bilgi Formu	135
Tablo 4.68. Fotoğraf 4.65. Bilgi Formu	136
Tablo 4.69. Fotoğraf 4.66. Bilgi Formu	137

ŞEKİLLER DİZİNİ

Çizim	Sayfa
Çizim 2.1 Çözümlü Aracı	8
Çizim 4.1 Fotoğraf 4.3. Şeması	75
Çizim 4.2 Fotoğraf 4.4. Şeması	76
Çizim 4.3 Fotoğraf 4.5. Şeması	77
Çizim 4.4 Fotoğraf 4.6. Şeması	78
Çizim 4.5 Fotoğraf 4.7. Şeması	79
Çizim 4.6 Fotoğraf 4.8. Şeması	80
Çizim 4.7 Fotoğraf 4.9. Şeması	81
Çizim 4.8 Fotoğraf 4.10. Şeması	82
Çizim 4.9 Fotoğraf 4.11. Şeması	83
Çizim 4.10 Fotoğraf 4.12. Şeması	84
Çizim 4.11 Fotoğraf 4.13. Şeması	85
Çizim 4.12 Fotoğraf 4.14. Şeması	86
Çizim 4.13 Fotoğraf 4.15. Şeması	87
Çizim 4.14 Fotoğraf 4.16. Şeması	88
Çizim 4.15 Fotoğraf 4.17. Şeması	89
Çizim 4.16 Fotoğraf 4.18. Şeması	90
Çizim 4.17 Fotoğraf 4.19. Şeması	91
Çizim 4.18 Fotoğraf 4.20. Şeması	92
Çizim 4.19 Fotoğraf 4.21. Şeması	93
Çizim 4.20 Fotoğraf 4.22. Şeması	94
Çizim 4.21 Fotoğraf 4.23. Şeması	95
Çizim 4.22 Fotoğraf 4.24. Şeması	96
Çizim 4.23 Fotoğraf 4.25. Şeması	97

Çizim 4.24 Fotoğraf 4.26. Şeması	98
Çizim 4.25 Fotoğraf 4.27. Şeması.....	99
Çizim 4.26 Fotoğraf 4.28. Şeması	100
Çizim 4.27 Fotoğraf 4.29. Şeması	101
Çizim 4.28 Fotoğraf 4.30. Şeması	102
Çizim 4.29 Fotoğraf 4.31. Şeması	103
Çizim 4.30 Fotoğraf 4.32. Şeması	104
Çizim 4.31 Fotoğraf 4.33. Şeması	105
Çizim 4.32 Fotoğraf 4.34. Şeması	106
Çizim 4.33 Fotoğraf 4.35. Şeması	107
Çizim 4.34 Fotoğraf 4.36. Şeması	108
Çizim 4.35 Fotoğraf 4.37. Şeması	109
Çizim 4.36 Fotoğraf 4.38. Şeması	110
Çizim 4.37 Fotoğraf 4.39. Şeması	111
Çizim 4.38 Fotoğraf 4.40. Şeması	112
Çizim 4.39 Fotoğraf 4.41. Şeması	113
Çizim 4.40 Fotoğraf 4.42. Şeması	114
Çizim 4.41 Fotoğraf 4.43. Şeması	115
Çizim 4.42 Fotoğraf 4.44. Şeması	116
Çizim 4.43 Fotoğraf 4.45. Şeması	117
Çizim 4.44 Fotoğraf 4.46. Şeması	118
Çizim 4.45 Fotoğraf 4.47. Şeması	119
Çizim 4.46 Fotoğraf 4.48. Şeması	120
Çizim 4.47 Fotoğraf 4.49. Şeması	121
Çizim 4.48 Fotoğraf 4.50. Şeması	122

Çizim 4.49 Fotoğraf 4.51. Şeması	123
Çizim 4.50 Fotoğraf 4.52. Şeması	124
Çizim 4.51 Fotoğraf 4.53. Şeması	125
Çizim 4.52 Fotoğraf 4.54. Şeması	126
Çizim 4.53 Fotoğraf 4.55. Şeması	127
Çizim 4.54 Fotoğraf 4.56. Şeması	128
Çizim 4.55 Fotoğraf 4.57. Şeması	129
Çizim 4.56 Fotoğraf 4.58. Şeması	130
Çizim 4.57 Fotoğraf 4.59. Şeması	131
Çizim 4.58 Fotoğraf 4.60. Şeması	132
Çizim 4.59 Fotoğraf 4.61. Şeması	133
Çizim 4.60 Fotoğraf 4.62. Şeması	135
Çizim 4.61 Fotoğraf 4.63. Şeması	135
Çizim 4.62 Fotoğraf 4.64. Şeması	135
Çizim 4.63 Fotoğraf 4.65. Şeması	136
Çizim 4.64 Fotoğraf 4.66. Şeması	137

MOTİFLER DİZİNİ

Motif	Sayfa
Motif 4.1 Akrep	32
Motif 4.2 Akrep	32
Motif 4.3 Artı.....	33
Motif 4.4 Aşk ve Birleşim.....	34
Motif 4.5 Bereket	35
Motif 4.6 Bereket	36
Motif 4.7 Bereket	36
Motif 4.8 Bereket	37
Motif 4.9 Bereket	37
Motif 4. 10 Bukağı	38
Motif 4.11 Çengel	39
Motif 4.12 Çengel	39
Motif 4.13 Çengel	40
Motif 4.14 Çengel	40
Motif 4.15 Çengel	41
Motif 4.16 Çengel	41
Motif 4.17. Elibelinde	42
Motif 4.18 Elibelinde	42
Motif 4. 19 Parmak/Tarak	43
Motif 4.20 Göz	44
Motif 4. 21 Göz	44
Motif 4.22 Göz	45
Motif 4.23. Hayat Ağacı	46
Motif 4.24. Hayat Ağacı	47

Motif 4.25. Kırkbudak	48
Motif 4.26 Koç Boynuzu	49
Motif 4. 27 Koç Boynuzu	49
Motif 4.28 Kurt Ağzı	50
Motif 4.29 Kurt Ağzı	50
Motif 4.30 Kuş	51
Motif 4.31 Kuş	52
Motif 4.32 Kuş	52
Motif 4.33 Kuş	52
Motif 4.34 Kuş	53
Motif 4.35 Kuş	53
Motif 4.36 Kuş	53
Motif 4.37 Kuş	54
Motif 4.38 Küpe- Kandil	55
Motif 4.39 Küpe- Kandil	55
Motif 4. 40 Muska Motifi ile oluşturulmuş suyolu	56
Motif 4.41 Pıtrak	57
Motif 4.42 Pıtrak	57
Motif 4.43. Saç Bağı ve Artı Motifi	58
Motif 4.44 Sandıklı Ortasında Pıtrak	59
Motif 4.45 Sandıklı – Ortasında Aşk ve Birleşim	59
Motif 4.46 Sandıklı	60
Motif 4.47 Sandıklı – Çengel	60
Motif 4.48 Suyolu	61
Motif 4.49 Suyolu	61

Motif 4.50 Suyolu	61
Motif 4.51 Suyolu	62
Motif 4.52 Suyolu	62
Motif 4.53 Suyolu	62
Motif 4.54 Suyolu	62
Motif 4.55 Suyolu- Kazayağı	63
Motif 4.56 Suyolu Yaprak Motifli	63
Motif 4.57 Suyolu-Sığır Sidiği	63
Motif 4.58 Suyolu-Çiçek	64
Motif 4.59 Suyolu-Çiçek	64
Motif 4.60 Suyolu-Çiçek	64
Motif 4.60 Top Motifi - Yıldız Motifi	65
Motif 4.61. Türkmen Gülü	66
Motif 4.62 Yıldız	67
Motif 4.63 Yıldız	67
Motif 4. 64 Çeşitli Hayvan Figürleri	68
Motif 4.65 Çeşitli Hayvan Figürleri	68
Motif 4.66 Çeşitli Hayvan Figürleri	69
Motif 4.67 Çeşitli Hayvan Figürleri	69
Motif 4.68 Çeşitli Hayvan Figürleri	69
Motif 4.69 Çeşitli Hayvan Figürleri	70
Motif 4.70 Çeşitli Hayvan Figürleri	70

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser

Bkz. : Bakınız

Cm. : Santimetre

Dr. : Doktor

Doç. : Doçent

No : Numara

Prof. : Profesör

R. : Resim

S : Sayı

s. : Sayfa

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

Vb : ve başkası ve benzeri ve bunun gibi

Vs : ve saire

Yrd. : Yardımcı

Yy : Yüzyıl

I.GİRİŞ

1.1.Problem

Sanat; bireylerin ve ortak yaşamın özünden kaynaklanan, duygu ve düşünceleri içinden geldiği gibi yansıtan gerçek yaşam duygusudur. Bütün dünya insanları arasında yakınlaşma, bütünleşme, ortak duyguları paylaşma ve haz almak için sanat önemli bir araçtır. Sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. Var olan bu sanatlarımızdan birisi de geleneksel el sanatlarımızdır.

El sanatları, bir milletin kültürünü temsil etmekte ve tanıtmaktadır. Bu nedenle el sanatı ürünleri o ülkenin kültürel kimliğinin en canlı belgeleridir. “Bir ülkenin gelenek ve göreneklerinin, yaşama biçiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasında, gelişerek devam etmesinde en büyük rolü yine el sanatları oynamaktadır. Bu nedenle bütün milletler el sanatlarına önem vermekte ve geçmişten geleceğe uzanan bir kültür hazinesi olarak korumaktadır” (Akpınarlı, 1997: 23).

Geçmişten günümüze aktarılan kültür miraslarımızdan biri olan geleneksel el sanatları, bireysel ve toplumsal kimliğimizi yansıtmaktadır. Günümüzde birçok alanda uygulanan geleneksel el sanatları, ilerleyen teknolojiyle paralel olarak gelişme göstermektedir. Bununla birlikte kullanım alanı olmayan el sanatları unutulmaya yüz tutmaktadır. Nakış, oya, halı kilim, dokuma, yazmacılık, çinicilik, cam, tezhip, hat, dericilik vb. gibi el sanatları da yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Düz dokuma yaygıları da el sanatlarımızdan biridir. Orta Asya’nın batı bölgelerine göç edip kendilerine yaşamak için daha uygun alanlar aramaya başlayan göçebeler, kötü hava şartlarına maruz kalmışlardır. Bu nedenle çadırlarını kurmak için keçi yünü kullanmaya başlamışlardır. “Keçi yünü, koyun yününe nazaran çok daha uzun ve sıkıdır. Düz dokuma tekniği bu anlamda ilk defa göçebe çadırlarını yapmak için kullanılmıştır” (Bayraktaroğlu, 1991: 40).

Anadolu’nun hemen hemen her bölgesinde düz dokuma yaygıları dokunmuştur. Düz dokuma yaygılarının dokunduğu bölgelerden biri de Aksaray ilidir. Geçmişte bu bölgede dokunan düz dokuma yaygıları renklerinin solmazlığı ile nam salmıştır. Bunun sebebi,

dokumada kullanılan yünün doğal boyalar ile boyanmasıdır. Eskiye nazaran Aksaray düz dokuma yaygılarına olan ilgi giderek azalmaktadır. Bu araştırmanın problemi, Aksaray düz dokuma yaygılarının incelenerek tekrar gün yüzüne çıkarılmasını sağlamaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Aksaray yöresinde dokunmuş ve hala dokunmakta olan düz dokuma yaygılarının günümüzdeki durumunu tespit etmek, gün yüzüne çıkarmak, yöredeki işlevini ortaya koymak ve geleneksel el sanatları açısından alanyazına yeni bir çalışma kazandırmaktır.

1.2.1.Alt Amaçlar

- 1.Aksaray ili düz dokumaların yöreye göre dağılımı nasıldır?
2. Aksaray ili düz dokumaların kullanım alanlarına göre özellikleri nelerdir?
3. Aksaray ili düz dokumalarında kullanılan araç ve gereçler nelerdir?
4. Aksaray ili düz dokumalarında kullanılan tekniklerin özellikleri nelerdir?
5. Aksaray ili düz dokumaların; renk, motif ve kompozisyon özellikleri nelerdir?
6. Geçmişte üretilen Aksaray ili düz dokumaları ile günümüzde üretilen Aksaray düz dokumaları arasındaki farklar nelerdir?

1.3. Önem

Geleneksel el sanatlarının devamı, bazı yörelerde geleneğe bağlılıktan, bazı yörelerde ise ekonomik ve sosyal sebeplerden kaynaklanmaktadır. Devam ettirilmek istenen bu sanatlar, teknolojinin ilerlemesine paralel olarak seyretmektedir.

Aksaray ili düz dokuma yaygılarının; renk, motif ve kompozisyon açısından incelenerek, geçmişten günümüze gelişim evrelerindeki değişen yönlerinin gün yüzüne çıkarılması gerekmektedir. Bu da Aksaray ili düz dokuma yaygılarının yeniden canlanması ve yeni nesillere aktarılması hususunda önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Aksaray merkezde yapılmış olan düz dokuma yaygıları (kilim, cicim, zili) ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Sayılıtlar (varsayım)

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki sayılıtlar yer almaktadır.

1. Araştırma için seçilen kilim, cicim, zili örnekleri evreni temsil etmede yeterlidir.
2. Bu araştırmada başvurulacak kaynaklar doğru ve güvenilir niteliktedir.
3. Araştırmada fotoğraflanan kilim, cicim, zili örnekleri yöreyi temsil edecek niteliktedir.

1.6. Tanımlar

Kilim

“Dokuma boyunca önlü arkalı çift sıra halinde olan, çözgü ipliklerinin arasından bir ön ve bir arkadan geçen, enli atkı iplerinden oluşan ve çözgülerin atkılar tarafından tamamen örtüldüğü bir dokuma türüdür” (Acar, 1975: 19).

Desenlerin bulunduğu belirli alanlarda renkli ve atkı çözgülerin bir altından bir üstünden geçerek bir başka renkteki desenin sınırlarına kadar gider ve buradan geri döner. “Atkı iplikleri atılırken biraz bol bırakılır ve sonra kirkitle sıkıştırılır. Atkı iplikleri, çözgüleri sararak gizlenmiş olur. Atkılarının çok gergin atılması halinde, atkılar çözgülerin arasında gizleneceğinden “çözgü yüzlü” bir dokuma oluşur” (Aytaç, 1989: 64).

Kilim türlerini şöyle sıralayabiliriz. “İlikli kilim, desen sınırları eğik olan kilim, eğri atkılı kilim, normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılan kilim, çift kenetleme ile yapılan kilim, atkı ipliklerinin aynı çözgü ipliği üzerinden geri dönmesi ile yapılan kilim, sarma konturlu kilim, eğri atkılı kontur kilimdir” (Akpınarlı, 2003: 17–18).

Cicim

“Düz kirkitli dokumalar, kilim, cicim, zili, sumak şeklinde sıralanmıştır. Bunlardan cicim, Türkçe bir kelime olup, halk arasında cicim, cecim, cacım, çalma ve çelme gibi değişik adlarla ifade edilmektedir” (Deniz, 1994: 69).

Atkı veya çözgülerin birbirini gizlemeden eşit aralıklarla kesiştiği bez dokuma veya atkı yüzlü dokuma (kilim), atkı iplikleri arasına renkli desen iplikleri sıkıştırılarak, dokumanın yüzeyinde kabartma desenler oluşturma tekniğidir. Cicim dokumalarının arkası, desen

ipliklerinin başlangıç ve bitiş noktalarında uçlarının sarkması yüzünden karışık bir görünüştedir. Cicim tekniği düz bez dokuma arasına uygulanabildiği gibi bantlar halinde çizgili, kareli dokumalara veya atkı yüzü yani kilim dokumalarına da uygulanabilir. “Atkı yüzü dokuma arasına cicim dokumaları daha çok çuval, minder yüzü, yastık yüzü gibi eşyaların yapımında kullanılır” (Aytaç, 1989: 55-56).

“Halk arasında çalgı, atmalı, cacım vb. gibi isimlerle bilinen cicimler yüzü ve tersi ayrı görüntü veren, atkı ve çözgü ipliği dışında yüzeyde süsleme yapmak amacıyla ya bir ya da birden fazla sayıda bazı teknikerlerin deyişiyle desen ipliği kullanılarak dikey tezgâhlarda yapılan dokumalardır” (Barışta, 1998:119).

Zili

Cicim dokuma tekniğine benzer şekilde dokunuyorsa da teknik ve görünüş olarak farklıdır. Zililer de çözgü çiftlerine uyulmayarak üç üstten bir alttan, motiflerin içi ve dışı değişik renklerle tamamen doldurulur. Her desen ipliği kendi desen alanında, enine boylu boyunca üç üstten bir alttan atlayarak geçer. Zili desenleri Türkistan halılarının desenlerine benzemektedir. “Dokuması kolay olmasına rağmen, daha çok yün gittiği için zililer çok yaygın değildir. Zililer de desen aralarındaki zemin, bez dokuma veya atkı yüzü dokumalardır” (Aytaç; 1989: 50-51).

Istar adı verilen tezgâhlarda iki kişi tarafından dokunan zililer üç ana iplik sistemine dayanmaktadır. Sağ tarafta oturan kişi atkı ipliğini çözgünün bir altından bir üstünden geçirerek zeminin düz dokumasını yapar. Solda oturan kişi ise düz dokuma sıralarının arasına renkli desen ipliklerini sararak sıkıştırır. Cicim ve zili teknikli dokumalarda dokumanın yüzü tezgâhın ters tarafındadır (Akbiç, 1977: 14).

Zilileri cicimlerden ayıran en önemli özelliklerden biri olarak çözgü çiftlerinin bozularak üç, veya beş üstten, bir alttan geçen değişik renkteki desen iplikleri, kendi alanlarında bir boydan bir boya giderler ve tüm zemin 2-1, 3-1 veya 5-1 atlamalarla doldurulmuş olur. Bir sıra böylece dokunduktan ve araya iki sıra atkı atılıp sıkıştırıldıktan sonra, ikinci sıra yine atlamalarla boydan boya doldurulmaktadır.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Sanat

Sanat, bireylerin ve ortak yaşamın özünden kaynaklanan, duygu ve düşünceleri içinden geldiği gibi yansıtan gerçek yaşam duygusunu içermesinin yanında, toplumsal bir varlıktır. Bütün dünya insanları arasında yakınlaşma, bütünleşme, ortak duyguları paylaşma ve haz almak için sanat önemli bir aracı olmuş ve insanlık tarihinin her döneminde kendisini hissettirmiştir.

2.2. El Sanatları

Geçmişten günümüze aktarılan kültür miraslarımızdan olan, bireysel ve toplumsal kimliğimizi yansıtan el sanatları, geçmiş ile günümüz arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

“Türk el sanatlarının; geleneğe bağlı bir özellik taşıması, milli sanat zevkini temsil etmesi, yaratıcılığını geliştirmesi, ailede sanat kültürünü sağlaması, ruhsal yaşamı yansıtması, yöresel karakter taşıması ve aileye gelir temin etmesi gibi birçok yönü vardır” (Özbel, 1945: 4).

2.3. Dokuma

Dokumacılık, insanların üzerinde çalıştıkları en eski işlerden biridir. İnsanların yün iplikleri birbirleri arasından bir alt bir üst geçirerek ilk önce kilim yaptıkları, sonradan da bu ipliklerin arasına kısa yün ipliklerini düğümleyerek halıyı buldukları bilgisini kaynaklardan öğrenmekteyiz.

İki veya daha çok iplik grubunun çeşitli düzenlerde birbirleri arasından (üstünden, altından) geçerek birbirleriyle kenetlenmesi işlemine ve bu kenetlenme sonucu oluşan mamullere “**dokuma**” denilmektedir. Bu ipliklerden dokuma boyunca giden dikey ipliklere “çözüğü”, “arış”, “eriş” veya “direzi” , çözüğülerin arasından geçen ve dokumanın enini oluşturan yatay iplere de “atki” veya “argaç” denilmektedir.

En basit dokuma şekli bezayağı “bez” dokumadır. Desen yatay iplerle elde edilirse “atkı yüzü dokuma”, dikey iplerle elde edilirse “çözü yüzü” dokuma adına alır. Anadolu’da iki veya daha çok iplerle yapılan yer sergisi, örtü, perde vb. amaçlarla kullanılan dokumalara “düz dokuma yaygı” denir. Bunlar da kendi arasında kilim, cicim, zili, sumak gibi çeşitlilik gösterir. “Halk arasında dokuma tekniğine bakılmaksızın adı geçen bu dokumaların hepsine birden “kilim” denir” (Deniz, 2000: 57).

2.4. Düz Dokumaların Tarihçesi

Türklerden önce dokunmuş Anadolu’da bulunan, en erken tarihli düz dokuma yaygı örneği M.Ö.2300 yıllarında tarihlenen, kraliçenin örtüsü adıyla tanınan ancak, bugün nerede olduğu bilinmeyen kilimdir. “Truva (Çanakkale) kazılarında bulunan bu örnek eski resimlerine göre, yıpranmış halde ve açık yeşil, kahverengi, kırmızı renklerle süslenmiş geometrik desenlerle bezeliydi” (Deniz, 2000: 49).

Günümüzden on bir bin yıl önceye tarihlenen Anav medeniyetlerinden daha eski bir kıdem hiçbir kültür medeniyete verilmediği içinde, Türkler insanlık tarih ve medeniyetine atı ehlileştiren, madeni işleyen millet olmaktan başka ilk halı, kilim, zili, varda gibi dokuma sanatlarını armağan edenlerdi (Adalılar 1995: 11).

Yer ve toprak altında uzun süre kalamamasından dolayı dokuma sanatının tarihini aydınlatılabilecek, ele geçen parçalar çok azdır. Mısırın kuru ve sıcak iklimi nedeniyle ele geçebilen, XVIII. Krallık devrinde yaşamış IV. Tuthmosis’ in mezarından çıkan keten duvar dokuması düz dokuma yaygılar hakkında fikir verebilmektedir. “1957’de Tokat’ın Erbaa ilçesi yakınlarında bulunan tunç devrine ait kirman ile Alacahöyük’te bulunan gümüş kirmanlar Anadolu’da köklü bir dokumacılık sanatının olduğunun en büyük kanıtlarıdır” (Acar, 1975: 15). Bütün olarak bulunan en eski Türk düz dokuma yaygı parçaları XVI. yüzyıldan daha öncesine inmemektedir. Kilim, cicim, zili ve sumak dokumalar bugüne kadar dağınık olarak Türkiye’nin hemen her yerinde dokunmuştur. “Türkiye’nin doğal koşullarının değişik ve tarih boyunca çeşitli etnik gruplara ve kültürlerle yuva olmasından dolayı bu dokumalar teknikleri ve desenleri bakımından çok çeşitlidir” (Aytaç, 1989: 38).

Kilim, cicim, zili ve sumak dokumalar bugüne kadar, dağınık olarak Türkiye’nin hemen her yerinde dokunmuş ve dokunmaktadır. Türkiye’nin doğal koşullarının değişik ve tarih boyunca çeşitli kültürlerle yuva olmasından dolayı bu dokumalar, teknikleri ve desenleri bakımından çok çeşitlidir; ancak bölge özellikleri göstermekte ve geleneksel olarak yapıldıkları için bilhassa desen bakımından çok az değişmektedirler. Bu nedenle kolaylıkla tarihsel sıralama yapılamamaktadır.

2.5. Düz Dokumaların Kullanım Alanı

Genel olarak düz dokuma yaygıları; seccade ve namazlık, yük kilimi, yaygı kilimi, çuval, heybe, palaz, sedir örtüsü, yastıktır. Hemen hemen her bölgede dokunan düz dokuma yaygıları genel olarak aynı kullanım alanını karşılamaktadır.

2.6. Düz Dokumalarda Hammadde ve Kullanılan İpler

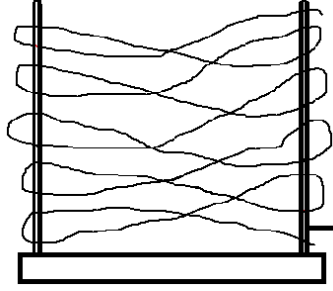
2.6.1. Yün: Yün ağırlığının yüzde otuz üçü kadar nem alır. Çürümez. Güneş ve direkt elektrik ışınlarından etkilenir. Yünün bünyesinde yapısına göre bir yaşam sürecine sahip olduğu yapılan arkeolojik ve tarihi mezar kalıntılarında bulunan malzemeden anlaşılmaktadır. “Yün 16 normal şartlarda statik elektriklenme ile manyetik olarak tozları çekmez. Yüzeyine gelen tozlar silkeleme, fırçalama veya hafif nemli bez veya çöven köpüğü ile temizleme zararsız ve yeterli bir temizleme olur. Yüne en çok zarar veren güve ve faredir. Kimyasal maddelerle temizleme asla yapılmamalıdır” (Durul, 1977: 13).

Anadolu’da halı, kilim ve düz dokuma yaygıların malzemesi yündür. Her ailenin kendi beslediği koyundan elde ettiği yün, ilkbahar ve sonbahar aylarında kırılır. “Çeşitli temizlik işlemlerinden geçirilen yünler kirmen, iğ veya çıkırık ile iplik haline getirilir. Yün ipliklerin yanı sıra, son yıllarda pamuk iplikler de kullanılmaktadır” (Ürer, 1997).

2.6.2. Pamuk: Pamuk bitkisel bir türdür. Tarlada oluşan kozalardan toplanan pamuk elyaflarının niteliğine göre çırcır makinelerinde tohumlardan ayrılır. “100 kg pamuk kozasından 35 kg pamuk elyafı, 62 kg tohum, 3 kg artık çıkar. Tohum ve artıklardan yağ ve hayvan yemi yapılır. Pamuk elyafının kısa ve ham olanı LİNTERS adı ile tanınır. Diğer bitkisel dokuma ham maddeleri ile karıştırılarak kâğıt ve dumansız barut yapılır” (Durul, 1977: 43).

2.7. Düz Dokumalarda Kullanılan Araçlar

Tezgâh, havlı ve havsız kirkitli dokumaları oluşturan halı, kilim, cicim, zili ve sumak dokumaların dokunduğu araçtır.

Çizim 2.1. Çözümlü Aracı (Deniz GÜMÜŞ)

Çözgü çözülüp tezgâha aktarıldıktan sonra dokuma için yardımcı araçlar gerekmektedir. Düğüm işlemi her sırada bittikten sonra üzerine atılan atkı ipini sıkıştırmak için kullanılan araca kirkit denir. Vurma kısmı metal olup sapı metal ve ahşap olanları vardır.

Diğer bir araç olan dokuma makası atılan düğümlerin bir hizada kesilmesini sağlamaktadır. Ayarlı makas ve ayarsız makas olmak üzere iki çeşittir. Hav yüksekliğinin bütün halı yüzeyinde eşit olması için gerekli bir araçtır. Halı dokumada önemli bir araç olan bıçaklar atılan düğümlerin kesilmesi için kullanılmaktadır. Sapları ahşap olmakla birlikte sadece düğüm ipini kesebilecek keskinlikte olmalıdır.

“Tarak; ilmeleri düzgünleştirmek, ilme ipinin bükümünü açarak daha fazla kabarık görünmesini sağlamak amacıyla kullanılan, sık dişli, dışı tahtadan dişleri demirden yapılmış bir araçtır” (Ölmez, 2011: 89).

2.8. Düz Dokuma Teknikleri

2.8.1. Kilim Dokuma Teknikleri

2.8.1.1. İlikli Kilim: Bir motifin sınırları arasında gidip gelen atkı ipliği, komşu desenin sınırına geldiğinde, kendi bölgesindeki en son çözgüyü dolanarak geri döner. Böylece yan

yana olan iki motifin arasında dikey bir boşluk (ilik) oluşur. Bu iliklerin belirli bir boşluktan sonra kapatılması ile dokunur (Aytaç, 2006: 93).

2.8.1.2. Tek Kenetleme İle Kilim Dokuma: Aynı renkteki desen iplikleri desen sınırında birbirinin içinden geçirilerek kenetlenir ve geri döner. Bu teknikle istenilen uzunlukta dikey desenler, aralık oluşmadan dokunur. Çözü aralığı oluşan kilim dokumasına göre daha zor ve zaman alıcıdır.

2.8.1.3. Çift Kenetleme İle Kilim Dokuma: Kendi motif bitimine kadar giden atkı ipliği ile yan motifin atkı ipliği birbiri ile kenetlenir. Bu dokuma türünde çözgü aralığı oluşmaz ve çok sağlam bir dokuma türüdür.

2.8.1.4. Çapraz Dikişli Kilim Dokuma: Desen ipliklerinin karşılaştığı desen sınırında, farklı renkte bir ipliğin, iki çözgü arasından çapraz olarak geçirilmesi ile ilikler yok edilir. İğne ile sonradan dikilmiş gibi görüntü verir.

2.8.1.5. Atkıları Tek Çözgü Üzerinden Döndürerek Kilim Dokuma: Aynı renkteki desen iplikleri desen sınırında karşılaştıkları aynı çözgü üzerinden döndürülerek, aralıklar yok edilir. İki ayrı desen ipi kaynaşmış bir görüntü verir.

2.8.1.6. Renkler Arasında Çözgü Aralıklarının Yok Edildiği Kilim Türü: Renkli atkı iplikleri, desen sırasında son çözgü ipliğine dolanarak döner. Aralıkların oluşmaması için her gidiş gelişte bir çözgü ipi kaydırılarak dokuma yapılır. Genellikle enine ve çapraz çizgilerden oluşan desenler dokunur.

2.8.1.7. Desen Çevresi Çerçevesi Kilim Dokuma: Aynı renkte bir iplikle, desen sınırları arasında kalan çözgü ipleri, desenin kenarına paralel olarak bir alt bir üst doldurulur, çevre çizgisi oluşturulur. Çevre çizgisi hafif kabarık görünür. Az dokunan bir kilim türüdür.

2.8.1.8. Sarma Çerçevesi Kilim Dokuma: “Atkıları arasında oluşan delik veya boşluklar, bazen aynı veya zıt renkte bir çerçeve ipliği ile arada kalan çözgü'lere tek tek veya dikey, yatay veya çapraz sarılır. Dokumanın yüzünde, desenlerde iğne ile işlenmiş izlenimi veren bir çerçeve meydana gelir” (Ölçer, 1988: 18).

Desen sınırlarının desen ipliklerinden farklı renkte bir iplikle sarılmasıyla oluşur. Çevre ipliği her atkı sırasının geriye dönüşünden sonra arada kalan bir çift çözgüye sarılır. Bir sonraki atkı sırasının atılmasını bekler. Desenleri çerçeveleyecek şekilde çözgü çiftine sarılır.

2.8.1.9. Eğri Atkılı Kilim Dokuma: Farklı renkteki desen iplikleri desen sınırını çözgü üzerinden eğri olarak geçer ve geri döner. Desen iplikleri bazen bol, bazen gergin atılır. Eğri hatlar fazla sıkıştırılmaz. Yuvarlak hatlı desenlerde bu teknik uygulanır.

“Dokuma sırasında motif biçimlerini en iyi şekilde verebilmek için motif içinde ya da kenarlarında eğri atkı tekniği uygulanır. Genellikle eğri hatlara sahip motif özellikleri olan Osmanlı Saray ve Şarköy kilimlerinde eğri atkı tekniği kullanılmıştır”(Soysaldı, 2009: 38).

2.8.1.10. Atkılar Arasına Renkli İplik İlavesi İle Kilim Dokuma: “Bu dokuma türünde, düz olarak atılmış atkılar üzerine desene göre farklı renkteki atkı grupları ilave edilerek desen elde edilir. Üzerine tekrar atkı atılarak eğri çizgiler oluşturulur” (Ergen, 2010: 25).

2.8.2. Cicim Dokuma Teknikleri

2.8.2.1. Seyrek Motifli Cicim: Zemini meydana getiren atkı ve çözgüler çoğunlukla aynı kalınlıkta ve renkte iplikler olup, deseni meydana getiren iplikler bunlara nazaran daha kalın olur bu da desenlere kabartmalı bir görünüş verir. “Daha çok çapraz ve dikey çizgilerden meydana gelen ufak motifler, desen ipliğinin bir çift çözgüyü, ikinci sırada tamamlanan bir işleme sarmasıyla meydana gelir. Daha çok ince bez dokuması zeminler üzerine serpmeye motiflerden meydana gelir. Desenler yüzünden ince çizgiler halindedir” (Acar,1982: 56).

2.8.2.2. Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim: “Aynı dokuma tekniğinin, atkılarının çözgülerini gizleyecek şekilde bol bırakılıp bastırılarak atkı yüzlü bir zemin arasına motiflerin dokunmasıyla meydana gelen bir dokumadır. Daha kalın yaygıların elde edilmesi için bu dokuma türü kullanılmaktadır” (Acar,1982: 57).

2.8.2.3. Sık Motifli Cicim: Kalın yer yaygıları, heybe, çuval, hurç gibi dayanıklı olması gereken kullanımlar için, üç tek çözgü sarılarak bez ayağı zemin arasına dokunan cicim

türleridir. Bunlarda dayanıklı bir dokum elde etmek için motifler birbirine çok yakın dokunur ki bu dokumalar çoğunlukla zili dokumalarla karıştırılabilir.

2.8.2.4. Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim: “Aynı şekilde üç atkı sarılarak dokunur. Ancak daha kalın bir yaygı elde etmek için zemin, atkı yüzlü dokuma zemini arasına sık motifler sarılarak dokunur” (Acar,1982: 59).

2.8.3. Zili Dokuma Teknikleri

2.8.3.1. Düz Zili: “Desenlerin içi 2-1,3-1,5-1 atlamalarla doldurulurken, başta kalan tek çözümler ve atlamalar ile yaygın yüzünde dikey çizgili fitilli bir görünüm meydana gelir” (Acar,1982: 63).

2.8.3.2. Çapraz Zili: Her sırada birer çözgüyü boşta bırakarak öne geçirilen desen iplikleri üst sırada birer çözgü yan tarafa kayarak atlatılır. Böylece boşta kalan çözümler ve üste çıkan desen iplikleri çapraz çizgiler oluştururlar.

2.8.3.3. Seyrek Zili: Düz bez dokuması zemin üzerine kesik kesik birbiriyle bağlantısız, serpilmiş 3-1,5-1 atlamalı düz zili dokuması tekniğinde ufak motiflerden meydana gelir.

2.8.3.4. Damalı Zili: Dama taşı gibi 2-1,3-1 atlamalarla bütün motif içleri doldurulur. Daha çok diğer tekniklerle bir arada kullanılır. Bazen çapraz çizgilerin kesişmesinden meydana gelen damalar motif zeminlerini doldururlar.

2.8.3.5. Konturlu Zili: İki ve üçlü atlamalarla kontur halinde desenlerin meydana getirildiği zili türüdür. Atkı yüzlü veya bez dokuma geniş zeminler üzerinde cicim gibi konturlardan meydana gelen desenlerden meydana gelir.

2.9. Düz Dokumaların Desen Özellikleri

Düz dokuma yaygılarında halı dokumalarında olduğu gibi yöresel özelliklere göre çeşitli motifler kullanılmaktadır. Hemen hemen her bölgede aynı motiflerin kullanılmış olmasıyla birlikte bu motifler çeşitli şekillerde isimlendirilmiştir. Çeşitli motif isimleri şöyledir: Koçboynuzu, Hayat Ağacı, Pıtrak, Elibelinde, Göz (Dört Göz, Dana Gözü, Bülüş Gözü),

Su Yolu (Sığır Sidiği, Dikme, Akıtma, Deve Hörgücü) Yan Nakış, Tabaka, Çetinceviz, Göbek, Kelebek, Elma, Tek Tırnak, Beşik, Ayak, Zülfü, Gıvrım, Parmak, Kurt Ağzı, Akrep, Aşk- birleşim, Balık, Çengel, El-parmak-tarak, Göz, Gül-çiçek-yaprak, Hayat ağacı, Koç Boynuzu, Kurt izi, Kuş, Mihrap, Nazarlık(muska), Pıtrak, Saç bağı, Sandık, Su, Yıldız.

Her yörede çeşitli motiflerin kullanılmasıyla kompozisyon oluşturulmaktadır. Düz dokumalarda; tekrar, koram, simetri, geometrik kompozisyon özellikleri kullanılmaktadır.

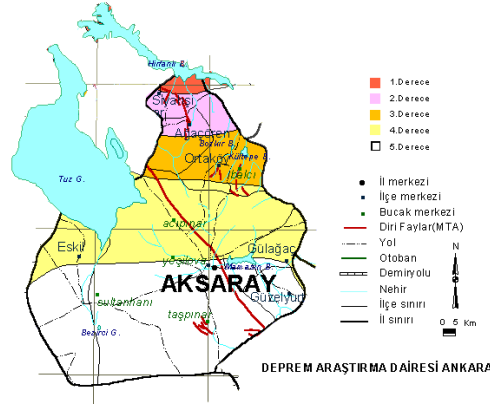
2.10. Yöre ile İlgili Bilgiler

2.10.1. Aksaray'ın Tarihi

MÖ. 7000-6000 yıllarında Neolitik devirde Anadolu medeniyetinin ilk izlerini gördüğümüz Konya yakınlarındaki Çatalhöyük'te Hasandağı'na dolayısıyla Aksaray'a ait vesikalara rastlanmaktadır. Burada Hasandağı'nın lav püskürttüğünü tasvir eden bir kazıntı resme rastlanmıştır. Neolitik dönemde Aksaray ve çevresi iskan görmüştür. Kalkolitik ve eski demir devirlerinde iskan olup olmadığı bilinmemekle birlikte çevre köylerde (Böğet ve Koçaş) bu döneme ait seramiklere rastlanmaktadır. MÖ. 3000-2000 yıllarında Anadolu'da Hatti kavmi yaşanmıştır. Bu dönemde Asurlu tüccarlar Mezopotamya'dan gelerek şehirlerin banliyölerinde ticaret merkezi kurmaya başlamışlardır. Hüyük, MÖ. 3000'den itibaren iskan edilmiştir. Acemhöyük'ün en parlak devirleri MÖ. 2000 yılının ilk yarısına isabet etmektedir.

Koloni döneminin sonlarına doğru, MÖ. 1700 yıllarında Kafkaslardan gelen, küçük şehir devletleri kuran ve Anadolu'da, askeri bir devlet halinde bir kavmin varlığı görülmektedir. Hint-Avrupalı olan bu kavmin Anadolu'da siyasi iktidarı ele geçirerek kurduğu devlet, eski Hitit Devletidir. Aksaray'da Hititlere ait eserler bulunmamakla beraber mağlup memleketler arasında Aksaray'ın adı geçmektedir. Orta Anadolu'da M.Ö. 13yy. sonlarına kadar devam eden Hitit egemenliği MÖ. 12 yy. da batıdan (Trakya) gelen ve deniz kavimleri olarak bilinen kavimlerin en güçlüsüdür. Yanardağ küllerinin sıkışmasından oluşan tuf tabakalarının çok kolay kazılabilme özelliği nedeniyle bölgemize çok sayıda yer altı şehri ve dik yamaçlara kaya içinde yerleşme birimleri yapılmıştır. 7 yy. sonlarından itibaren Müslüman Arapların Anadolu üzerinden İstanbul'a yaptıkları sefer nedeni ile bölgeye sığınan Hristiyanların sayısı çok artmış, İhlara Gelveri ve Göreme gibi yerleşim

birimleri oluşmuştur. Aksaray, 1142 tarihinde Selçuklular tarafından zapt edilmiş ve 1470 yıllarındaki Osmanlı hâkimiyetine kadar İlhanlı, Danişmentli, Karamanoğulları egemenliğinde kalmıştır. 1470 yıllarında Aksaray'ı ele geçiren İshak Paşa tarafından, Fatih Sultan Mehmet'in emri ile halkın bir bölümü İstanbul'a nakledilmiştir.

Fotoğraf 2.1. Aksaray İl Haritası

2.10.1.1. Selçuklular Döneminde Aksaray

1142 yıllarında Selçuklu egemenliğine giren Aksaray'a giren II. Kılınçaslan zamanında saraylar, medreseler, zaviyeler, kervansaraylar yaptırılmış, Azerbaycan ve başka yerlerden Müslüman halk, gazi, mücahit, âlim, ticaret erbabı getirerek yerleştirilmiştir.

Bu yıllarda Aksaray, bir Selçuklu askeri üssü durumundadır. Kılınçaslanın babası Sultan Mesud, Danişmentlere karşı Aksaray'ı bir askeri üs olarak kullanmıştır. Ve burada bazı tesisler yaptırmıştır. II. Kılınçaslan burada bir saray yaptırarak Arkhelais adını Aksaray'a çevirmiştir. Aksaray, Selçuklu ve Karamanoğlu dönemlerinden kalan eserler yönünden oldukça zengindir.

2.10.1.2. Osmanlılar Döneminde Aksaray

1470 yılında İshak Paşa tarafından ele geçirilen Aksaray Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. İstanbul'un fethinden sonra boşalan şehrin iskânı için, Aksaray halkının büyük bir bölümü İstanbul'a nakledilmiştir. Bu şehirde bir semte de Aksaray adı bu nedenle verilmiştir.

Aksaray, Osmanlı sınırları içine alındıktan sonra Fatih adına yapılan ilk tahrirde Aksaray vilayeti olarak gösterilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman zamanına kadar Aksaray, Karaman

eyaletine bağı bir kazadır. Kanuni devrinde Konya'ya bağı bir sancaktır. Cumhuriyet dönemine kadar bu şekilde devam etmiştir.

2.10.1.3. Cumhuriyet Döneminde Aksaray

H. 1336 M. 1920 yılında Aksaray Vilayet olmuştur. 1933 yılına kadar 13 yıl vilayetlik yaptıktan sonra vilayetliği lağvedilmiştir. 20.3.1933 tarihinde 2197 sayılı kanunun 3. maddesi ile Niğde'ye ilçe olarak bağlanmıştır.

“1989 yılının 15 Haziran gününe kadar 56 yıl kaza olarak kalmış olan Aksaray, bu tarihte eski hakkı iade edilmek suretiyle tekrar vilayet olmuştur” (http://www.aksaray.bel.tr/aksaray_tarihi-27/aksaray_tarihi-28.html).

2.10.2. Coğrafi Özellikleri

Aksaray; Edirne, İstanbul, Ankara, Adana, İskenderun karayolu ile Samsun, Kayseri, Konya, Antalya karayolu üzerindedir. 33-35 derece doğu meridyenleri ile 38-39 derece kuzey paralelleri arasında yer alır. Doğuda Nevşehir, Güneydoğuda Niğde, Batısında Konya ve Kuzeyde Ankara ile Kuzeydoğuda Kırşehir ile çevrilidir. Yüzölçümü 7626 km²'dir. Aksaray'ın Ağaçören, Eskil, Gülağaç, Güzeyurt, Ortaköy, Sarıyahşi olmak üzere 6 ilçesi, 192 köy ve kasabası bulunmaktadır.

Aksaray yüzey şekilleri itibariyle düzlüktür. Denizden 980 metre yükseklikte yer alır. İlin güneydoğusunda Hasandağı (3268 m); kuzeyi, orta bölümünden ayıran noktada uzanan ve Hasandağı ile birleşen Ekecik Dağı (2137 m) bu yaylada yer alan yüksekliklerdir. Aksaray'ın orta kesimleri, kuzeyi, güneyi tamamen ovalıklarla kaplıdır. Güneyde Obruk Platosu'nun uzantısı ve Aksaray Ovası bulunur. Aksaray, etrafı kuzeyde Kuzey Anadolu (Karadeniz), güneyde Güney Anadolu (Toros) Dağları; doğusu yüksek Doğu Anadolu Platosu, batısında İç Batı Anadolu yüksek platosuyla çevrili olan Orta Anadolu Bölgesi'nin Tuz gölü havzasında yer alır. Deniz etkisinden tamamen mahrumdur. En önemli akarsuyu Ulurmadır. Yüzölçümü 7626 km² olan ilin, 5713 km²'si tarım arazisi, çayırılık, otlaklar ve meradır. Aksaray'ın en önemli gölü Konya ve Ankara ile müşterek sınırlara sahip oldukları Tuz Gölü'dür. Tuz Gölü ülkemizin en büyük ikinci gölüdür. Yüzölçümü 1500 kilometrekaredir (http://www.aksaray.bel.tr/cografi_ozellikler-29/cografi_ozellikler-29.html).

2.10.3. El Sanatları

Aksaray kültürünün bir parçası olan ve geçmişte ekonomik hayata yansıyan geleneksel el sanatlarının çoğu kaybolmuştur. Örneğin, deri işletmeciliği yüzyıllar boyunca Aksaray için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Aksaray'daki önemli birkaç köprüden birinin adının "Debbağlar Köprüsü" yani "dericiler köprüsü" olması, dericiliğin uzun yıllar Aksaray'da var olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte yüzlerce yıldır sürdürülen kimi el sanatları, günümüzde de halen varlığını korumaktadır. Varlığını koruyan bu el sanatlarından biri de halı sanatıdır.

Fotoğraf 2.2. Aksaray'da Halı Restitüsyon Atölyesi

Aksaray'da ilk çağlardan beri Taşpınar kasabasında halı dokumacılığı yapılmaktadır ve Aksaray'da dokunan bütün halılar Taşpınar halısı olarak bilinmektedir. Halı dokumacılığının yanı sıra düz dokuma yaygıları da Aksaray ilinde karşımıza çıkmaktadır. Kilim, cicim zili örneklerine rastladığımız Aksaray ilinde, bugün hala Aksaray Sultanhanı kasabasında dokuma restitüsyonu yapılmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ‘betimleyici araştırma’ yöntemi kullanılmıştır. “Betimleyici araştırma yöntemi olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır. Mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedeflemektedir” (Kaptan, 1991: 58). Aksaray ili düz dokuma yaygıları üzerine yapılan bu araştırmada, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymaya çalışan” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 39) nitel araştırma yöntemi de kullanılmıştır. Bununla birlikte tarama modeli de kullanılarak yapılmış olan bu çalışmada literatür taraması ile çeşitli kaynaklardan bilgiler alınarak araştırmanın temeli oluşturulmuştur. “Tarama modelleri, geçmişte ya da hala var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde amaçların ifade edilişi genellikle, soru cümleleriyle olur. Bunlar: “Neydi?”, “Nedir?”, “Ne ile ilgilidir?” ve “Nelerden oluşmaktadır?” gibi sorulardır” (Karasar, 2004: 77). Çalışmamızda Aksaray ili düz dokuma yaygılarına ait tespit edilen ürünlerin fotoğrafları çekilmiş, ürün sahiplerinden alınan bilgiler doğrultusunda bilgi formları doldurulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Aksaray ilinde dokunan / bulunan düz dokumalar oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın örneklemini ise Aksaray ili; Sultanhanı, Sarayhan, Taşpınar ve merkez ilçesinde dokunan / bulunan 64 adet düz dokuma yaygısı oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplama Teknikleri

Konuyla ilgili literatür taraması yapılmış olup, kaynak kişilerden elde edilen ürünlerin fotoğrafları çekilmiştir. Aksaray ili düz dokuma yaygılarının (kilim, cicim, zili) özelliklerini belirlemek amacı ile bilgi formları hazırlanmış ve hazırlanan bilgi formları ile

araştırmanın alt amaçlarına göre yer alacak veriler çözümlenerek, örnekleme ait bilgiler ortaya konulmuştur.

3.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Literatür taraması sonucunda elde edilen kaynaklardan doğrudan ve dolaylı alıntılar yapılmış ve bu bilgiler araştırmanın çeşitli bölümlerinde kullanılmıştır.

Bilgi formlarından elde edilen veriler ele alınarak Aksaray ili düz dokuma yaygılarının özellikleri belirlenmiş, bu özellikler doğrultusunda elde edilen veriler çözümlenmiş ve değerlendirmeye tabi tutulup yorumlanmıştır.

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda aranan cevaplara ilişkin toplanan verilerin sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Yöreye Göre Dağılımı

Araştırma kapsamına alınan Kilim, Cicim ve Zili örneklerinin yöre dağılımını belirlemek amacıyla yapılan incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Aksaray İli Tespit Edilen Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Dağılımı

İlçe	Kilim	Cicim	Zili	f	%
Aksaray (Merkez)	2	1	-	3	4,5
Sultanhanı	13	23	2	38	57,5
Sarayhan	9	-	7	16	24,2
Taşpınar	4	-	5	9	13,6
Toplam	28	24	14	66	100

Tablo 4.1 incelendiğinde araştırılan dokumaların %57,5 ile en büyük orana sahip olan Sultanhanı dokumaları oluşturmaktadır. %4,5 ile Aksaray Merkez dokumaları en düşük orana sahiptir.

Aksaray ili düz dokuma yaygıları ile ilgili çalışma yapan Bekir Deniz, Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları adlı çalışmasında kilim tekniğiyle dokunmuş düz dokuma yaygılarının dokunduğu yerlerden bahsederken Sultanhanı ve çevresine yer vermiştir. Ayrıca cicim ve zili tekniğinin de daha çok Sultanhanı ve çevresinde görüldüğüne değinmiştir. Bu durum değerlendirildiğinde geçmişte düz dokuma yaygılarının bulunduğu belli başlı yerler söz konusu iken, günümüze doğru geldikçe başka yerleşim yerlerinde de düz dokuma yaygıları az da olsa görülmektedir. Bunun sebebi olarak yerleşim yerleri arasında değiş tokuş yapılmış olması örnek verilebilir.

4.2. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Yapılış Tarihi

Araştırma kapsamına alınan dokumaların yapılış tarihini saptamak amacı ile yapılan gözlem ve incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Yapılış Tarihlerinin Dağılımı

Dokumaların Yapılış Tarihi	F	%
1915-1920	2	3,03
1930-1940	17	25,5
1950-1960	18	27,2
1970-1980	17	25,5
1990-2000	10	15,5
2009-2012	2	3,03
Toplam	66	100

Tablo 4.2 incelendiğinde araştırılan dokumaların %27,2 oranla en fazla 1950-1960 yıllarında dokunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu dokumaların %25,5 oranlarla 1930-1940 / 1970-1980 yıllarında, %15,5’inin 1990-2000 yıllarında ve %3,03’ünün 1915-1920 / 2009-2012 yıllarında dokunduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan dokumaların büyük çoğunluğunu 1930 ile 2000 yıllarında dokunan dokumalar oluşturmaktadır. Dokumanın en az yapıldı yıl 1915-1920 yılları ve 2009-2012 yıllarında da dokuma fazla yapılmamıştır. Bu durum gösteriyor ki yakın tarihte dokuma sanatına olan ilgi giderek azalmıştır.

4.3. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Kullanım Alanlarına Göre Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan ürünlerin kullanım alanlarına göre özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan gözlem ve incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.3’ te verilmiştir.

Tablo 4.3. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Dağılımı

Ürünler	f	%	En(cm)	Boy(cm)
Çuval	4	6	50	1.50
			45	1.20 (2 adet)
			50	1.20
Yastık	10	15,1	40	1.20 (7 adet)
			30	90
			30	80
			40	45
Seccade	7	10,6	65	1.20
			1.20	2.25
			1.20	1.50
			1.60	2.20 (2 adet)
			1.25	2
			1.35	2
Yer Yaygısı	40	60,6	70*70=1.40	6 (2 adet)
			75*75=1.5	3.50
			80	4
			80	1
			80	1.20
			80	4.50
			80*80=160	2.85
			90	1.20
			1	1.50 (2adet)
			1*1=2	5
			1	1.60
			1.45	2.20
			1.45	3
			1.35	4
			1.20	2 (2adet)
			1.50	2.50 (2 adet)
			1.20	1.60
			1.30	1.60

			1.35	2.10
			1.50	1.90 (2 adet)
			1.45	1.85
			1.40	2.10
			1.85	2.40
			1.50	2.20 (6 adet)
			1.20	2.20 (3 adet)
			1.20	1.50
			2	5
			2	2.50
Heybe	5	7,5	40	1.20 (3 adet)
			30	1.20
			35	1.20
Toplam	66	100		

Tablo 4.3 incelendiğinde araştırılan dokumaları, %60,6 oranla yer yaygısı dokumalar, %15,1 oranla yastık dokumalar, %10,6 oranla seccadeler, %7,5 oranla heybeler ve % 6 oranla çuvallar oluşturmaktadır. Bu sonuca göre dokumaların büyük çoğunluğunu yer yaygılarının oluşturduğu tespit edilmiştir. En az yapılan dokuma türleri ise çuval ve heybelerdir. Bununla birlikte çuval, yastık ve heybelerin ölçülerinin birbirine yakın olduğu, seccade ve yer yaygısı dokumaların ebatlarının kendi içlerinde farklı ölçülerde dokundukları görülmektedir.

4.4. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinde Kullanılan Araç ve Gereçler

4.4.1 Kullanılan Araçlar

Aksaray ili düz dokuma yaygılarında kullanılan araçlar; diğer yöre ve dokumalarda kullanılan araçlar gibi tezgâh, tarak, kirkıt, bıçaktır.

Fotoğraf 4.1. Istar tezgah (Deniz GÜMÜŞ, 09.11.2013).

Yörede tezgâhlar ahşaptan olup meşe ağacından yapılmakta ve bu yörede tezgâha ıstar denilmektedir. Sarma tip tezgâhlarsa çözgü dışarıda çözgü çözme aracı ile çözüldükten sonra tezgâha aktarılır ve çözgü çözme işlemi dokumanın ilk aşamasıdır. Bu araç yere belli aralıklarla dik olarak çakılmış iki adet tahtadan oluşur.

Fotoğraf 4.2. Dokumada kullanılan aletler (Deniz GÜMÜŞ)

Aksaray ilinde düz dokuma yaygılarının dokunmasında kirkite ve bıçak kullanılmaktadır. Kirkite atkılı ipini attıktan sonra sıkıştırma işlemi için kullanılırken, bıçak da iplerin kesilmesi gerektiğinde kullanılmaktadır.

4.4.2. Kullanılan Gereçler

Araştırma kapsamına alınan dokumalarda kullanılan gereçleri belirlemek amacıyla yapılan gözlem ve incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinde Kullanılan Gereçler Dağılımı

Gereçler	Atkı		Çözü	
	F	%	f	%
Yün	60	90,9	66	100
Pamuk	6	9,1	-	-
Toplam	66		66	100

Tablo 4.4' e bakıldığında araştırma kapsamında incelenen dokumalarda atkı ipi olarak %90 oranında yün, %9,1 oranında pamuk kullanılmaktadır. Çözü ipi olarak ise bütün dokumalarda yünün kullanıldığı görülmektedir.

Bu tablonun sonucuna göre incelenen dokumalarda kullanılan iplikler genellikle yün malzemeden oluşmaktadır. Dokumalarda yün iplik kullanılmasının sebebi, yöre halkının hayvancılıkla uğraşmasıdır. Bu nedenle dokumacılar yün ipliğe daha kolay ulaşmışlardır.

4.5. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinde Kullanılan Teknikler

Araştırma kapsamına alınan dokumalarda kullanılan teknikleri belirlemek amacıyla yapılan gözlem ve incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.5' te verilmiştir.

Tablo 4.5. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Teknikleri

Teknik	f	%
Kilim	28	42,4
Cicim	24	36,6
Zili	14	21,2
Toplam	66	100

Tablo 4.5 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan dokumaların % 42,4'ünün kilim, % 36,6'sının zili ve % 21,2'sinin cicim olduğu görülmüştür.

Bu tablodan anlaşıldığı üzere dokumaların büyük çoğunluğunun kilim tekniği ile dokunduğu anlaşılmaktadır.

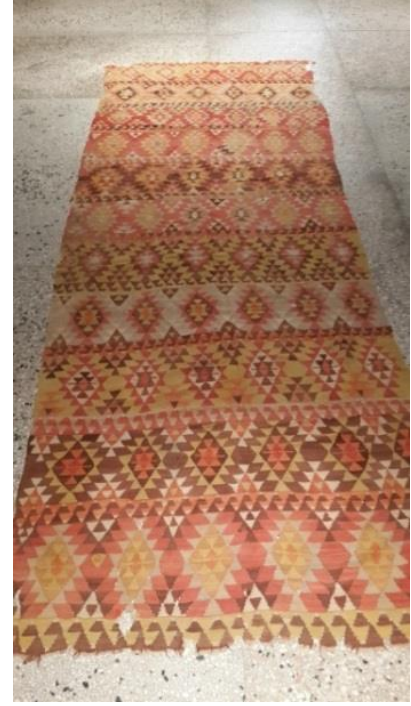
4.5.1. Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Tekniklerin Özellikleri

4.5.1.1. Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Kilim Teknikleri

Aksaray ilinde tespit edilen kilimlerin, ilikli ve iliksiz kilim teknikleri ile dokunduğu görülmektedir.

İliksiz Kilim Örneği

İlikli Kilim Örneği

4.5.1.2 Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Cicim Teknikleri

Aksaray ilinde tespit edilen cicimlerin atkı yüzü sık motifli cicim, atkı yüzü seyrek motifli cicim teknikleri ile dokundukları görülmektedir.

Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim Örneği

Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim Örneği

4.5.1.3 Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Zili Teknikleri

Aksaray ilinde tespit edilen zililerin düz zili, damalı zili ve konturlu zili olmak üzere zili tekniğinin üç çeşidi ile dokunduğu belirlenmiştir.

Düz Zili Örneği

Damalı Zili Örneği

Konturlu Zili

4.6. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Renk Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan dokumalarda kullanılan dokumaların renk özellikleri belirlemek amacıyla yapılan gözlem ve incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.6’ de verilmiştir.

Tablo 4.6. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Renk Özellikleri Dağılımı

	Kilim				Cicim				Zili			
	Zemin		Motif		Zemin		Motif		Zemin		Motif	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Beyaz	7	10,6	16	24,2	11	16,6	8	12,1	4	6	9	13,6
Siyah	3	4,5	13	19,6	2	3	15	22,7	2	3	1	1,5
Sarı	2	3	7	10,6	-	-	11	16,6	1	1,5	8	12,1
Turuncu	4	6	9	13,6	-	-	12	18,1	1	1,5	2	3
Yeşil	5	7,5	8	12,1	1	1,5	16	24,2	1	1,5	7	10,6
Mavi	5	7,5	10	15,1	-	-	14	21,2	-	-	7	10,6
Açık yeşil	1	1,5	5	7,5	-	-	7	10,6	-	-	3	4,5
Kahverengi	2	3	5	7,5	5	7,5	2	3	-	-	4	6
Kırmızı	3	4,5	7	10,6	2	3	13	19,6	2	3	6	9
Bordo	7	10,6	5	7,5	1	1,5	6		-		3	4,5
Lacivert	3	4,5	4	6	-	-	5	7,5	2	3	2	3
A. Mavi	-	-	-	-	-	-	6		-		-	-
Saman	-	-	3	4,5	1	1,5	3	4,5	-	-	-	-

sarı												
Gri	-	-	3	4,5	-	-	3	4,5	-	-	3	4,5
Kiremit rengi	1	1,5	-	-	1	1,5	1	1,5	-	-	3	4,5
Pembe	2	3	1	1,5	-	-	2	3	-	-	2	3
Krem	1	1,5	4	6	1	1,5	2	3	2	3	-	-
Mor	-	-	-	-	-	-	1	1,5	-	-	2	3
Turkuaz	-	-	-	-	1	1,5	-	-	-	-	-	-

Tablo 4.6 incelendiğinde kilim, cicim ve zili dokumalarda zemin rengi olarak en çok beyaz rengin kullanıldığı, bununla birlikte kilim dokumaların zemininde, beyaz renkle aynı oranda bordo rengin kullanıldığı görülmektedir. Motif rengi olarak kilim dokumalarda beyaz ve siyah renklerin, cicim dokumalarda siyah, yeşil, mavi ve kırmızı renklerin, zili dokumalarda ise beyaz, sarı, yeşil ve mavi renklerin diğer renklere oranla daha fazla kullanıldığı ile karşılaşılmaktadır.

Aksaray dokumalarının renk özellikleri incelendiğinde siyah ve beyaz renk yoğun olarak kullanılmakla beraber diğer renk dağılımları tabloda verilmiştir.

4.7. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Motif Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan dokumalarda kullanılan dokumaların motif özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan gözlem ve incelemelerde elde edilen verilerin değerleri Tablo 4.7’ de verilmiştir.

Tablo 4.7. Aksaray İli Kilim, Cicim ve Zili Örneklerinin Motif Özellikleri Dağılımı

Motifler	F	%
Sembolik	55	83,3
Bitki Kaynaklı	8	12,1
Hayvan Kaynaklı	12	18,1
Geometrik	66	100
Nesneli	-	-
Toplam	66	100

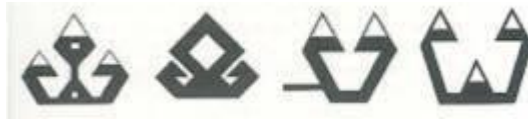
Tablo 4.7 incelendiğinde araştırma kapsamındaki dokumaların hepsinde geometrik motif kullanılmakla beraber % 83,3 oranında sembolik motifler kullanılmıştır. Ayrıca, bitki

kaynaklı motifler % 12,1, hayvan kaynaklı motifler ise %18,1 oranında kullanılmış olup nesneli motiflere rastlanılmamıştır.

4.7.1. Dokumalarda Kullanılan Motiflerin Sınıflandırılması

4.7.1.1. Hayvansal Motifler

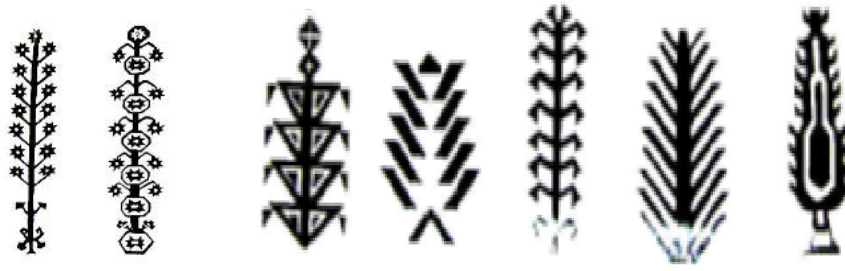
İlk çağlardan bu yana insanoğlu vahşi ve tehlikeli hayvanları taklit ederek ya da onların kürk ve derilerinden parçaları dokuyarak bu hayvanların güç ve kudretlerinin kendilerine geçtiğine ve bu yolla korunduklarına inanmıştır. Eski inanışlarda olduğu gibi günümüzde de halen kurtpençesi, timsah dişi, ölü bir yılan ya da akrep taşımanın uğur ve güç sayıldığı bazı yerlerde hala bu gelenek devam etmektedir. En çok kullanılan hayvan motifi kuş motifi olmakla birlikte, ejder, akrep, yılan, kurtağzı, kurt izi ve böcek motifleri de dokuyucu tarafından dokumalara işlenmiştir.

Koç Boynuzu Motifi (Erbek, 2002)

4.7.1.2. Bitkisel Motifler

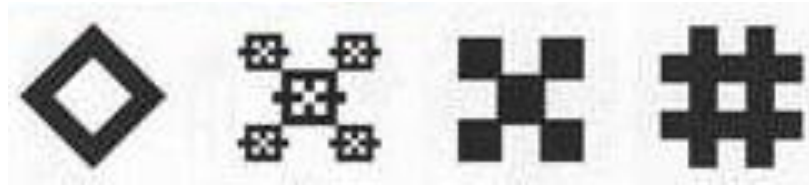
Ağaç, yaprak, çiçek ve meyve motifleri bu kategoride değerlendirilmektedir. Bu kategoride gördüğümüz hayat ağacı motifi, sonsuzluğun sembolüdür. Bu motif, ölümsüzlüğü araştırmanın ve ölümden sonra yaşam olduğu umudunun bir nişanıdır. Hayat ağacı; sürekli gelişen, cennete yükselen hayatın dikey sembolizmini oluşturur. Geniş anlamda sürekli gelişim ve değişim içinde yaşayan evreni sembolize eder.

Hayat Ağacı Motifi (Erbek, 2002)

4.7.1.3. Geometrik Motifler

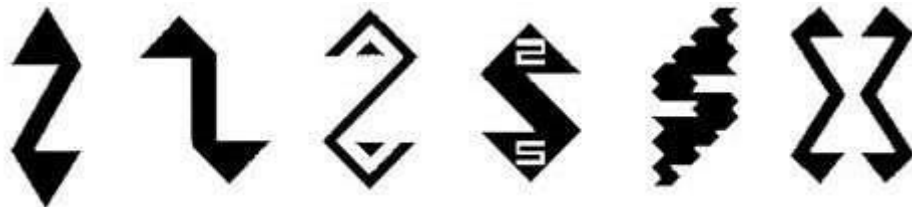
Dokuma kolaylığından dolayı en çok tercih edilen, motif türüdür. En çok görülen geometrik motifler; üçgen, dörtgen, dikdörtgen ve eşkenar dörtgen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geometrik Motifler (Erbek, 2002)

4.7.1.4. Nesneli Motifler

Madalyon, rozet, çengel, sütun yazı, harf, damga, vb. gibi motifler bu kategoriyi oluşturmaktadır.

Çengel Motifi (Erbek, 2002)

4.7.1.5. Sembolik Motifler

Dokuyucunun duygu düşünceleri ile doğa güçlerini simgeleyen motiflerdir.

Muska ve Nazarlık Motifi (Erbek, 2002)

4.7.2. Aksaray İli Düz Dokumalarında Kullanılan Motifler

Motif, halı ve kilim üzerinde görülen kompozisyon unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu unsur; nokta halinde en küçük ve basit bir şekilden, madalyon gibi en mükemmel bir şekle kadar değişir. Motifler bir araya gelerek desenleri oluştururken, desen ve motiflerde çeşitli şekillerde ortaya çıkarak gelenekselleşmektedir.

Geçmişten günümüze yer alan bu desen ve motiflerin dili ve anlamları üzerinde yapılmış olan çalışmalara baktığımızda, bazı desen ve motiflerin sembolize ettikleri anlamlar; inanç, itikat ve batıl inanışlar kadar, dokunan halı ve kilimleri bir anlamda dokuyan kadının mesajlarını ve içinde bulunduğu ruh halini, özlemlerini, dileklerini ve içinde bulunduğu koşulları ifade eder. Bu halı ve kilimler, kullanım amaçlarının ötesinde içerdikleri bu mesajlarla önem kazanır. Bu halı, kilim, heybe, vb. dokuma örnekleri dokuyanların beklentilerini, ruhsal durumlarını, özlemlerini, acılarını, inançlarını, anılarını kısacası bütün yaşamlarını yansıtan sembolik mesajlarla doludur.

Dokuyucu, doğal çevreden: göl, akarsu bitkilerden; ağaç, yaprak, dal, çiçek, kozalak, çevrede görülen canlı varlıklardan; kuş türleri, yılan, kırkayak, akrep, kurbağa, kaplumbağa, koyun, köpek, inek vb.den esinlenerek oluşturulabildiği gibi; tarak, ibrik, kirkit, sandık, boncuk, ayna, gibi araç ve gereçleri dokuma üzerinde taklit ederek ya da yaşadıkları çevreden; çadır, ev, direk, yol, insan vücudundan; el, baş gibi varlık ve nesneler dokuma tekniklerine uygulayıp motifleri oluşturmaktadır.

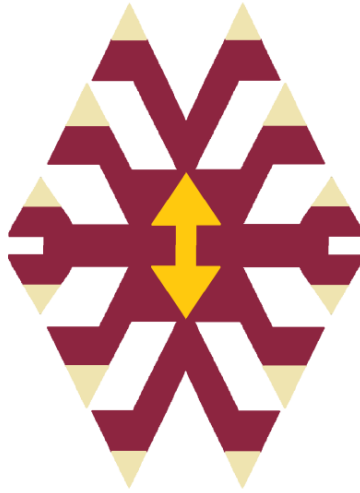
“Cicim ve zililerde dokuma tekniği elverişli olmadığı için çoğunlukla sırf süsleme amacı ile geometrik motifler üretilmektedir. Kilimden cicime, cicimden ziliye, sumak yaygıya karşılıklı desen alışverişi olmaktadır” (Acar, 1982: 26).

“Aksaray yöresinde ilikli kilim tekniği ile dokunan örneklerde genellikle, mihraptan aşağı doğru sarkan bir hayat ağacı motifi bulunur. Bazen, mihrabın köşeliklerine de hayat ağacı motifi işlenebilir” (Deniz, 2000: 129).

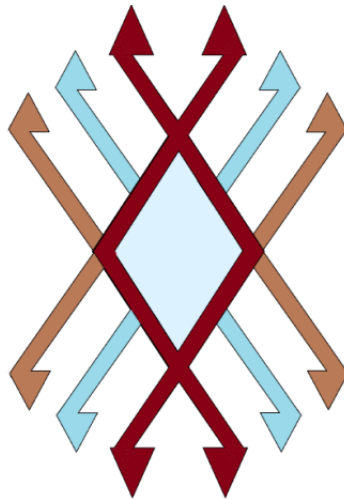
4.7.3. Aksaray İli Düz Dokumalarında Görülen Motifler ve Anlamları

4.7.3.1. Akrep

“İnsanlar, akrebin zehrinden korktukları için değişik madenlerden yapılmış akrep biçiminde takıları veya akrep kuyruğunu üzerlerinde taşıyarak korunduklarına inanırlar. Dokuma üzerine işlenmiş akrep motifleri de aynı koruma amacına yöneliktir” (MEB, 2011: 33).

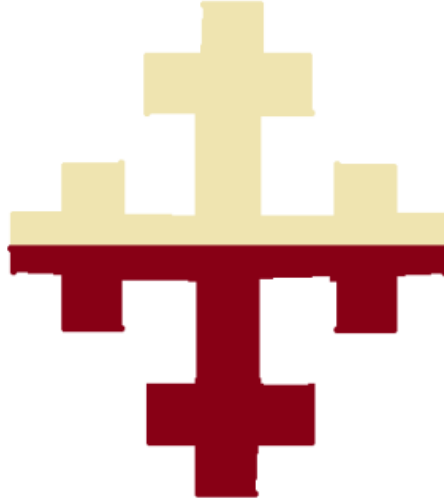
Motif 4.1. Akrep (Bkz. Fotoğraf 4.51)

Motif 4.2. Akrep (Bkz. Fotoğraf 4.28)

4.7.3.2. Artı

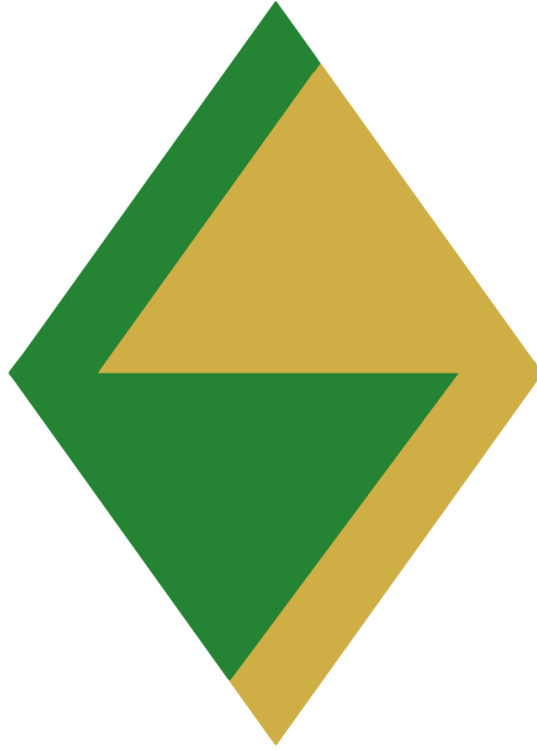
Bu motif basit olarak yatay ve dikey iki çizginin kesişmesinden oluşur. “Haç motifinin dört ayrı yönü işaret edişi kötü bakışları dört parçaya bölüp dört ayrı yöne savurduğunu düşünülür” (Eldener, 2011: 52). Anadolu’da bu motif; kuzey, güney, doğu ve batı yönlerini ifade etmektedir.

Motif 4.3. Artı (Bkz. Fotoğraf 4.47)

4.7.3.3. Aşk ve Birleşme

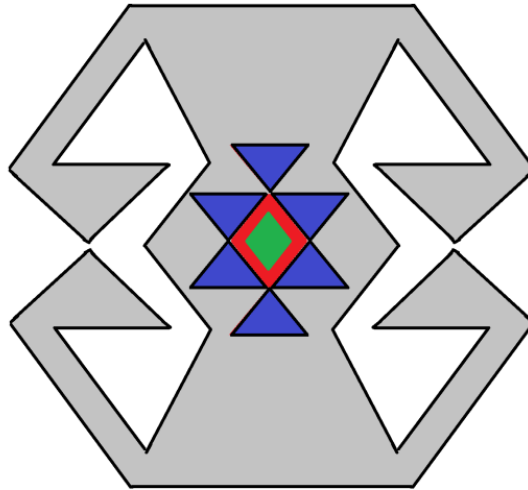
Bu motif, Asya kültüründe görülen bir motifin Anadolu yorumudur. Gece gündüz, güzel çirkin, cennet cehennem, kadın erkek gibi zıt kavramların birleşimini ifade etmektedir. Bu motif Anadolu insanının hatasız, saf hiçbir şeyin olmayacağına dair inancını simgelemektedir.

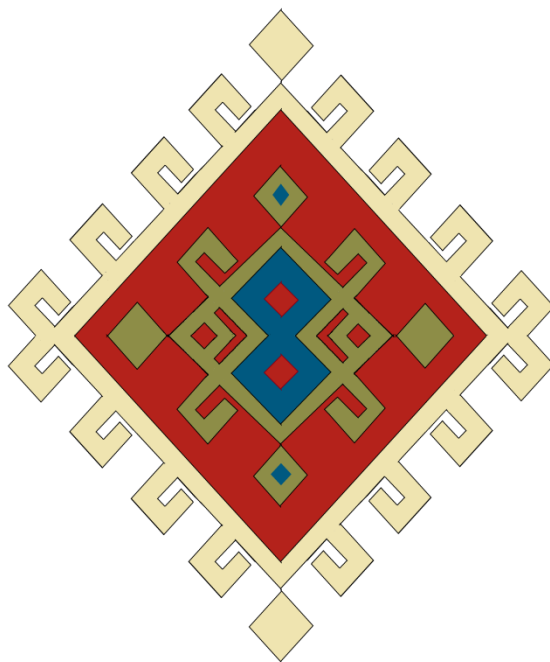
Motif 4.4. Aşk ve Birleşim (Bkz. Fotoğraf 4.46)

4.7.3.4. Bereket

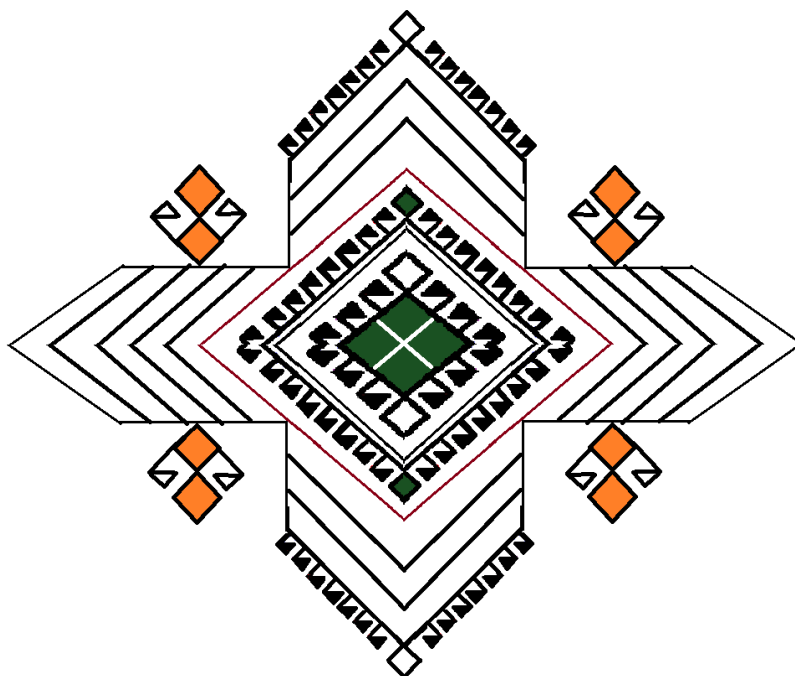
Dut, karpuz, kavun, nar, incir, üzüm, buğday / arpa başağı, haşhaş kozası gibi bitkiler ve yılan, ejder, koç, boğa, geyik, kelebek, balık ve uğur böceği gibi hayvanlardan oluşan bir dizi farklı formda olabilen bereket motifleri, Anadolu dokumalarında elibelinde ve koçboynuzu motifleriyle bir arada kullanılmaktadır. Evlilik, üreme gibi kadın erkek ilişkilerine dair anlamlar da içermektedir. Bereket sembollerinin kullanılmasının ana amacı, sonsuz mutluluk ve uğur dileklerini ifade etmektir.

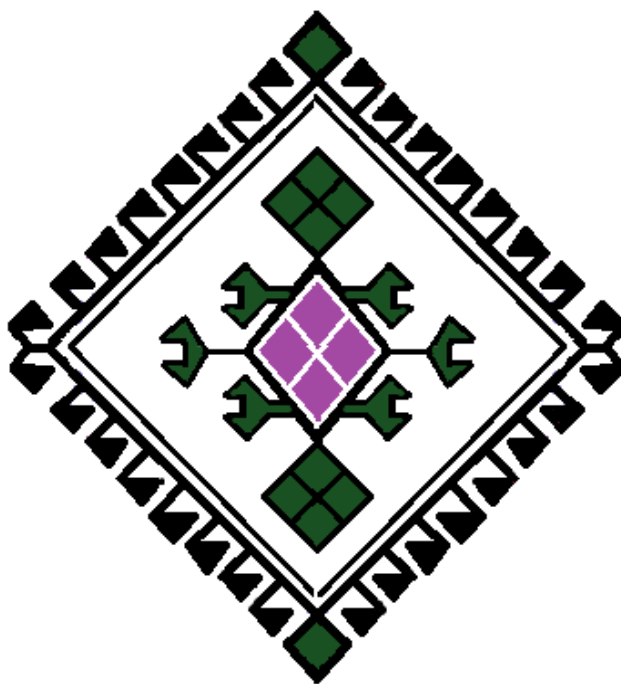
Motif 4.5. Bereket (Bkz. Fotoğraf 4.29)

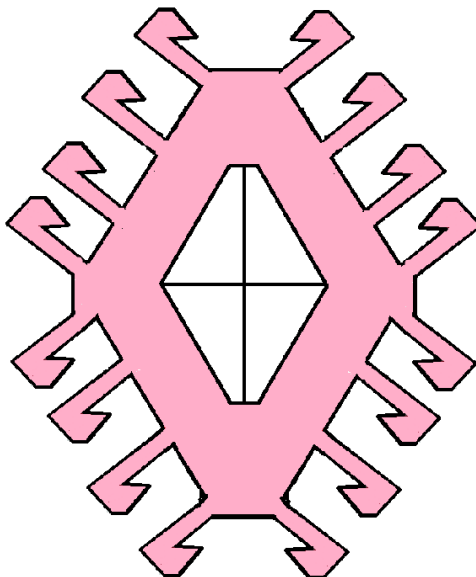
Motif 4.6. Bereket (Bkz. Fotoğraf 4.19)

Motif 4.7. Bereket (Bkz. Fotoğraf 4.6)

Motif 4.8. Bereket (Bkz. Fotoğraf 4.6)

Motif 4.9. Bereket (Bkz. Fotoğraf 4.20)

4.7.3.5. Bukağı

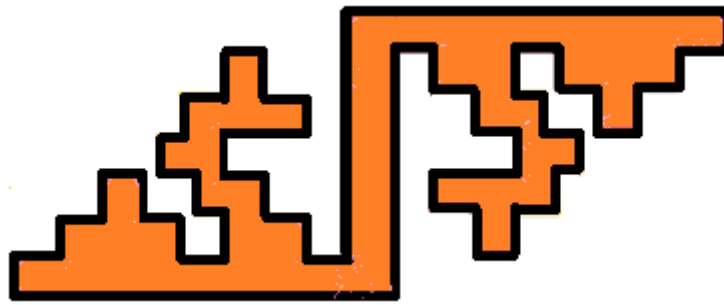
Atların ön iki ayağına takılan halkadan ve halkalarını birleştiren bir zincirden oluşan aygıtın adıdır. “Bukağı motifi aileyi, kadın-erkek birliğini, ailenin devamlılığını bereketi ve sevgililerin birleşme arzusunu simgeler. Anadolu dokumalarında canı ve malı korumak amacıyla bukağı motifi bulunmaktadır” (Eldener, 2011: 43).

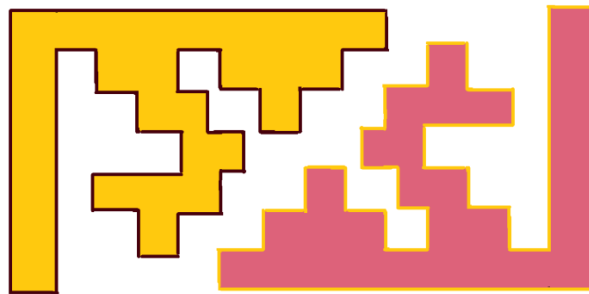
Motif 4.10. Bukağı (Bkz. Fotoğraf 4.16)

4.7.3.6. Çengel Motifi

“Nazarla ilgili, onu uzaklaştıran, bir başka motifi ise çengel olup bazı yörelerde çakmak, eğri ala, balık, küçük kare balık, olarak adlandırılır. Gönül çengeli adı ile genellikle çoraplarda gözlenen türünün evlilik ile ilgisi daha baskındır” (MEB, 2011: 27).

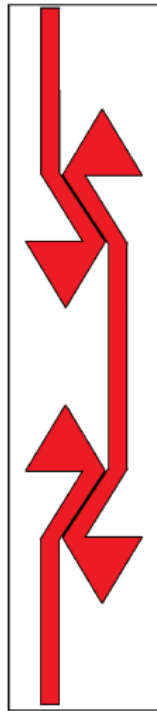
Motif 4.11. Çengel (Bkz. Fotoğraf 4.57)

Motif 4.12. Çengel (Bkz. Fotoğraf 4.52)

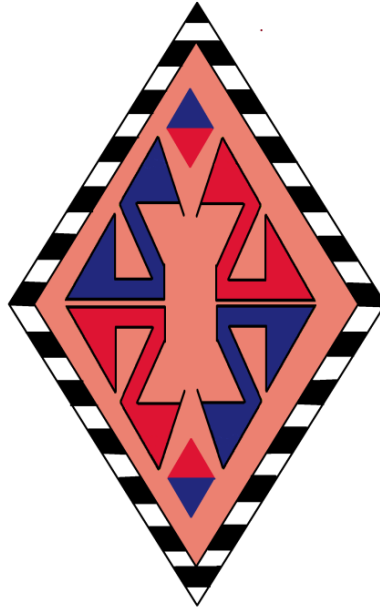
Motif 4.13. Çengel (Bkz. Fotoğraf 4.46)

Motif 4.14. Çengelli (Bkz. Fotoğraf 4.38)

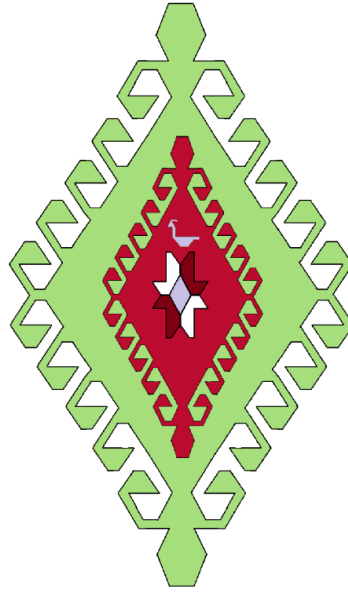
Motif 4.15. Çengelli (Bkz. Fotoğraf 4.6)

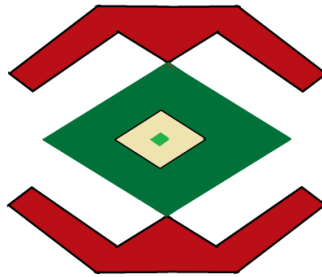
Motif 4.16. Çengelli (Bkz. Fotoğraf 4.59)

4.7.3.7. Elibeline (Eliböğünde)

Özellikle tarıma dayalı yerleşim merkezlerinde, kadının üretime olan katkısı erkeğe kıyasla çok daha büyüktür. Kent kadını yaşamsal sorumlulukları erkeklerle paylaşırken köy kadınının üretim ve çoğalmada egemen bir konumda olduğu gözlenir. “Anadolu’da üretilen dokumalarda günümüzde de çok yaygın olarak varlığını sürdüren ana tanrıça sembolü “Elibeline Motifi” kadını, bereketi, doğurganlığı simgelemekte, kadının Çatalhöyük’ten günümüze dek önem ve anlamını yitirmeden gelen pozisyonu ile paralel olarak taşıdığı sembolik anlamı korumaktadır” (Erbek, 2002: 108).

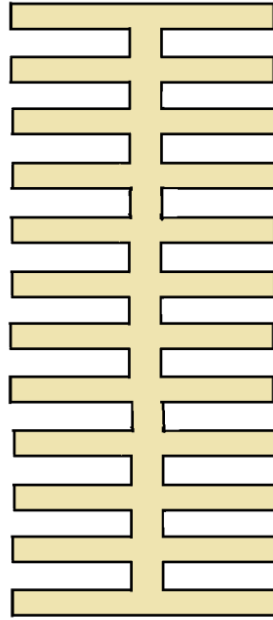
Motif 4.17. Elibeline (Bkz. Fotoğraf 4.39)

Motif 4.18. Elibeline (Bkz. Fotoğraf 4.34)

4.7.3.8. El-Parmak-Tarak

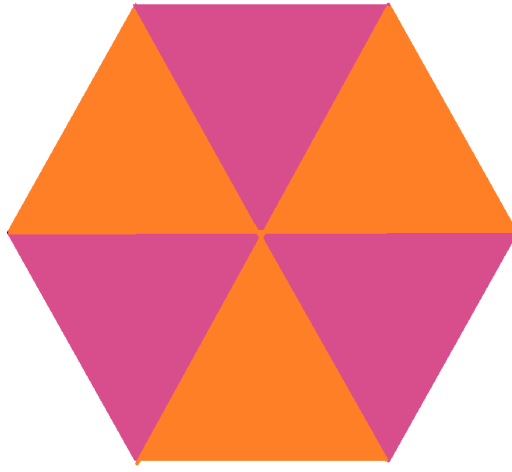
“Tarih öncesi dönemlerde mağara duvarlarında rastlanan ilk resimler kırmızı ve siyah el negatifleridir. Bunlar aynı zamanda erk, sahip olma ve elde etme isteğinin ifadeleridir” (Mutlu, 1965: 25). “Ayrıca Anadolu’da el motifi nazara karşı koruyucu bir unsur olarak da kullanılmaktadır” (Erbek, 1986: 22).

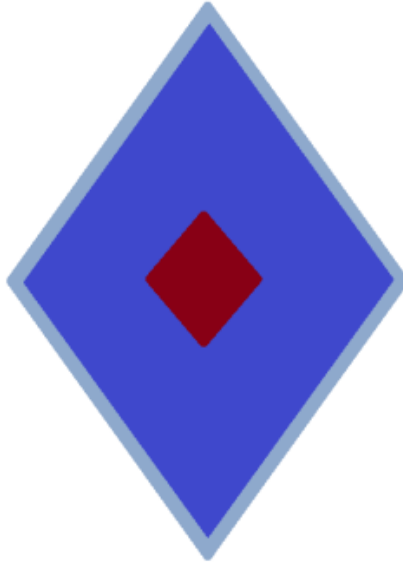
Motif 4.19. Parmak/Tarak (Bkz. Fotoğraf 4.45)

4.7.3.9. Göz

İnsan gözü iyi niyetli bakışlar taşıyabileceği gibi zaman zaman kötü niyetlerin aktarıldığı bir araç olarak da kullanılabilir. “Kötü niyetli nazarlar taşıyan gözün verebileceği zararın önlenmesinin en kısa ve en etkin çaresinin de yine gözün kendisi olduğu kabul edilmektedir. Çünkü bedenın dışı açılan bir organı olan gözün, ışığı alma yetisi nedeniyle derin bir anlamı ve etkin bir gücü vardır” (Erbek, 2002:128).

Motif 4.20. Göz (Bkz. Fotoğraf 4.45)

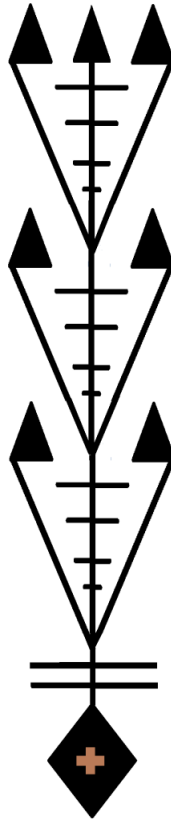
Motif 4.21. Göz (Bkz. Fotoğraf 4.46)

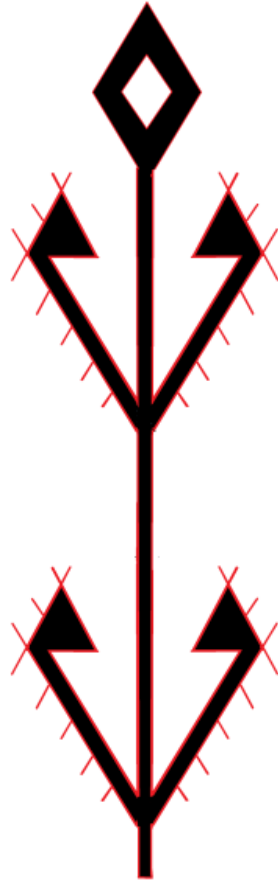
Motif 4.22. Göz (Bkz. Fotoğraf 4.22)

4.7.3.10. Hayat Ağacı

Hayat ağacı, sürekli gelişen, cennete yükselen hayatın, dikey sembolizmini oluşturur. Geniş anlamda, sürekli değişim ve gelişim içinde yaşayan evreni sembolize eder. Evrenin üç elementini, toprağın derinine inen kökleriyle yeraltını, alt dalları ve gövdesiyle yeryüzünü, ışığa yükselen üst dallarıyla cenneti birleştirir. Yeryüzü ve cennet arasındaki iletişimi sağlar. Servi, sedir, incir, zeytin, asma, hurma, palmiye, kayın, nar, meşe gibi ağaçlar değişik toplumlarda hayat ağacını sembolüdür. Anadolu motiflerinde hayat ağacı, ölümsüzlüğün sembolü olarak “can ağacı” adıyla nitelendirilir. “Birçok yörenin dokumalarında hayat ağacının üzerinde görülen kuşlar, zamanı geldiğinde uçacak olan can kuşlarıdır. Özellikle servi ağacı ölümsüzlüğü simgeler” (Erbek, 2002:164).

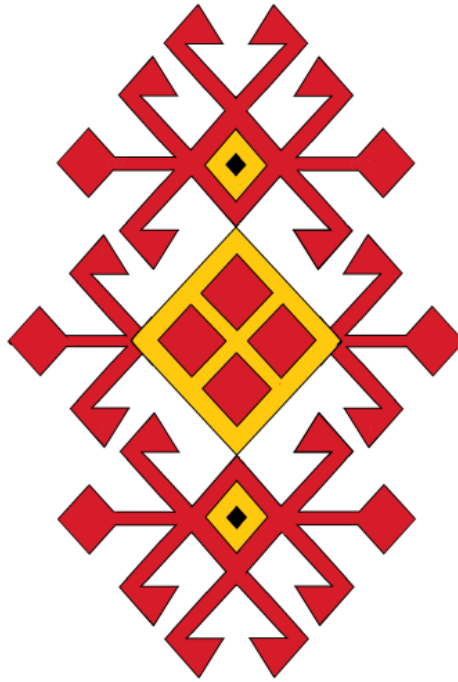
Motif 4.23. Hayat Ağacı (Bkz. Fotoğraf 4.46)

Motif 4.24. Hayat Ağacı (Bkz. Fotoğraf 4.10)

4.7.3.11 Kırkbudak

Kırk budak; kilim, cicim ve sumaklarda kullanılan bir motiftir. Eşkenar dörtgen içinde kanca, ya da kuşbaşı motiflerinden oluşmaktadır.

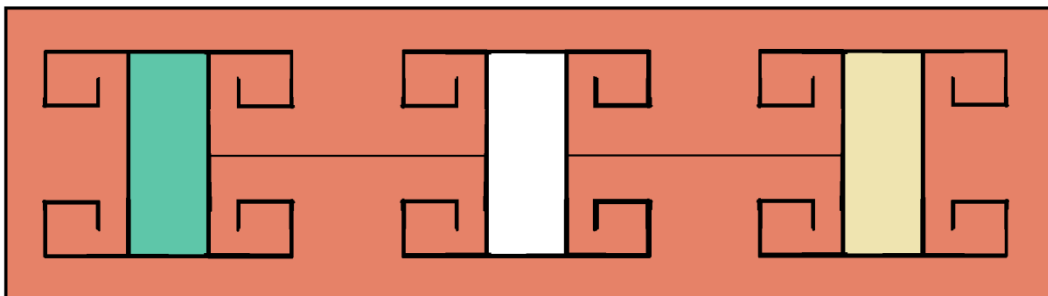
Motif 4.25. Kırkbudak (Bkz. Fotoğraf 4.60)

4.7.3.12. Koçboynuzu

Bereket, kahramanlık, güç ve erkekli sembolü olan koçboynuzu motifi, Anadolu kültüründe ana tanrıçadan sonra ya da onunla birlikte kullanılan bir motiftir. “Boynuzun sembolü, insanlık tarihinde her zaman güç, kuvvet timsali olan erkekle özdeşleştirilmiştir” (Erbek, 2002: 30).

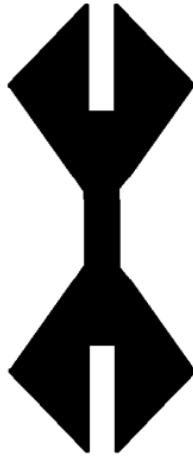
Motif 4.26. Koç Boynuzu (Bkz. Fotoğraf 4.7)

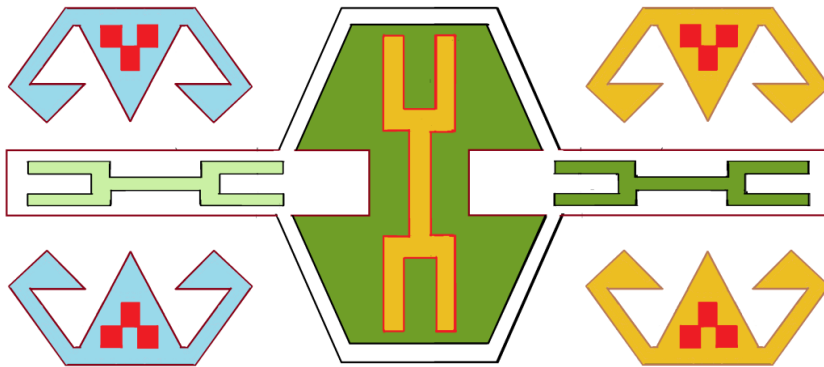
Motif 4.27. Koçboynuzu-Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.38)

4.7.3.13. Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı

Motif, aynen Bukağı örneğinde olduğu gibi ayrılmayı simgeler. Dokumalarda bu amaçla dokunmaz. Göçebelikte kurtlarla iç içe olduklarından kurt dişi, kurt izi motiflerini korku olarak dokurlar. Anadolu’da “çalkak “ denilen yaklaşık, tüm nazarlıklarda kullanılan deniz kabuğunun bir başka adı kurt ağızıdır. “Masallarda sözü edilen, vahşi azgın, yırtıcı hayvan olarak tanımlayabileceğimiz canavar, Anadolu’da ejder ve devden çok farklı anlamlarda da kullanılır. Birçok bölgede yılanla özellikle kurda canavar da denilir” (MEB, 2011: 36).

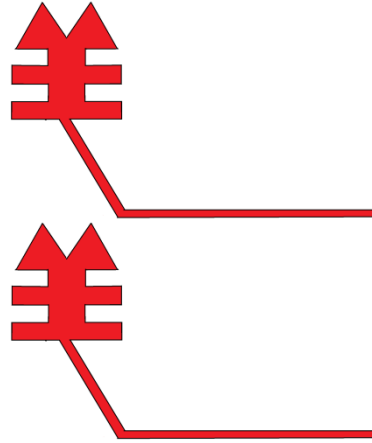
Motif 4.28. Kurt Ağzı (Bkz. Fotoğraf 4.46)

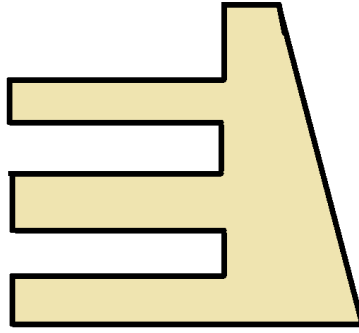
Motif 4.29. Kurtağı ve Bereket

4.7.3.14. Kuş

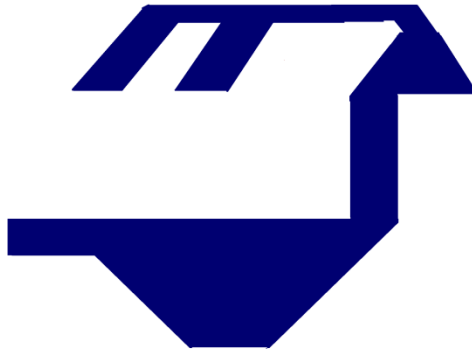
Anadolu’da kuş kadar çeşitli anlamlar taşıyan bir diğer motif yoktur. Baykuş, karga tipi kuşlar uğursuz, güvercin, kumru, bülbül gibileri ise uğurlu sayılırlar. Kuş mutluluk sevinç, sevgi örneğidir. Kuş ölen kişinin ruhudur. Kuş kadın ile özleşmiştir. Kuş kutsaldır gök tanrılarının yönetimindedir. Kuş özlemdir, haber beklentisidir. Kuş kuvvet ve kudret temsilcisidir. Anadolu’da kurulmuş devletlerin pek çoğunun imparatorluk sembolüdür. Kuş çatal höyük, duvar panolarında insanlara saldıran kartal veya akbaba vb. hayvanlar diye gösterilir. Hitit dilinde horoz denen kartal o çağlarda masallaşmış bir yaratıktı. Çift başlı kartal kabartmasını Alacahöyük giriş kapısının iki yanında duran sfenksleri üzerinde görüyoruz. Pençelerinde bir çift tavşan tutan bu çift başlı kartalı, sonraları Selçuklu devletinin sembolünde ve uşak halılarında görebiliyoruz. “Yunus Emre Tanrıya yaklaşmayı “havalandık kuş olduk uçtuk elhamdülillah” diye anlatırken bir başka mızrağında “can kuşu uçtu” diyerek kafesten uçan kuşun ölüm olacağı belirtilmektedir. Anadolu dokumalarındaki değişik kuş motifleri örnekleri görülmektedir” (MEB, 2011: 40).

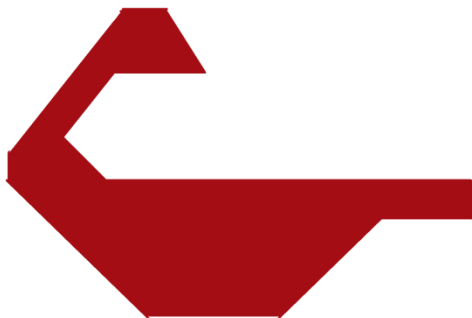
Motif 4.30. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.30 / 4.48)

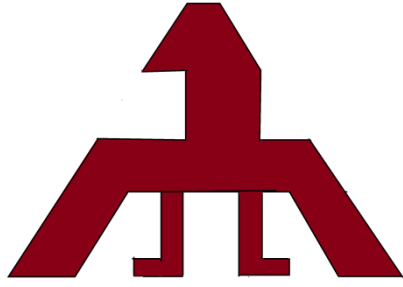
Motif 4.31. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.46)

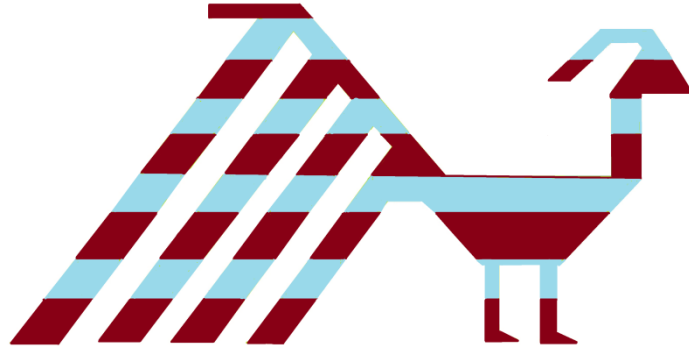
Motif 4.32. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.39)

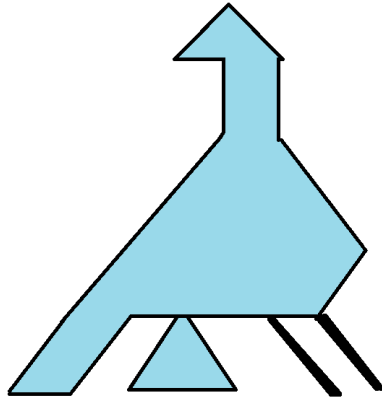
Motif 4.33.Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.39)

Motif 4.34. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.39)

Motif 4.35. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.39)

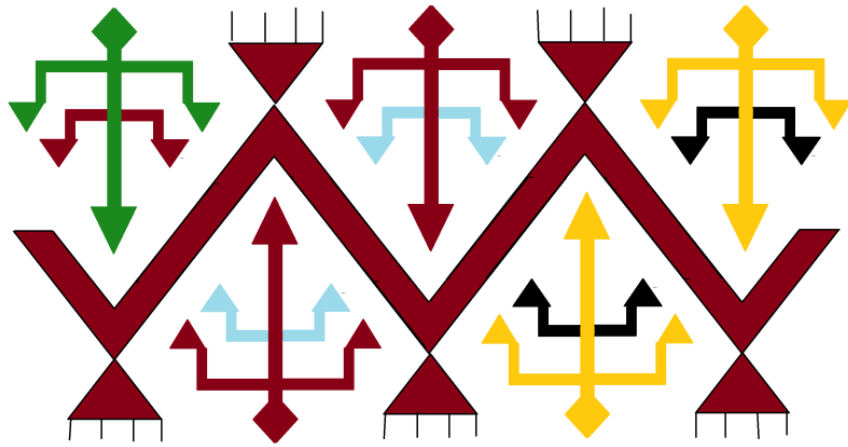
Motif 4.36. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.39)

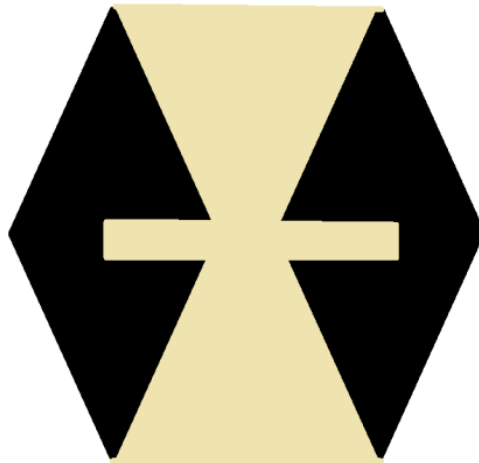
Motif 4.37. Kuş (Bkz. Fotoğraf 4.39)

4.7.3.15. Küpe

Anadolu kadının yaşam kültüründe küpenin önemli bir yeri vardır. Doğum ve çoğalma ile ilgili motifler arasında yer alır. “Anadolu’da ergenlik çağında genç kızı ile annesini sembolize eder. Doğum ve çoğalma ile ilgili motiflerin sınıflandırılmasında eli alınan sallanan küpe, kilim motiflerinde de sadeleştirilerek dokumada kullanılmaktadır” (Eldener, 2011: 42).

Motif 4.38. Küpe- Kandil (Bkz. Fotoğraf 4.44)

Motif 4.39. Küpe/Nazarlık (Bkz. Fotoğraf 4.46)

4.7.3.16. Muska Nazarlık

Nazar, belirli insanlarda bulunduğuna inanılan, bakışlardan fırlayan, çarpıcı, zarar verici, öldürücü bir güçtür. Nazarlık ise nazarı uzaklaştıran, etkisiz kılan, kötü gözden koruyan çeşitli nesnelerdir. Mavi boncuk üzerlik otu, sarımsak deniz kabukları, eski para, kurşun civa, küçük kaplumbağa kabuğu, altın gümüş maşallahlar. “Muska ise, onu taşıyan kişiyi tehlikeli, dış etkilerden koruyan büyüsel ve dinsel bir gücün saklı olduğuna inanılan, yazılı nesnedir. Dokumalarda kullanılır” (MEB, 2011: 21).

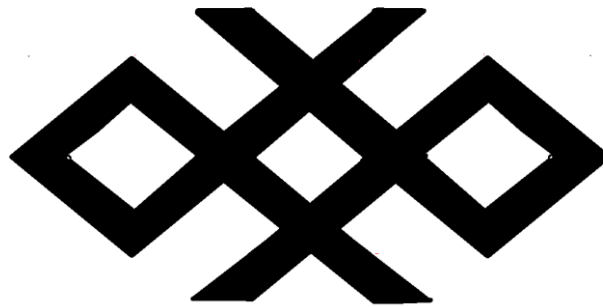
Motif 4.40. Muska Motifi İle Oluşturulmuş Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.3)

4.7.3.17. Pıtrak

“Pıtrağın üzerindeki dikenlerin kötü gözü uzaklaştırdığına inanan Anadolu insanı, onu nazarlık motifi olarak kullanmıştır” (Erbek, 2002:108).

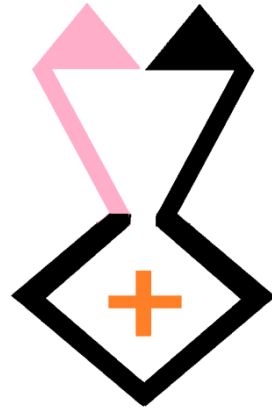
Motif 4.41. Pıtrak (Bkz. Fotoğraf 4.3)

Motif 4.42. Pıtrak (Bkz. Fotoğraf 4.11)

4.7. 3.18. Sa Bağı

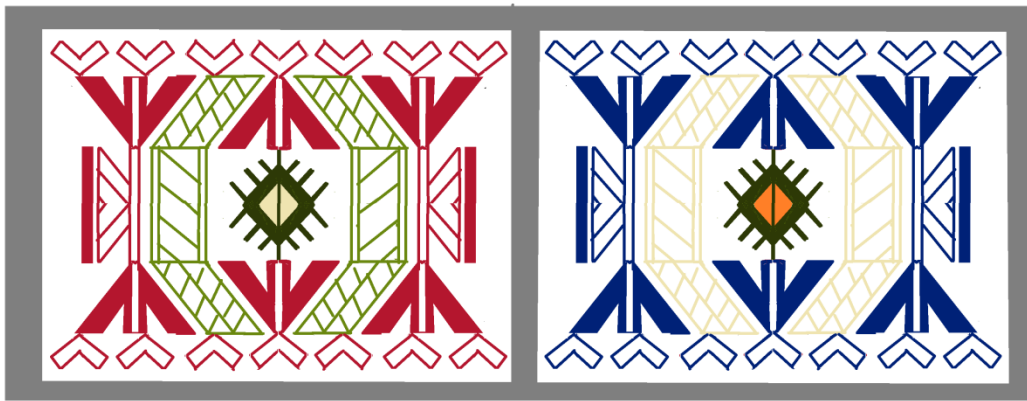
“Küpe motifi gibi evlilik isteğinin göstergesidir. Sa bağı Anadolu’da kültürel çeşitliliğin en güzel örneklerindendir. Sa ve baş bağlama çeşitliliği kadının bir anlamda yaşamdan beklediği doğal özgürlüğün bir simgesidir” (Eldener, 2011: 41).

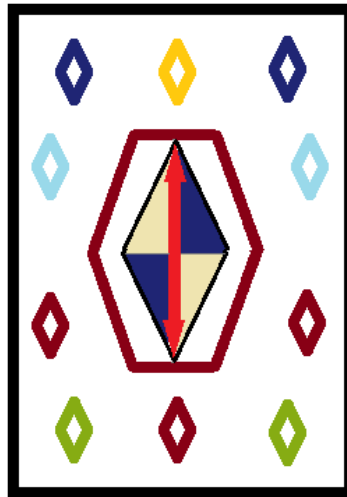
Motif 4.43. Sa Bağı ve Artı Motifi (Bkz. Fotoğraf 4.45)

4.7.3.19. Sandıklı

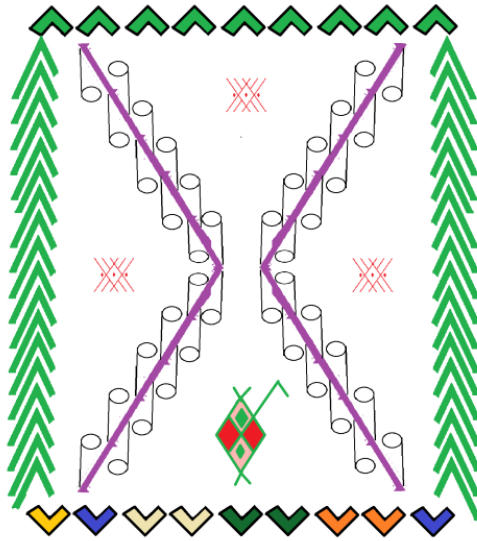
Anadolu kilim dokumalarında evlilik isteğini ve bebek beklentisini simgeler. “Dünyaya gelen her kız çocuğunun doğumundan itibaren kuracağı ev için hazırlık başlar. Ailede anne ve büyükler ellerinden geldiği kadar evde kullanılabilecek ev eşyaları üretmeye başlarlar. Kız çocuğunun büyümesi bu hazırlıklar içinde olur. Bu yapılan el işleri bir sandıkta toplanır” (Eldener, 2011: 44).

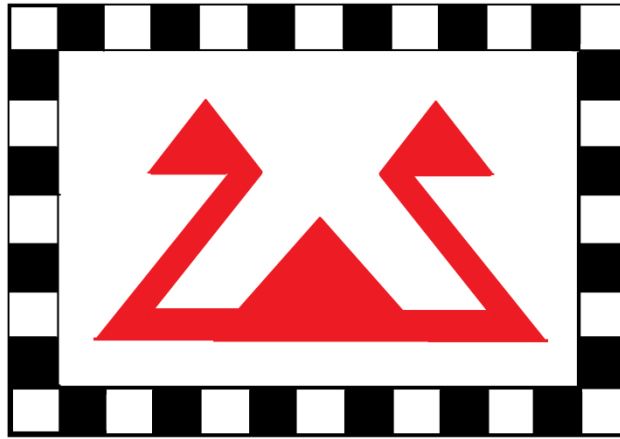
Motif 4.44. Sandıklı Ortasında Pıtrak (Bkz. Fotoğraf 4.21)

Motif 4.45. Sandıklı – Ortasında Aşk ve Birleşim (Bkz. Fotoğraf 4.5)

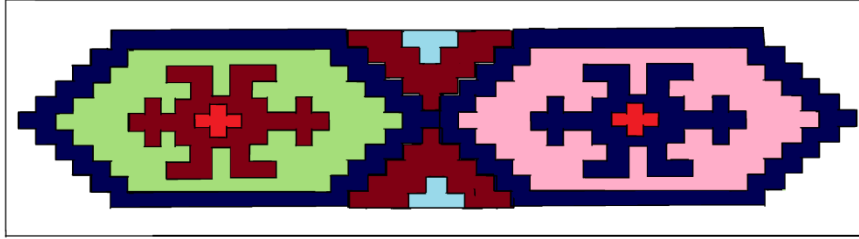
Motif 4.46. Sandıklı (Bkz. Fotoğraf 4.25)

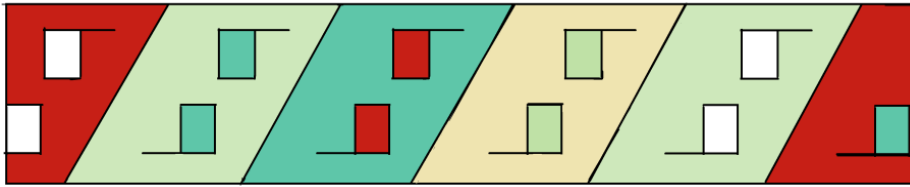
Motif 4.47. Sandıklı – Çengel (Bkz. Fotoğraf 4.55)

4.7.3.20. Su Yolu (Sığır Sidiği, Deve Hörgücü)

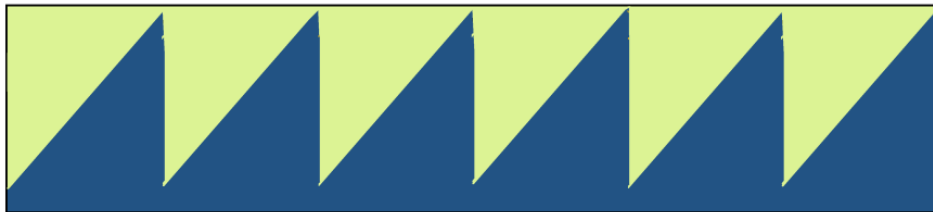
“Su; yeniden doğuşun, bedensel ve ruhsal yenilenmenin, yaşamın akışkanlığının ve sürekliliğinin, bereket, soyluluk, bilgelik saflık ve erdemin sembolüdür”(Erbek, 2002:104).

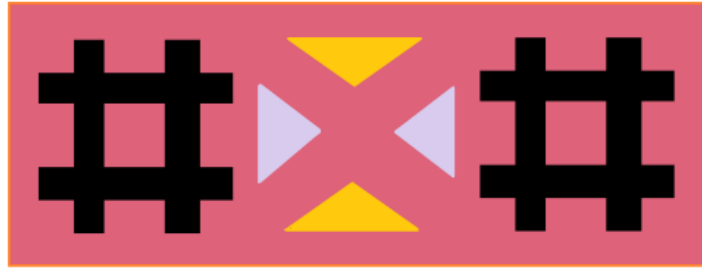
Motif 4.48. Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.39)

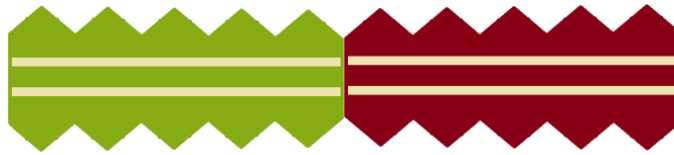
Motif 4.50. Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.38)

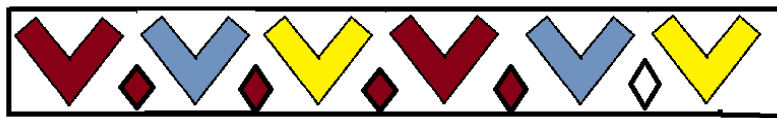
Motif 4.51. Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.38)

Motif 4.52. Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.52)

Motif 4.53. Suyolu (Bkz. Fotoğraf 4.5)

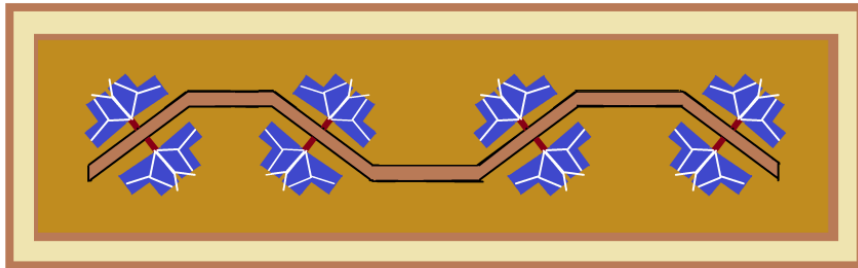
Motif 4.54. Suyolu- Kazayağı (Bkz. Fotoğraf 4.6)

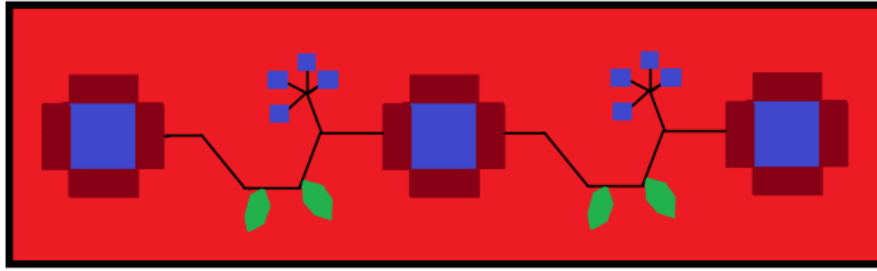
Motif 4.55. Suyolu Yaprak Motifli (Bkz. Fotoğraf 4.38)

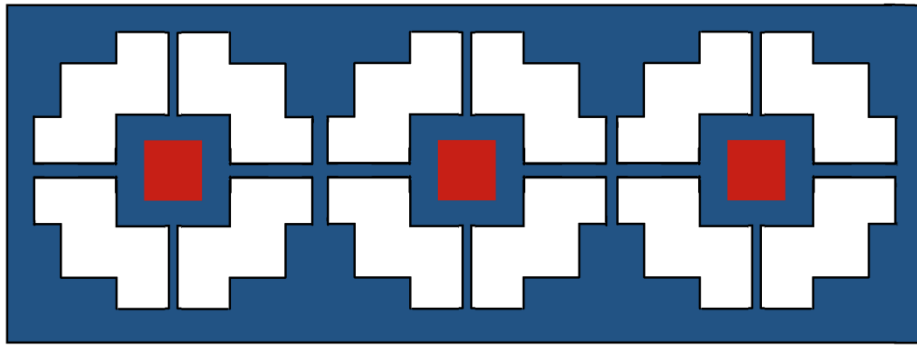
Motif 4.56. Suyolu-Sığır Sidiği (Bkz. Fotoğraf 4.53)

Motif 4.57. Suyolu-Çiçek (Bkz. Fotoğraf 4.31)

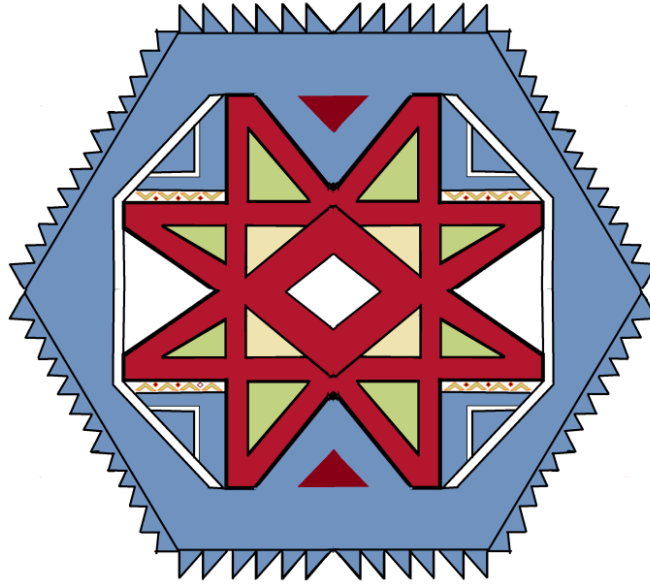
Motif 4.58. Suyolu-Çiçek (Bkz. Fotoğraf. 4.35)

Motif 4.59. Suyolu-Çiçek (Bkz. Fotoğraf 4.38)

4.7.3.21. Top Motifi

Toplu kilimler; yan yana yerleştirilmiş, eşkenar dörtgen şekilli göbeklerle süslüdür. İçleri geometrik şekilli desenler ve üsluplaştırılmış bitki motifleri veya hayvan figürleriyle doldurulur. İlikli kilim tekniğinde dokunur. Bazı örneklerde ise göbekler el şekilli desenlerden meydana gelir. Halk arasında bunlara parmaklı kilim denir.

Motif 4.60. Top Motifi - Yıldız Motifi (Bkz. Fotoğraf 4.21)

4.7.3.22. Türkmen Gülü

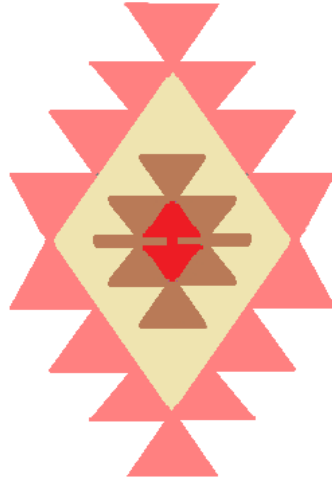
Türkmen Gülü- motifi çeşitli zamanlarda Buhara Gülü, Neben Gülü, Salur Gülü isminde çeşitli formlar almış, Selçuklu ve Türkmenlerde "sekizgen" gül motifine dönüşmüştür. Günümüzde çapraz çiçek motifi adıyla anılan bu motif Anadolu'da çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

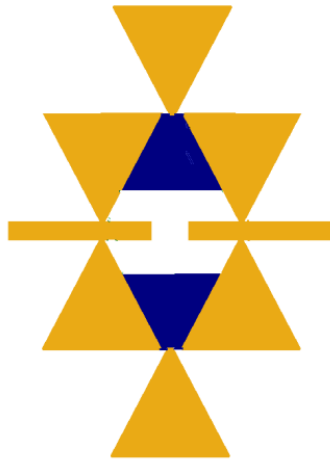
Motif 4.61. Türkmen Gülü (Bkz. Fotoğraf 4.61)

4.7.3.23. Yıldız

Ay ve güneş gibi yıldızlar da halk inanışlarında geniş yer tutar. Bu inanışların kökeni gök varlıklarının birer Tanrı veya Tanrıça olarak kabul edildiği dönemlere dayanmaktadır. Yıldız motifi, Anadolu motifleri arasında bilinen en eski motiflerden biridir.

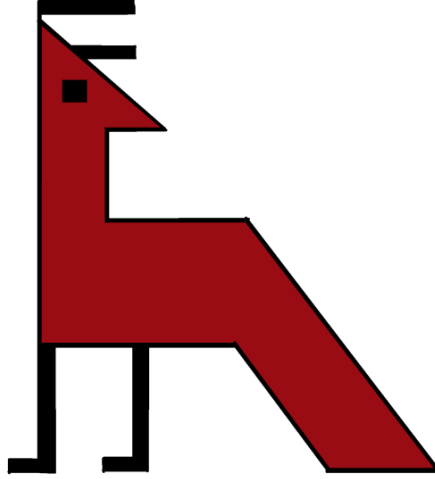

Motif 4.62. Yıldız (Bkz. Fotoğraf 4.4)

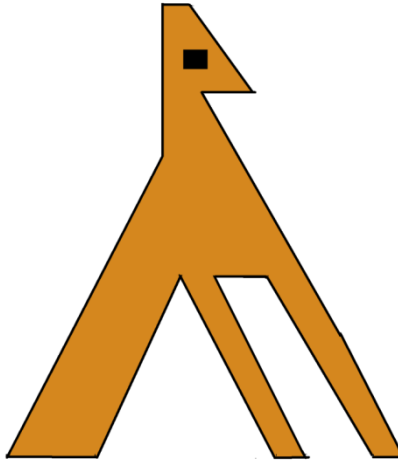

Motif 4.63. Yıldız (Bkz. Fotoğraf 4.16)

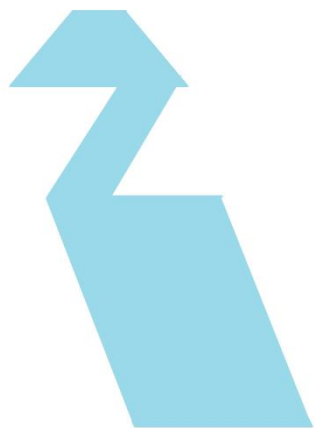
4.7.3.24. Aksaray Düz Dokumalarında Karşılaşılan Çeşitli Hayvan Figürleri

Motif 4.64. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

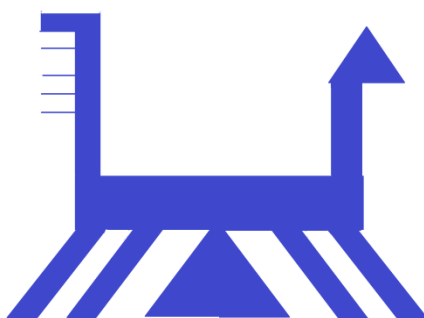
Motif 4.65. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

Motif 4.66. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

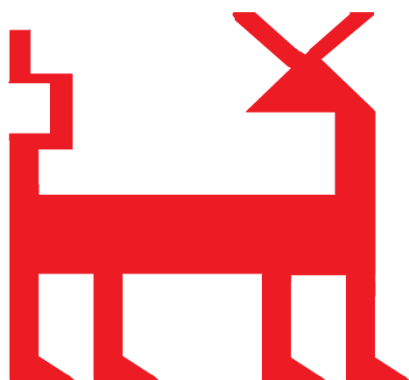
Motif 4.67. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

Motif 4.68. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

Motif 4.69. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

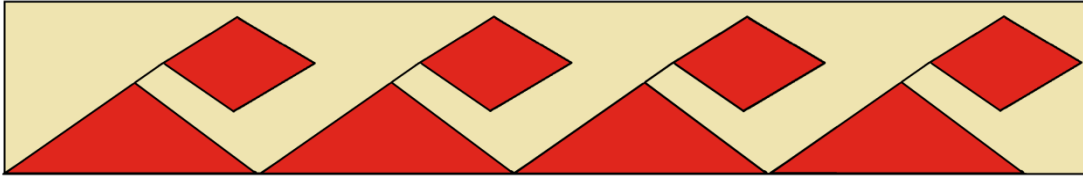
Motif 4.70. (Bkz. Fotoğraf 4.39)

4.8. Düz Dokumalarda Görülen Kompozisyon Özellikleri

Halı ve düz dokumaların yüzeyinde yer alan motif ve kompozisyon bütününe desen denilmektedir. Desenlerin bir araya gelerek çeşitli ilkelerle oluştuğu şema da kompozisyon olarak tanımlanmaktadır. “Tekrar, ardışık tekrar, uygunluk, zıtlık, koram, egemenlik, denge, birlik” (Güngör, 2005: 97) kompozisyon oluştururken kullanılan tasar ilkeleridir. Aşağıda bu ilkelerin tanımları yapılarak Aksaray yöresinden örnekler verilmiştir:

4.8.1. Tekrar Sistemi

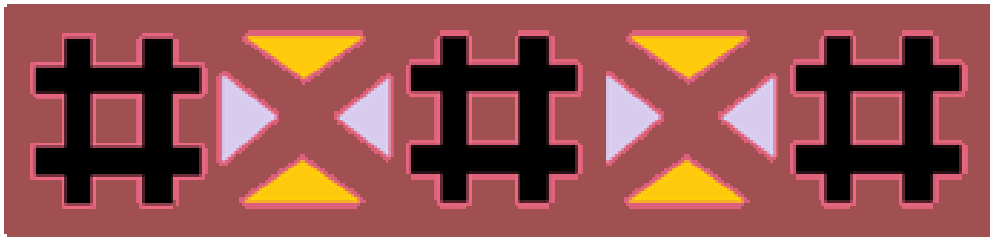
Tamamen aynı ya da bazı bakımlardan az farklı olan iki ya da üç boyutlu öğelerin birden çok sayıda kullanılarak bir düzlemde yer almaları halidir.

(Bkz. Fotoğraf 4.28)

4.8.1.1. Ardışık Tekrar Sistemi

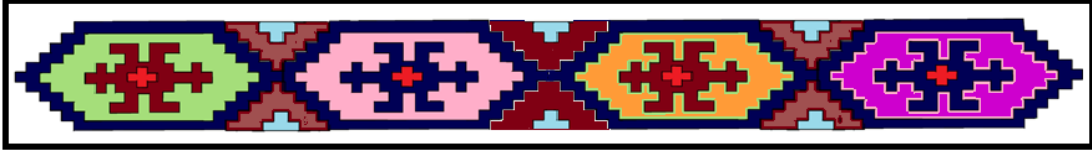
İki ya da çok sayıda biçim ya da cismin her birinin diğerinin ya da diğerlerinin ardından bir esasa, bir düzene bağlı olarak yinelenmesi ve bu yineleme sisteminin bozulmadan devam etmesi halidir.

(Bkz. Fotoğraf 4.52)

4.8.2. Uygunluk Sistemi

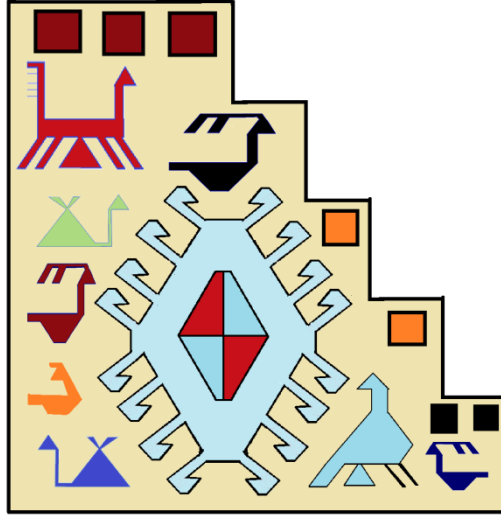
Düzenlemede yer alan öğelerin tamamen aynı ya da tamamen zıt olmadan, uygunluk sınırları içinde kalarak aralarında fazla farklılık olmadan kullanılması halidir.

(Bkz. Fotoğraf 4.39)

4.8.3. Zıtlık Sistemi

Bir düzenlemede yer alan öğeler arasında ya birçok bakımdan ya da tamamen uygun tarafların bulunmaması halidir.

(Bkz. Fotoğraf 4.39)

4.8.4. Koram Sistemi

İki zıt uçlar arasında oluşturulan düzenli bir değişim kademelenmesine denir.

4.8.5. Egemenlik Sistemi

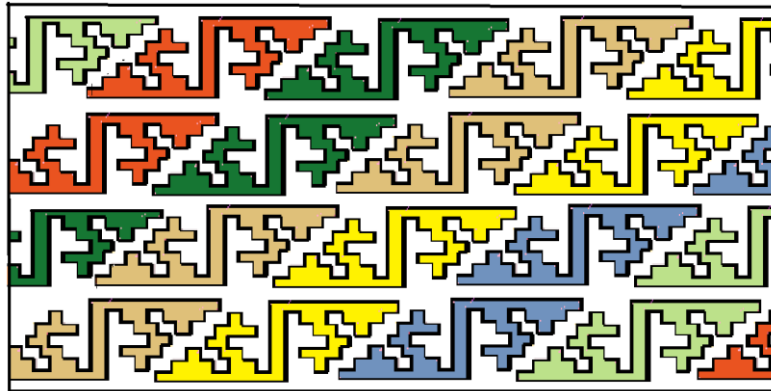
Bir biçim, biçim grubu ya da cismin diğerlerinden daha baskın olması, diğerlerine önem bakımından ya da fiziksel yönden üstünlük kurması halidir.

(MEB, 2011: 10)

4.8.6. Denge Sistemi

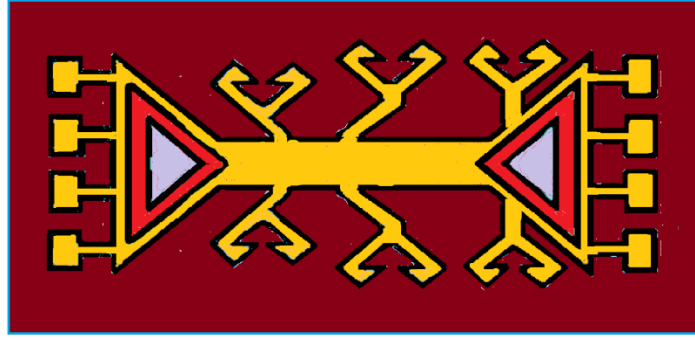
Biçimler, biçim grupları ya da cisimler arasında konum ya da diğer öğeler bakımından herhangi bir kısmın ağır basmaması koşuluyla dengeli bir yerleşme sağlanması haline denir.

(Bkz. Fotoğraf 4.57)

4.8.7. Birlik Sistemi

“Parçaların bir bütün oluşturmak üzere uyum içinde bir araya gelmelerine, gelişmeler ve genişlemeler esnasında bu bütünlüğün bozulmamasına birlik denir” (Güngör, 2005: 97).

(MEB, 2011: 12)

Düz dokuma yaygılarında kilim kompozisyonları, çeşitli kalınlıklardaki yatay ya da dikey şeritlerden oluşabildiği gibi ortada desenin etrafını çevreleyen geniş ya da dar çerçeveli olabilmektedir. Desenler şeritlerin içine yerleştirildiği gibi, bordürlü (çerçeveli) olanlarda bordür içine konulup orta kısma mihrap, göbek ya da çeşitli düzende desen konulmaktadır.

4.9. Aksaray İli Düz Dokumalarının Kompozisyon Özellikleri

Aksaray yöresinde halkın şak kilim dediği iki parçalı kilimler yaygındır. Uzun boylu ve iki şaklı (parçalı) dokunur. “Genellikle halkın, top ve ya farda dediği, yan yana yerleştirilmiş, sayıları kilimin boyutuna göre değişen; ancak en az üç tane eşkenar dörtgen şekilli göbekte süslenir. Örneklerine de göbek sayısı ne olursa olsun, toplu kilim veya fardalı kilim denir. Ancak, her bir örnekte top şekli değişiktir. Bu nedenle bunlarda kendi arasında farklı isimler alırlar” (Deniz, 2000: 128).

Diğer düz dokuma yaygıları da kilim dokumalarda olduğu gibi yöreye ait özellikler taşımaktadır. Bütün düz dokuma yaygıları desen, motif, renk ve kompozisyon açısından birbirinden etkilenmiştir. Kilim dokumalarda görülen desenleri cicim, zili dokumalarda görülür.

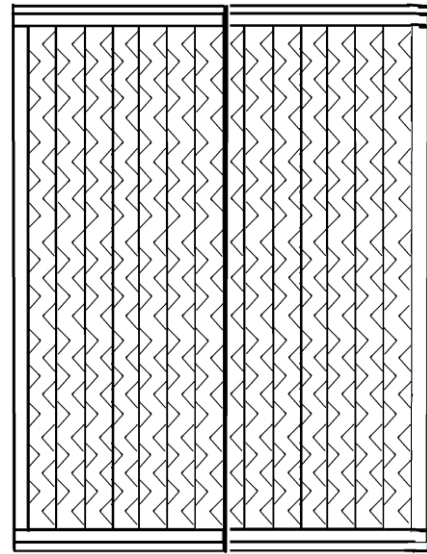
Aksaray yöresinde, halı ve düz dokuma yaygılarla ilgili kaynaklarda, Obruk kilimi diye tanınan kilimlerde dokunur. Bu tür kilimlere, halk arasında şamı namazlağı denir. Daha çok namazlık amacıyla dokunur. “Cicim ve zili tekniği ile sergi, sofra bezi, perde, yastık tipleri yaygındır. Desen açısından, Konya yöresinde dokunan benzer teknikli dokumalara benzer” (Deniz, 2000: 129).

Aksaray yöresinde belirlenmiş 64 tane düz dokumanın kompozisyon özellikleri ve şemaları aşağıda yer almaktadır:

Cicim tekniği ile dokunmuş yeryaygısının çevresinde, bordür ve su yolu bulunmaktadır. Yöre halkının şak kilim dediği iki parça halinde dokunmuş olan yer yaygısının orta zemini dikey çizgilerle bölünmüştür. Dikey çizgiler, tam tekrar sistemi ile dokunmuştur. Yörede bu dikey bölmeler ipek yolu, içerisindeki zıgzaklar kurban şeklinde ifade edilmektedir.

Fotoğraf 4.3. Cicim Örneği

Çizim 4.1. Fotoğraf 4.3. Şeması

Bilgi Formu No	1	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	04.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/ Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	80x80x=1.60
	Boy	2.85
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

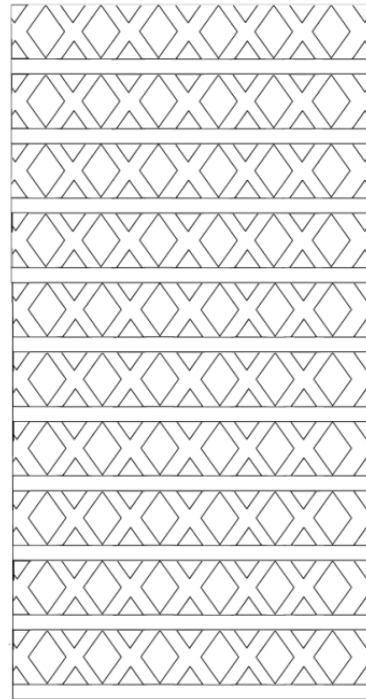
Tablo 4.8. Fotoğraf 4.3. Bilgi Formu

Bordürsüz olarak ilikli kilim tekniği ile dokunmuş olan bu dokumanın yüzeyini enine şeritler oluşturmaktadır. Bu şeritlerin içerisinde belirli boşluklarla birbirini takip eden motifler yer almaktadır. Motifler tekrar sistemi ile yerleştirilmiştir.

Enine olan geniş şeritlerin arasında su yolu bulunmaktadır. Su yolunda da diğer şeritlerde olduğu gibi motifler belli aralıklarla tekrar sistemi ile yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.4. İlikli Kilim Örneği

Çizim 4.2. Fotoğraf 4.4. Şeması

Bilgi Formu No	2	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	04.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1939-1940	
Ürünün Cinsi	Yer Yayı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.35
	Boy	4
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	İlikli Kilim	

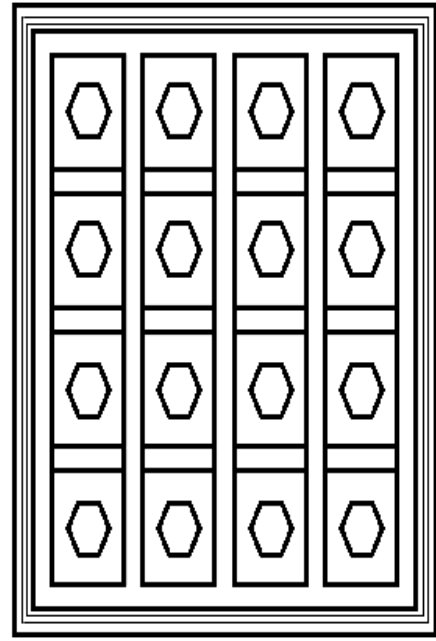
Tablo 4.9. Fotoğraf 4.4. Bilgi Formu

Bordürlü olarak dokunmuş olan dokumanın yüzeyini, enine ve boyuna tam tekrar sistemi ile yerleştirilmiş olan motifler doldurmaktadır. Enine ve boyuna olan şeritlerin içerisinde uygunluk sistemine göre yerleştirilen motifler görülmektedir.

Bordürlerin dışında bulunan su yolu; alt ve üstte birbiriyle aynı kullanılmış olup sağ ve sol da birbiriyle aynıdır.

Fotoğraf 4.5. Cicim Örneği

Çizim 4.3. Fotoğraf 4.5. Şeması

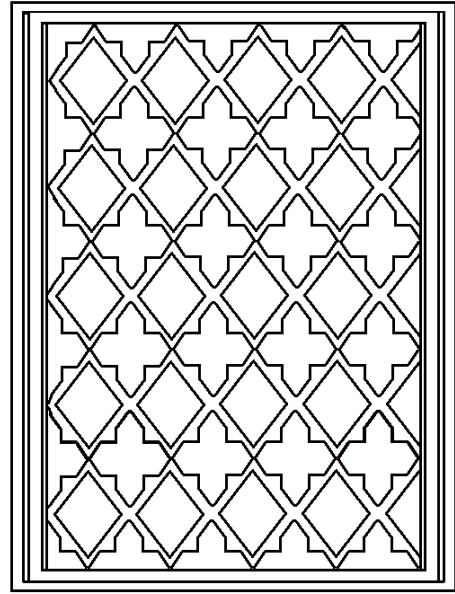
Bilgi Formu No	3	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	10.09.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1960	
Ürünün Cinsi	Yer Yayı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	90
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.10. Fotoğraf 4.5.Bilgi Formu

Bu yer yaygısında; içiçe geçmiş bordürlerin çevrelediği yüzeyde ardışık tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilmiş olan motifler kullanılmıştır. Bordürler dört kenarı çevrelerken en içteki bordür sadece yanlarda yer almaktadır. Tüm bordürlerde tekrar sistemi kullanılarak çeşitli motifler görülmektedir.

Fotoğraf 4.6. Cicim Örneği

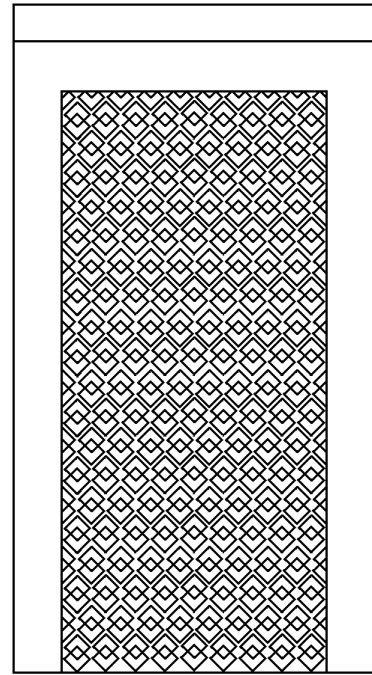

Çizim 4.4. Fotoğraf 4.6. Şeması

Bilgi Formu No	4	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1983	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	2
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.11. Fotoğraf 4.6. Bilgi Formu

İç zeminini ortadan sağa ve sola verrev olarak kesen şeritlerin içlerine tekrar sistemine göre motifler yerleştirilmiştir. Bir geniş bordür ve iki suyolu ile iç zemin çevrelenmiş olup dokumanın eskiliğinden dolayı alt bordür ve suyolu yok olmuştur.

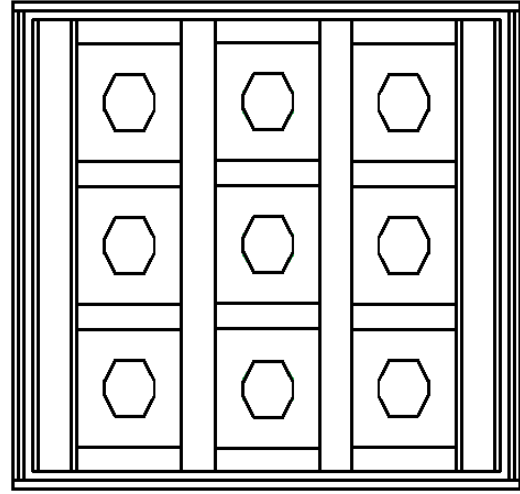
Fotoğraf 4.7. Cicim Örneği

Çizim 4.5. Fotoğraf 4.7. Şeması

Bilgi Formu No	5	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1933	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.12. Fotoğraf 4.7.Bilgi Formu

Yatay ve dikey şeritlerin böldüğü zemine motifler tekrar sistemine göre yerleştirilmiştir. Şeritlerin içlerindeki motifler dikey olarak konulup renklerinde farklılık görülmektedir. Zemini çevreleyen iki suyolunda da tekrar sistemi kullanılmıştır.

Fotoğraf 4.8. Cicim Örneği

Çizim 4.6. Fotoğraf 4.8. Şeması

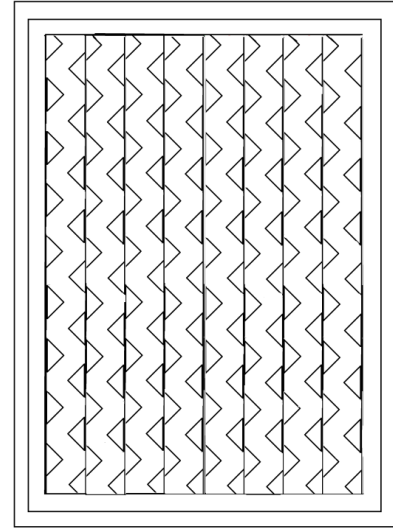
Bilgi Formu No	6	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1985	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	80cm.
	Boy	1 m.
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.13. Fotoğraf 4.8.Bilgi Formu

İki bordürün çevrelediği zemin dikey şeritlerle bölünmüştür. Bordürlerden sonra sağ ve soldaki su yolu birbiriyle ve alt ve üstteki su yolu da birbiriyle aynı motifle oluşturulmuştur. Kilimlik ise düz dokunmayıp motif ile bezenmiştir.

Fotoğraf 4.9.Cicim Örneği

Çizim 4.7. Fotoğraf 4.9. Şeması

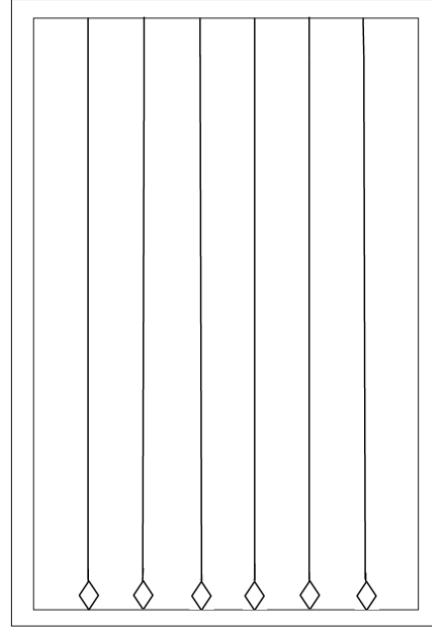
Bilgi Formu No	7	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1990	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1
	Boy	1.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.14. Fotoğraf 4.9. Bilgi Formu

Orta zemin hayat ağacı motifiyle oluşturulan şeritlerle bölünmüştür. Kısa kenarlarda bordür oluşturulmak amacıyla kullanılan motifler; tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir. Uzun kenarlarda yer alan borünlerdeki motiflerde de tekrar sistemi kullanılmıştır.

Fotoğraf 4.10. Cicim Örneği

Çizim 4.8. Fotoğraf 4.10. Şeması

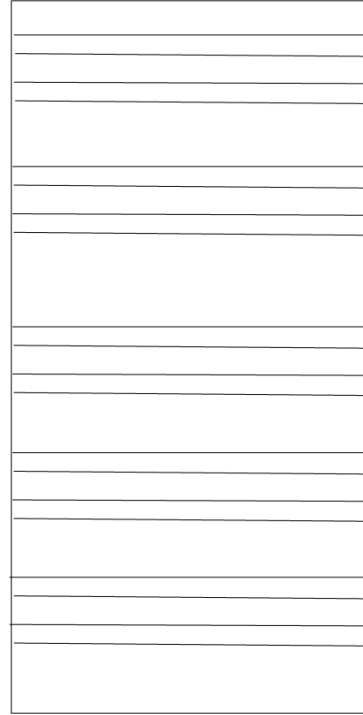
Bilgi Formu No	8	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1979	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1
	Boy	1.60
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.15. Fotoğraf 4.10. Bilgi Formu

İliksiz kilim tekniği kullanılarak dokunan çuvalın yüzeyini enine şeritler kesmektedir. Bu şeritlerin çuval boyunca eşit aralıklarla devam ettiği görülmekle birlikte çuvalın ortasına denk gelen iki şerit arasına desen konulmuştur.

Fotoğraf 4.11. Kilim Örneği

Çizim 4.9. Fotoğraf 4.11. Şeması

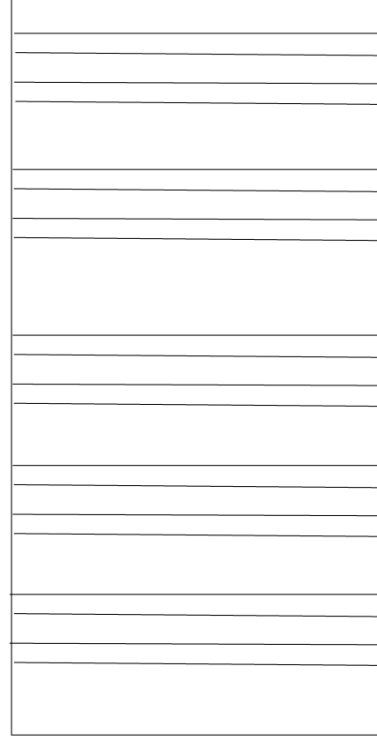
Bilgi Formu No	9	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930-1940	
Ürünün Cinsi	Çuval	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	45
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Pamuk
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.16. Fotoğraf 4.11. Bilgi Formu

İliksiz kilim tekniği kullanılarak dokunan çuvalın yüzeyinde enine kesen şeritler yer almakta ve bu şeritler çuval boyunca görülmektedir.

Fotoğraf 4.12. Kilim Örneği

Çizim 4.10. Fotoğraf 4.12. Şeması

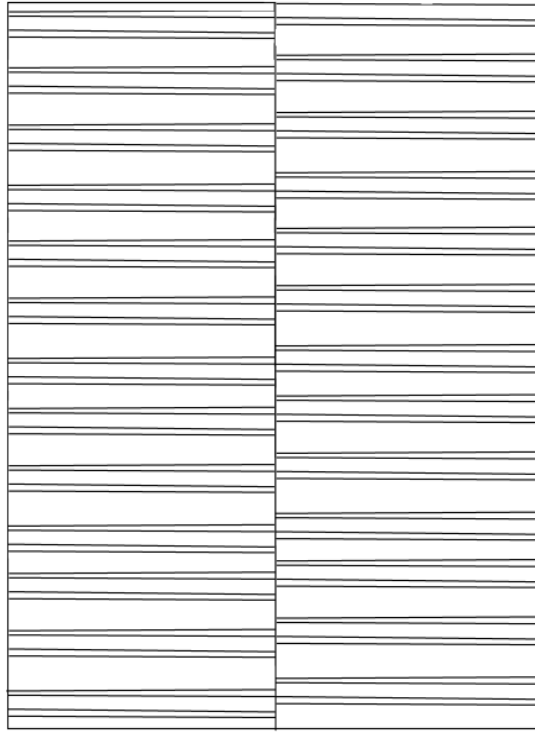
Bilgi Formu No	10	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930-1940	
Ürünün Cinsi	Çuval	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	50
	Boy	1.50
Malzeme	Atkı	Pamuk
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.17. Fotoğraf 4.12.Bilgi Formu

Yüklük örtüsü amacı ile dokunmuş olan bu dokuma, iki parça halinde dokunup daha sonra birleştirilmiştir. Her iki parçada da dokumayı enine kesen şeritler belli aralıklarla yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.13. Kilim Örneği

Çizim 4.11. Fotoğraf 4.13. Şeması

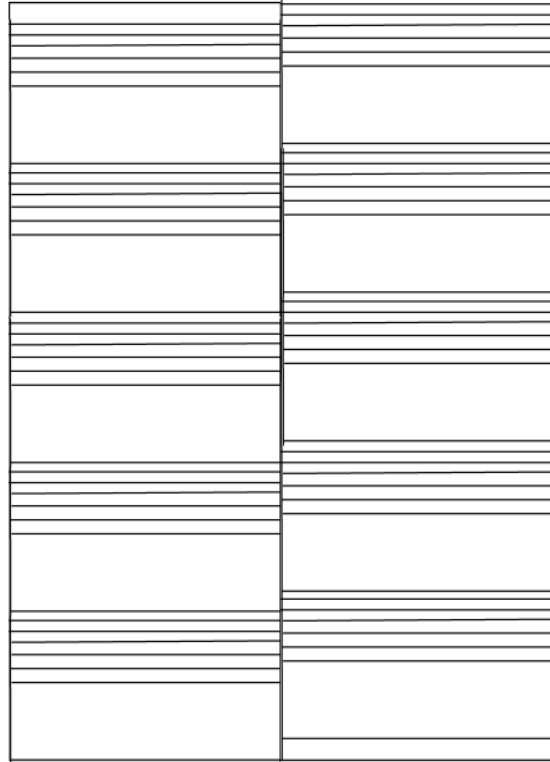
Bilgi Formu No	11	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930-1940	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	70x70=1.40
	Boy	6m
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.18. Fotoğraf 4.13. Bilgi Formu

İlikli kilim tekniği ile iki parça halinde dokunmuş olan dokumaya şak kilim denilmektedir. Kilimi enine kesen şeritler belli aralıklarla tekrar etmekle birlikte, birkaç sıra şerit bir motif şeklinde dokunarak yer yaygısı oluşturulmuştur.

Fotoğraf 4.14. Kilim Örneği

Çizim 4.12. Fotoğraf 4.14. Şeması

Bilgi Formu No	12	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1980	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	75x75=1.50
	Boy	3.5m.
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.19. Fotoğraf 4.14. Bilgi Formu

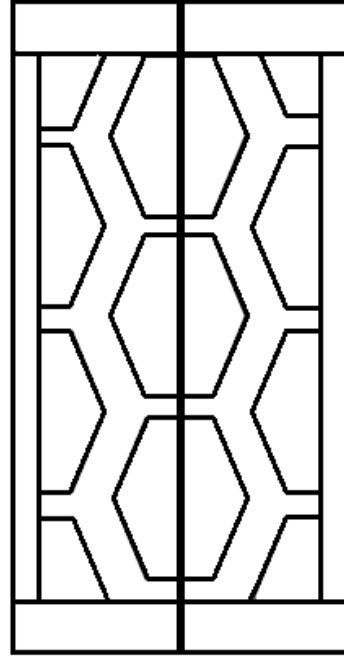
Yörede toplu kilim olarak ifade edilen bu yer yaygısının zeminini bordürler çevrelemektedir.

“Toplu kilimler yan yana yerleştirilmiş, eşkenar dörtgen şekilli göbeklerle süslüdür. İçleri geometrik şekilli desenler ve üsluplaştırılmış bitki motifleri ve hayvan figürleriyle doldurulur” (Deniz, 2000: 129).

Zemini çevreleyen bordürlerde tekrar ilkesi kullanılarak yerleştirilmiş motifler yer almaktadır. Yan bordürler ile kısa kenar bordürlerinin farklı olmasının sebebi, dokumanın iki şak halinde dokunmuş olmasıdır.

Fotoğraf 4.16. Kilim Örneği

Çizim 4.14. Fotoğraf 4.16. Şeması

Bilgi Formu No	14	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	70x70=1.40
	Boy	6m.
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

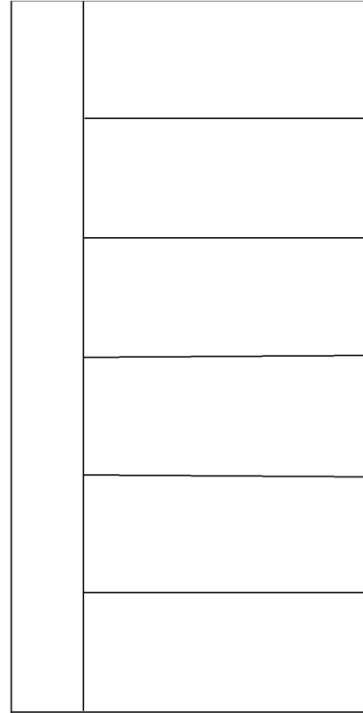
Tablo 4.21. Fotoğraf 4.16. Bilgi Formu

İlikli kilim tekniği ile dokunmuş olan kilim parçasında boyuna bordür bulunmaktadır. Büyük bir kilimin parçası olan bu kilimde diğer yanlarda bordür olmayışı kilimin tamamına ulaşılmadığından kaynaklanmaktadır. Ürünün sahibinden elde edilen verilere göre, bordür dokumanın dört kenarında yer almaktadır.

Orta zemin kalın şeritlerin arasına tekrar ilkesiyle yerleştirilen motiflerden meydana gelmektedir.

Fotoğraf 4.17. Kilim Örneği

Çizim 4.15. Fotoğraf 4.17. Şeması

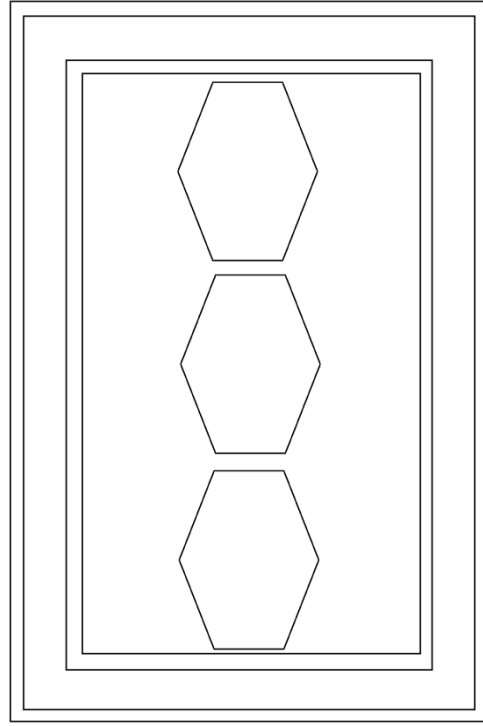
Bilgi Formu No	15	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1915	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	1
	Boy	1.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.22. Fotoğraf 4.17. Bilgi Formu

Toplu kilim denilen bu dokumada, zemini bordür çevrelemektedir. Bordüre motifler tekrar ilkesiyle yerleştirilerek kompozisyon meydan getirilmiştir. Bordürün iç ve dış kenarına yerleştirilen motifler suyolunu oluşturmuştur.

Fotoğraf 4.18. Kilim Örneği

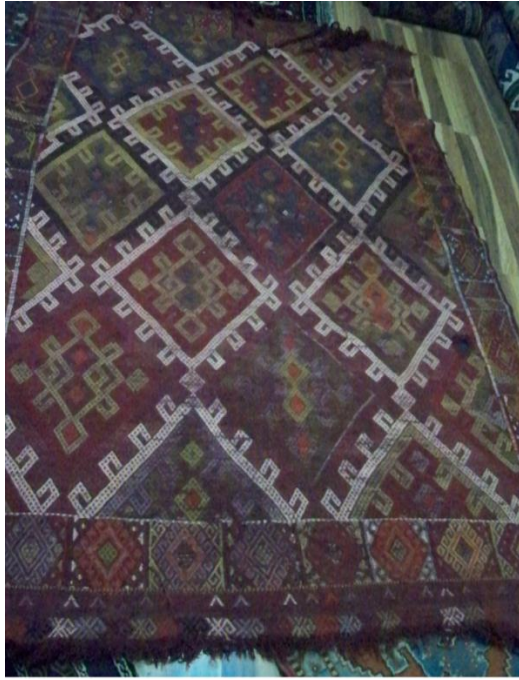

Çizim 4.16. Fotoğraf 4.18. Şeması

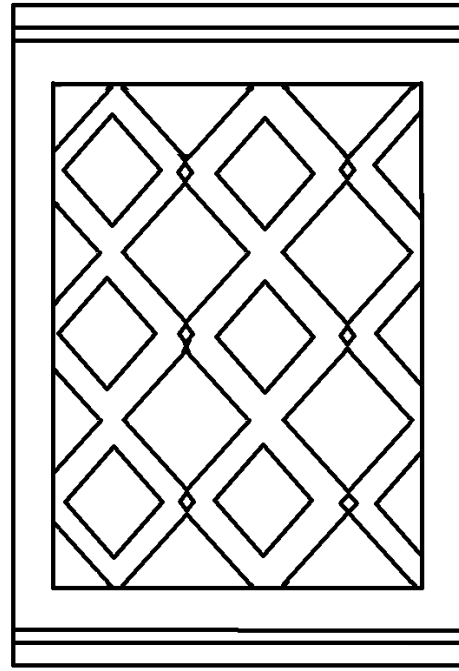
Bilgi Formu No	16	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	2012	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Merkez	
Ürünün Boyutları	En	1.45
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.23. Fotoğraf 4.18. Bilgi Formu

Orta zeminde bulunan motifler, ardışık tekrar sistemiyle yerleştirilmiş olup zeminin etrafı bordür ile çevrelenmektedir. Bordürde bulunan motifler tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir. Kısa kenarlarda, uzun kenarlardan farklı olarak motiflerden meydana gelen iki suyuolu bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.19. Cicim Örneği

Çizim 4.17. Fotoğraf 4.19. Şeması

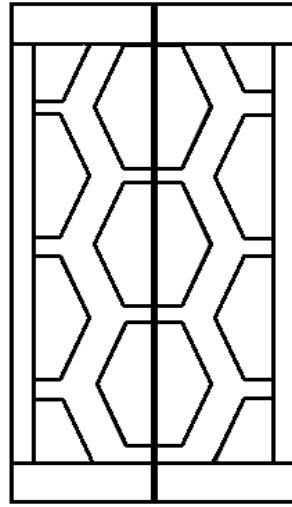
Bilgi Formu No	17	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Merkez	
Ürünün Boyutları	En	1.45
	Boy	3m.
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.24. Fotoğraf 4.19.Bilgi Formu

İki şak halinde dokunmuş olan toplu kilimde, şak kilim özelliği görülmektedir. Şak kilimin özelliği, yan bordürler ile kısa kenar bordürlerin farklı olmasıdır. Yan bordürlere motifler tekrar ilkesiyle yerleştirilmiş olup kısa kenarlardaki motiflerde ardışık tekrar sistemi görülmektedir.

Fotoğraf 4.20. Kilim Örneği

Çizim 4.18. Fotoğraf 4.20. Şeması

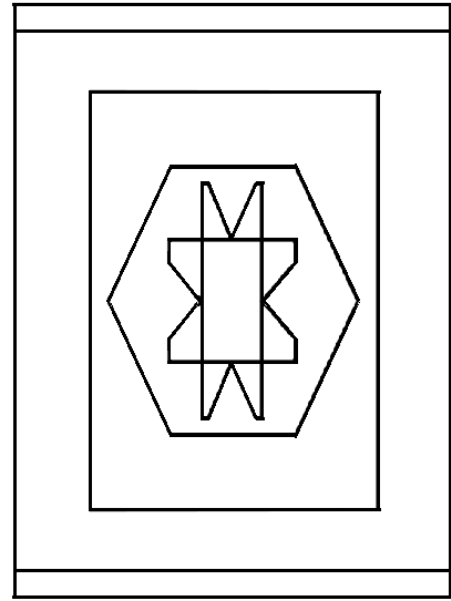
Bilgi Formu No	18	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Merkez	
Ürünün Boyutları	En	70x70=1.40
	Boy	5
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.25. Fotoğraf 4.20. Bilgi Formu

Altıgenle oluşturulan göbeğin etrafını geniş bir bordür çevrelemektedir. Bu bordürde yer alan motifler, tam tekrar sistemi ile yerleştirilmiştir. Göbeğin etrafında kalan zeminde ise çeşitli motifler dağınık olarak kullanılmıştır. Kilimlikte ise sadece düz dokuma yapılmayıp motifle süslenmiştir.

Fotoğraf 4.21. Cicim Örneği

Çizim 4.19. Fotoğraf 4.21. Şeması

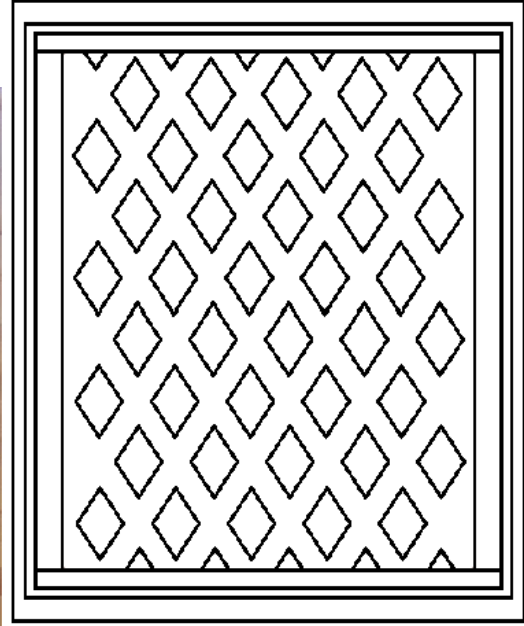
Bilgi Formu No	19	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1992	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	1.60
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.26. Fotoğraf 4.21.Bilgi Formu

İççe geçmiş birden fazla bordürün çevrelediği orta zemine motifler, aralıklı tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilmiştir. Bordür genişlikleri birbirinden farklı olarak kullanılmış ve içlerindeki motifler bordür kalınlığına göre değişmektedir.

Fotoğraf 4.22.Cicim Örneği

Çizim 4.20. Fotoğraf 4.22. Şema

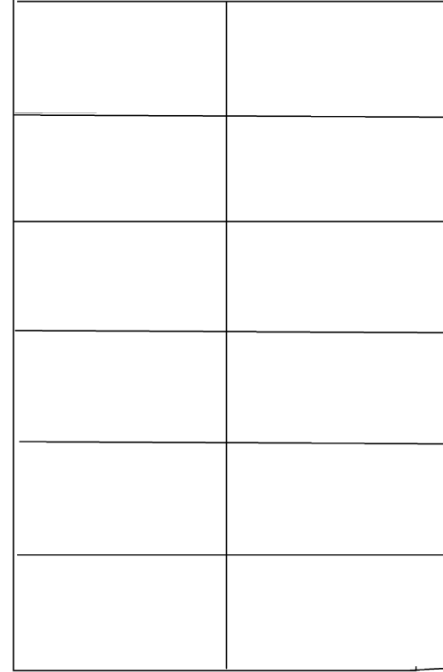
Bilgi Formu No	20	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	80
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.27. Fotoğraf 4.22. Bilgi Formu

Yöre halkının şak kilim dediği iki parça halinde dokunmuş olan yer yaygısı, iki farklı renkle düz olarak dokunmuştur.

Fotoğraf 4.23. Kilim Örneği

Çizim 4.21. Fotoğraf 4.23. Şeması

Bilgi Formu No	21	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1967	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.28. Fotoğraf 4.23. Bilgi Formu

İki parça halinde dokunan kilim, üç kenarından birleştirilerek çuval şeklini almıştır. Dokumanın yüzeyini enine şeritler eşit aralıklarla bölmektedir.

Fotoğraf 4.24. Kilim Örneği

Çizim 4.22. Fotoğraf 4.24. Şeması

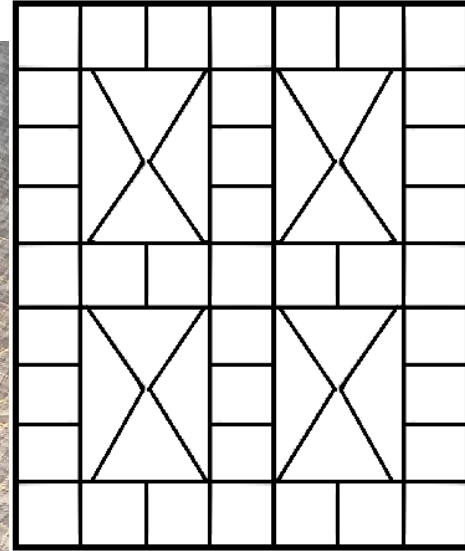
Bilgi Formu No	22	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	22.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1957	
Ürünün Cinsi	Çuval	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	50
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.29. Fotoğraf 4.24. Bilgi Formu

Enine ve boyuna yerleştirilen bordürlerle orta zeminde dikdörtgenler oluşturulmuştur. Bu bordürlerin içlerine tekrar sistemi ile motifler yerleştirilmiştir. Kısa iki kenara tekrar sistemi ile yerleştirilen motifler, su yolunu meydana getirmiştir.

Fotoğraf 4.25. Cicim Örneği

Çizim 4.23. Fotoğraf 4.25. Şeması

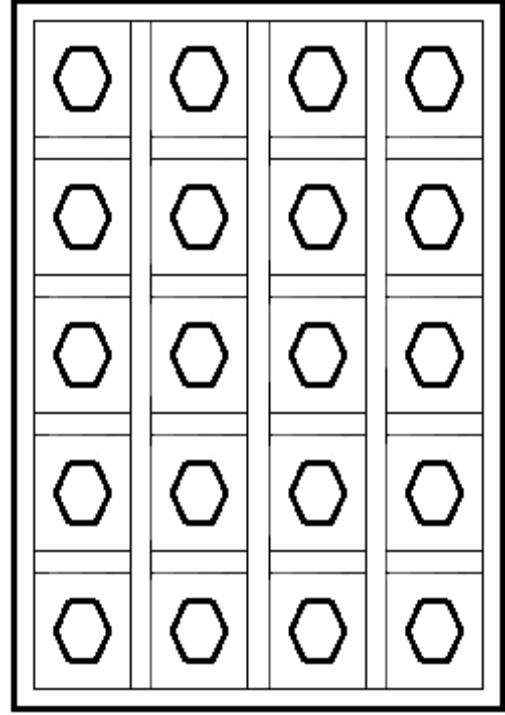
Bilgi Formu No	23	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1960	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.30
	Boy	1.60
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.30. Fotoğraf 4.25. Bilgi Formu

Yatay ve dikey şeritlerin böldüğü zemine motifler tekrar sistemine göre yerleştirilmiştir. Şeritlerin içlerindeki motifler, dikey olarak yerleştirilmiş olup renklerinde ise farklılık görülmektedir.

Fotoğraf 4.26. Cicim Örneği

Çizim 4.24. Fotoğraf 4.26. Şeması

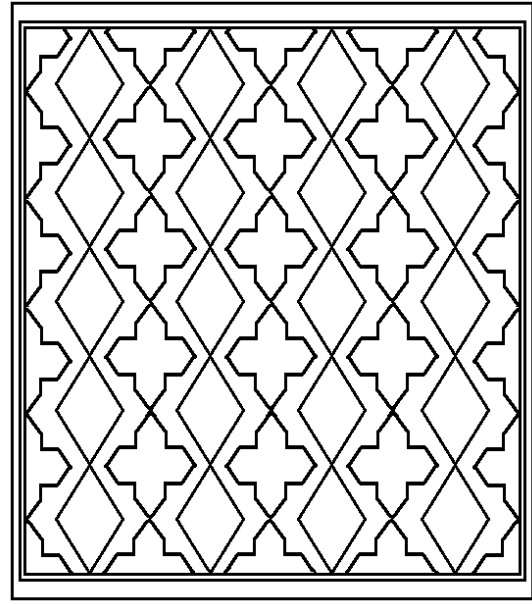
Bilgi Formu No	24	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1960	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.35
	Boy	2.10
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.31. Fotoğraf 4.26. Bilgi Formu

Orta kısımda, ardışık tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilmiş olan motifler kullanılmıştır. Bordür ince olup orta zemini çevrelemekte ve bununla birlikte tekrar sistemi kullanılmıştır. İki kısa kenarda bordürün dışında motifle oluşturulmuş bir bordür daha bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.27. Cicim Örneği

Çizim 4.25. Fotoğraf 4.27. Şeması

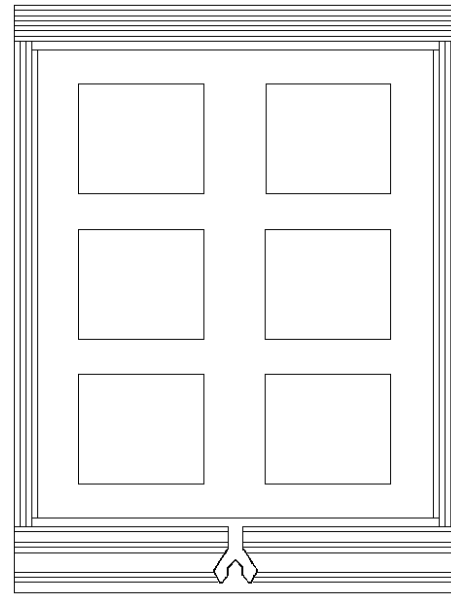
Bilgi Formu No	25	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1970	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	1.95
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.32. Fotoğraf 4.27. Bilgi Formu

Kalın bordürlerin yatay ve dikey olarak orta zemini bölmesi sonucu dikdörtgen şekiller oluşmuştur. Bordürün içine yerleştirilen motifler, tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilmiştir. Bu bordürün çevresini su yolu çevrelemiş olup, kısa alt kenardan dokuma bitimine kadar motif uzanmaktadır. Sağ ve sol yanlarda diğer iki kısa kenardan bağımsız olarak yerleştirilen iki su yolu bulunmaktadır. İki kısa kenarda birbiri ardına birçok su yolu kullanılmıştır. Bu su yollarında kendi içlerinde tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilen motifler de bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.28. Cicim Örneği

Çizim 4.26. Fotoğraf 4.28. Şeması

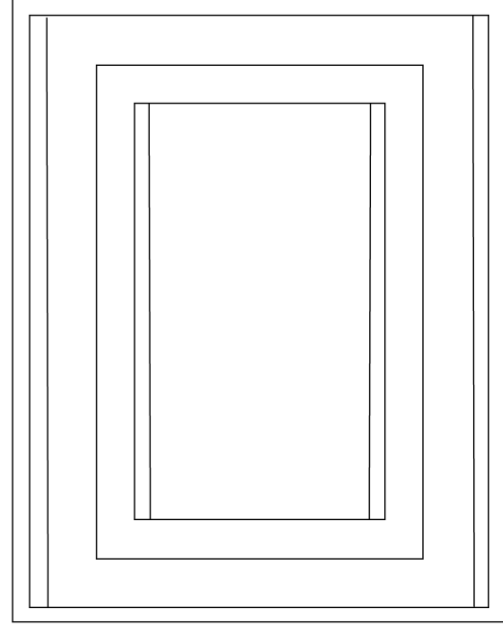
Bilgi Formu No	26	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1935	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.45
	Boy	1.82
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.33. Fotoğraf 4.28. Bilgi Formu

Motifin yukarı doğru tekrar sistemiyle yerleştirilmesi sonucu oluşan orta zemini üç bordür çevrelemektedir. Bu bordürlerden iç kısımda bulunan bordürde, tekrar sistemiyle yerleştirilen motifler yer almaktadır. Sonraki bordürde ise sınırları motif belirlemiştir. Diğer bordürde yine aynı şekilde tekrar eden motifler görülmektedir.

Fotoğraf 4.29. Kilim Örneği

Çizim 4.27. Fotoğraf 4.29. Şeması

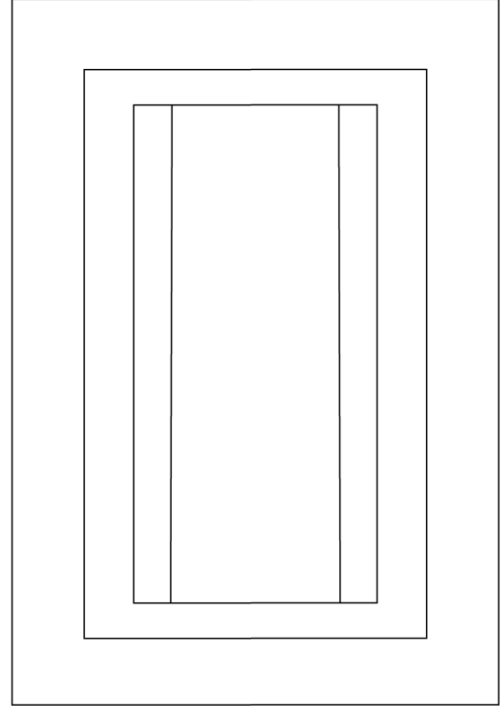
Bilgi Formu No	27	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1990	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	1.90
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.34. Fotoğraf 4.29. Bilgi Formu

İki bordürün çevrelediği orta zeminde dikey olarak yerleştirilen motifler de dahil olmak üzere bordürlerde de tekrar sistemi görülmektedir.

Fotoğraf 4.30. Kilim Örneği

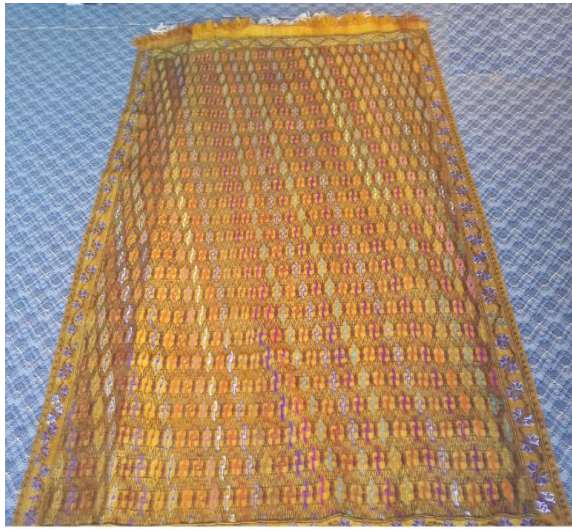

Çizim 4.28. Fotoğraf 4.30. Şeması

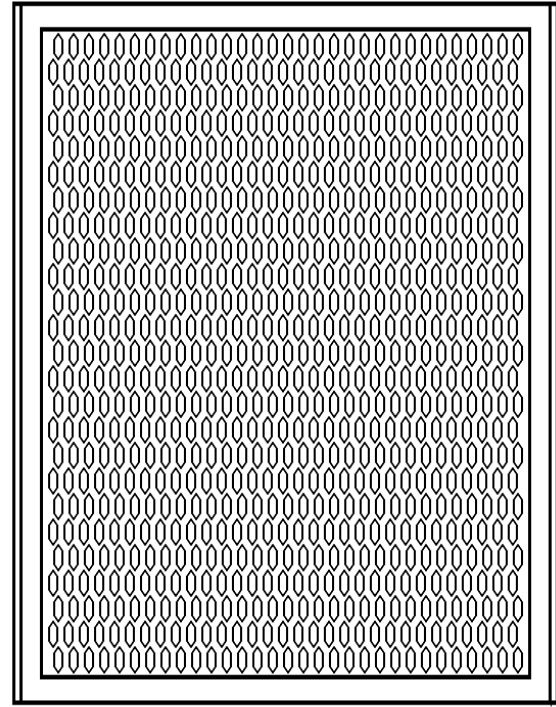
Bilgi Formu No	28	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1955	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.40
	Boy	2.10
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.35. Fotoğraf 4.30. Bilgi Formu

Dört kenarı bordürle çevrenilmiş orta zeminde tekrar sistemiyle yerleştirilmiş motifler görülmektedir.

Fotoğraf 4.31. Cicim Örneği

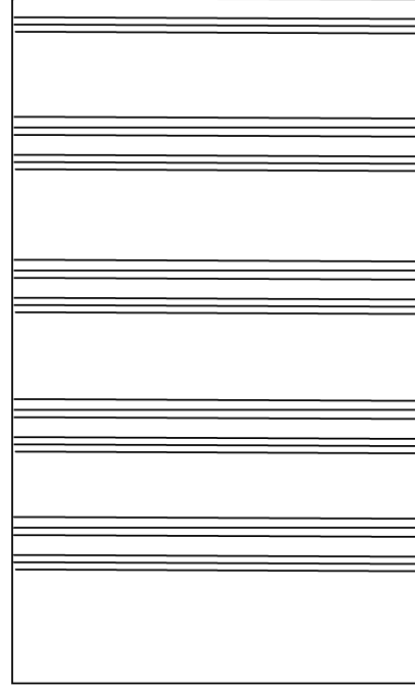

Çizim 4.29. Fotoğraf 4.31. Şeması

Bilgi Formu No	29	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1955	
Ürünün Cinsi	Yer Yayı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.85
	Boy	2.40
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.36. Fotoğraf 4.31. Bilgi Formu

İki parça halinde dokunmuş olan düz dokumanın üç kenarı birleştirilerek çuval oluşturulmuştur. Bu dokumada eşit aralıklarla enine şeritler de bulunmaktadır.

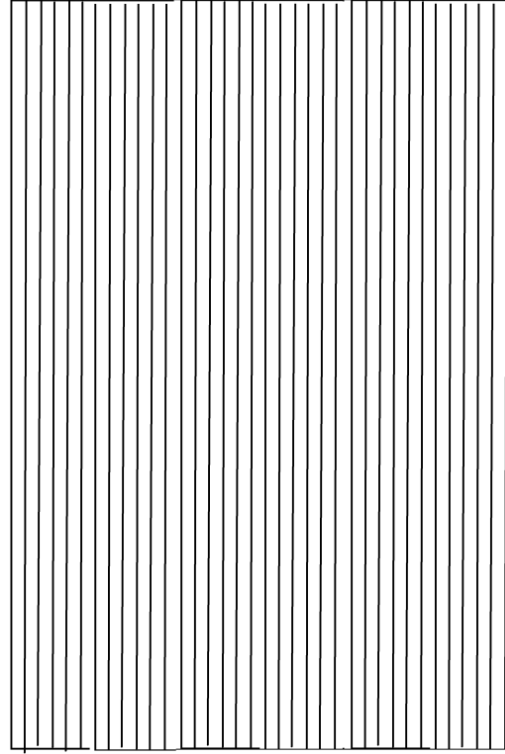
Fotoğraf 4.32. Kilim Örneği

Çizim 4.30. Fotoğraf 4.32. Şeması

Bilgi Formu No	30	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1940	
Ürünün Cinsi	Çuval	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	45
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Pamuk
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.37. Fotoğraf 4.32. Bilgi Formu

Yüklük örtüsü olarak dokunmuş olan dokumanın tüm yüzeyini bir ince bir kalın dikey şeritler oluşmaktadır. Her ince ve kalın şerit, birbiriyle aynı genişliktedir.

Fotoğraf 4.33. Kilim Örneği

Çizim 4.31. Fotoğraf 4.33. Şeması

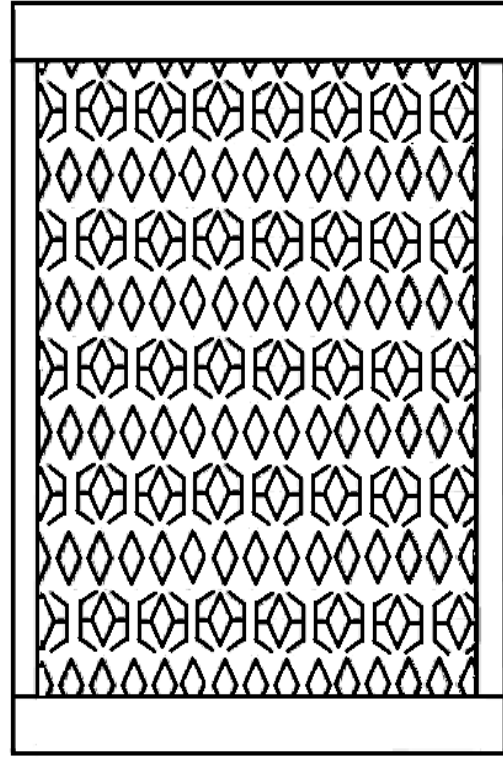
Bilgi Formu No	31	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1935	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı/Yük İtiyesi	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.38. Fotoğraf 4.33. Bilgi Formu

Ardışık tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilen motiflerin oluşturduğu orta zeminin uzun kenarlarında, diğer iki kenardan bağımsız bordür bulunmaktadır. Kısa kenarlarda birkaç şerit ile oluşturulan bordürden sonra, tekrar sistemiyle yerleştirilmiş motiflerin yer aldığı bordür vardır.

Fotoğraf 4.34. Cicim Örneği

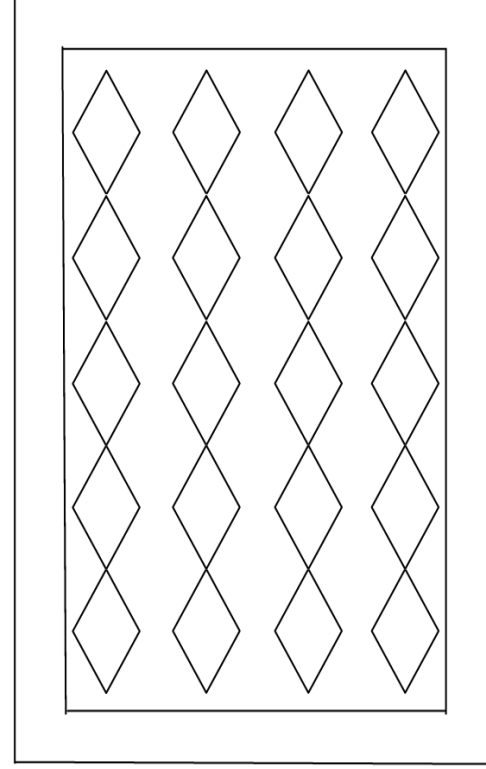

Çizim 4.32. Fotoğraf 4.34. Şeması

Bilgi Formu No	32	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.39. Fotoğraf 4.34. Bilgi Formu

Bir bordürün çevrelediği orta zeminde ardışık tekrar ilkesi görülmektedir. Bordürde kullanılan motif tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.35. Cicim Örneği

Çizim 4.33. Fotoğraf 4.35. Şeması

Bilgi Formu No	33	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1970	
Ürünün Cinsi	Yer yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

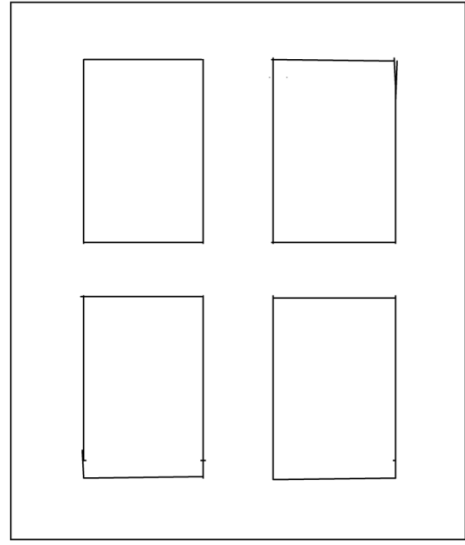
Tablo 4.40. Fotoğraf 4.35. Bilgi Formu

Yatay ve dikey bordürlerin böldüğü yüzeyde dikdörtgen şekiller görülmektedir. Bordürlerin iç kısmında dikey olarak tekrar eden motifler yer almaktadır. Dikdörtgenlerin içine yerleştirilen motifler, bir sisteme bağlı olmadan serbest şekilde kullanılmıştır.

İki kısa kenarda bordürden sonra motifin tekrar etmesiyle oluşan su yolu görülmektedir.

Fotoğraf 4.36. Cicim Örneği

Çizim 4.34. Fotoğraf 4.36. Şeması

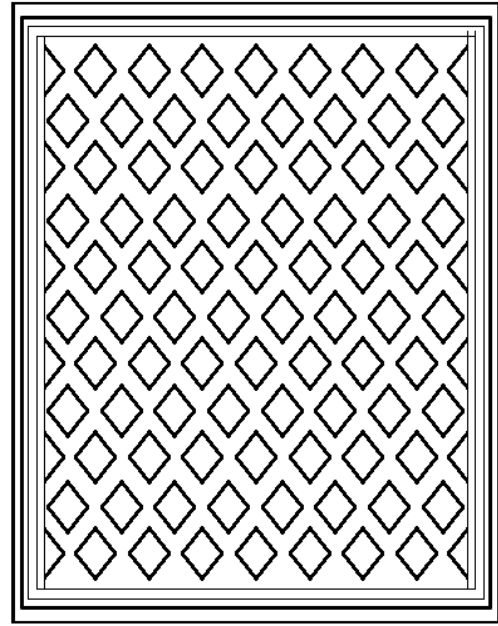
Bilgi Formu No	34	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1980	
Ürünün Cinsi	Yer Yayı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	1.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.41. Fotoğraf 4.36. Bilgi Formu

Ardışık tekrar sisteminin kullanıldığı orta zemini iç içe geçmiş bordürler çevrelemektedir. Bu bordürlerde tekrar eden motifler bulunmaktadır. Kısa kenarlarda motiflerin tekrar etmesiyle meydana gelen iki tane suyuolu görülmektedir.

Fotoğraf 4.37. Cicim Örneği

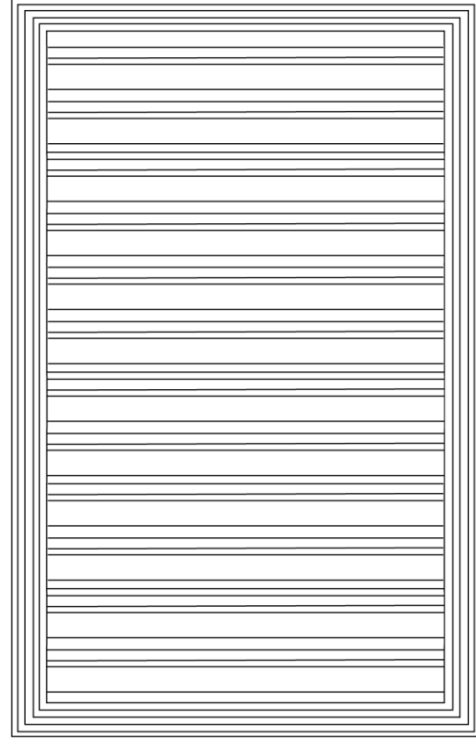

Çizim 4.35. Fotoğraf 4.37. Şeması

Bilgi Formu No	35	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930	
Ürünün Cinsi	Yer Yayı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.42. Fotoğraf 4.37. Bilgi Formu

Motiflerden oluşan şeritlerin enine yerleştirilmesi sonucu orta zemin meydana gelmektedir. Her şeridi oluşturan motifler kendi içinde tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir. Orta zemini çevreleyen beş adet bordür mevcuttur ve bu bordürlerden en dıştaki en içtekiyle aynı olmakla beraber ikinci sıradakiler de birbiriyle aynıdır.

Fotoğraf 4.38. Zili Örneği

Çizim 4.36. Fotoğraf 4.38. Şeması

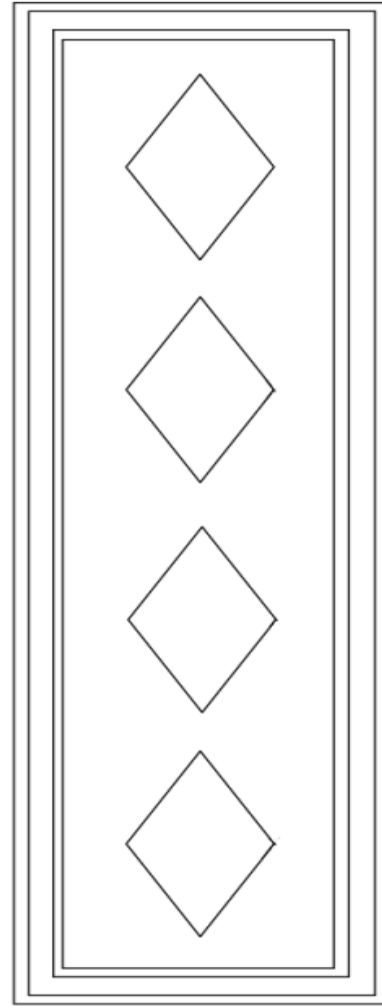
Bilgi Formu No	36	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1920	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.43. Fotoğraf 4.38. Bilgi Formu

Bordürlerinde uygunluk ilkesi kullanılarak yerleştirilmiş olan motiflerin bulunduğu bu dokumada, orta zeminde tekrar ilkesiyle yerleştirilmiş büyük motifler yer almaktadır. Bu motiflerin aralarına yerleştirilen diğer motiflerde ardışık tekrar sistemi görülmektedir. Aralara yerleştirilen bu motiflerin içlerindeki motifler serbest şekilde uygulanmıştır.

Fotoğraf 4.39. Zili Örneği

Çizim 4.37. Fotoğraf 4.39. Şeması

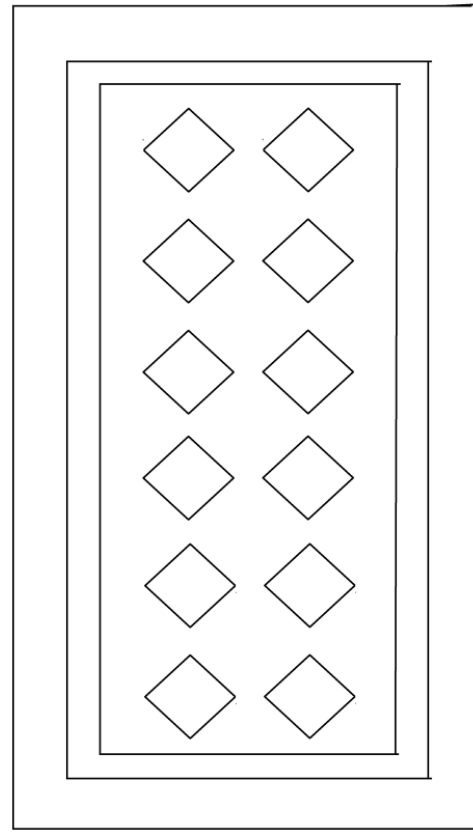
Bilgi Formu No	37	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yer Yayı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	80
	Boy	4.5
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.44. Fotoğraf 4.39. Bilgi Formu

Orta zemininde tekrar sistemin kullanıldığı dokumayı iki adet bordür çevrelemektedir. İç kısımda yer alan bordürde, yanlarda kullanılan motifle kısa kenarlarda kullanılan motifler farklıdır ve uzun kenarlardaki motiflerde değişken tekrar kısa kenarlarda kullanılan motiflerde ise tam tekrar sistemi görülmektedir. Dış kısımda yer alan bordürde ise uzun kenarlarda kullanılan motif kısa kenarlarda yarım olarak görülmekle birlikte uzun ve kısa kenarda kullanılan motifler tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.40. Kilim Örneği

Çizim 4.38. Fotoğraf 4.40. Şeması

Bilgi Formu No	38	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1990	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

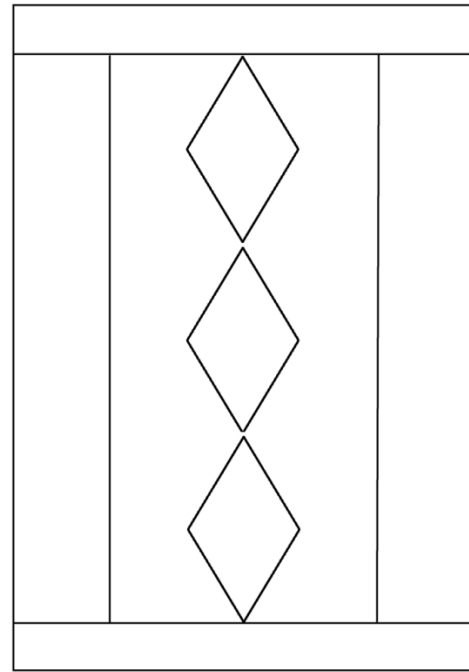
Tablo 4.45. Fotoğraf 4.40. Bilgi Formu

Toplu kilim olarak adlandırılan bu dokumada, desenden oluşan geniş bordür görülmekle birlikte ve bu bordürde bulunan desenler değişken tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilmiştir. Kısa kenarlarda ise bordür dar olup farklı bir motif yine değişken tekrar ilkesiyle kullanılmıştır.

“Toplu kilimler ilikli kilim tekniğinde dokunur. Bazı örneklerde, göbekler el şekilli desenlerden meydana gelir. Halk arasında bunlara parmaklı kilim denir” (Deniz, 2000: 129).

Fotoğraf 4.41. Kilim Örneği

Çizim 4.39. Fotoğraf 4.41. Şeması

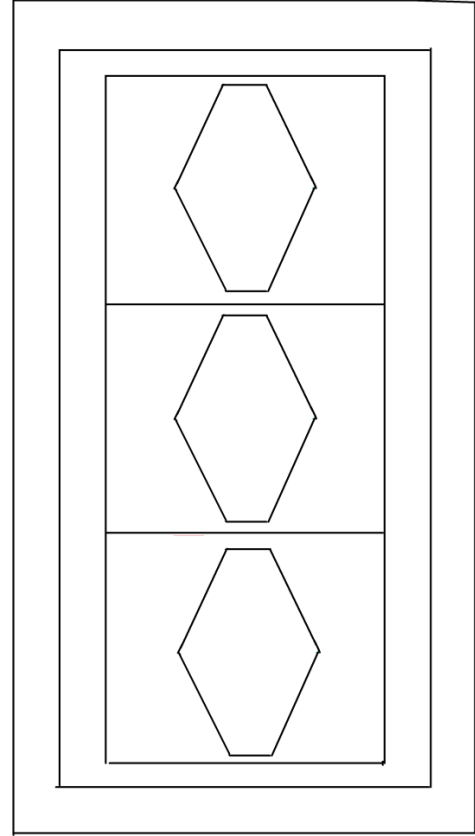
Bilgi Formu No	39	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1980	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	2
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.46. Fotoğraf 4.41. Bilgi Formu

İki bordürün çevrelediği orta zemini üç adet kare oluşturmaktadır. Dış bordürde bulunan motif, tekrar sistemiyle yerleştirilmekle birlikte ve kısa kenarında yarım olarak kullanılmıştır. İç bordürde aynı şekilde tekrar ilkesi görülen bu dokumada, kısa kenarlarda küçültülerek kullanılmıştır.

Fotoğraf 4.42. Kilim Örneği

Çizim 4.40. Fotoğraf 4.42. Şeması

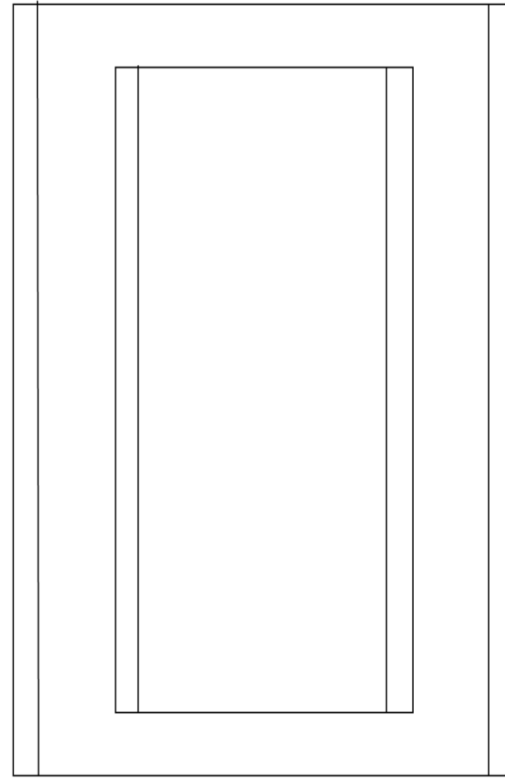
Bilgi Formu No	40	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1990	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.47. Fotoğraf 4.42. Bilgi Formu

Geniş bir bordürün çevrelediği orta zeminde ve bordürde tekrar sistemiyle yerleştirilmiş motifler bulunmaktadır. Orta zeminle bordür arasında kullanılan motif, su yolunu meydana getirmiştir.

Fotoğraf 4.43. Kilim Örneği

Çizim 4.41. Fotoğraf 4.43. Şeması

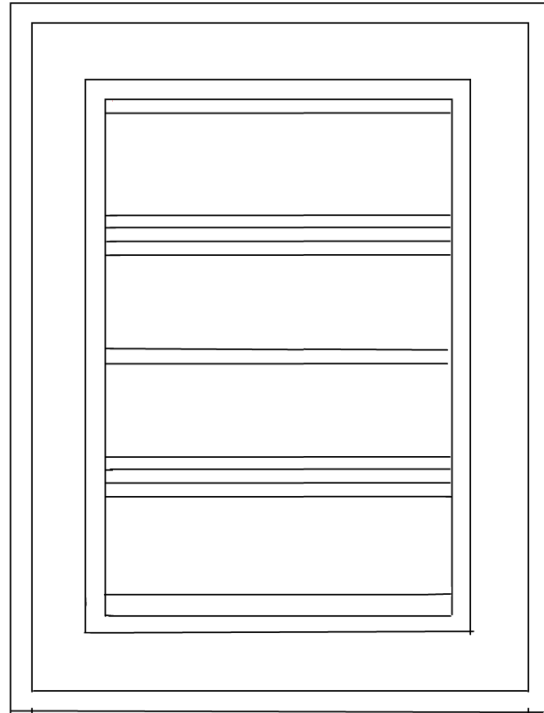
Bilgi Formu No	41	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1990	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	1.50
	Boy	2.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.48. Fotoğraf 4.43. Bilgi Formu

Orta zemini dört dikdörtgen oluşturmakla birlikte bu dikdörtgenlerin arasında çeşitli sayılarda şeritler yer almaktadır. Şeritlerin içlerine yerleştirilen motiflerde tekrar sistemi görülmektedir. Orta zeminden sonra, üç adet suyolu bulunmaktadır. Birinci ve ikinci suyolu kısa kenarlarda görülmemektedir. İkinci suyolu dört kenarı çevrelemektedir. Daha sonra yer alan bordürde tekrar sistemiyle yerleştirilmiş alan motifler görülmektedir ve bordürden sonra yine aynı şekilde ve aynı motiflerde yerleştirilmiş üç adet suyolu bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.44. Zili Örneği

Çizim 4.42. Fotoğraf 4.44. Şeması

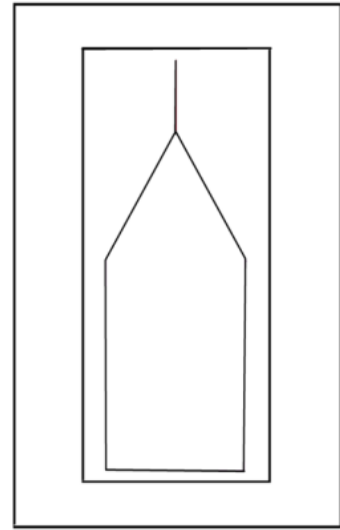
Bilgi Formu No	42	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	23.10.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yer Yaygısı	
Ürünün Yöresi	Taşpınar	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	2.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.49. Fotoğraf 4.44. Bilgi Formu

Tek mihraplı olarak dokunmuş olan yer yaygısının, çevresinde bordürler bulunmaktadır. Alt ve üst kenarlarındaki bordürler, yan bordürlere göre dar olarak dokunmuştur.

Yörede bu dokumalara obruk kilimi denilmektedir. Sultanhanı'nda bulunan kervansaray girişinden esinlenerek oluşturulan mihrap kısmı ise yörede kervansaray motifi olarak bilinmektedir.

“Bu tür kilimlere, halk arasında şamı namazlığı denilmektedir. Daha çok namazlık amacı ile dokunur” (Deniz, 2000 : 29).

Fotoğraf 4.45. Kilim Örneği

Çizim 4.43. Fotoğraf 4.45. Şeması

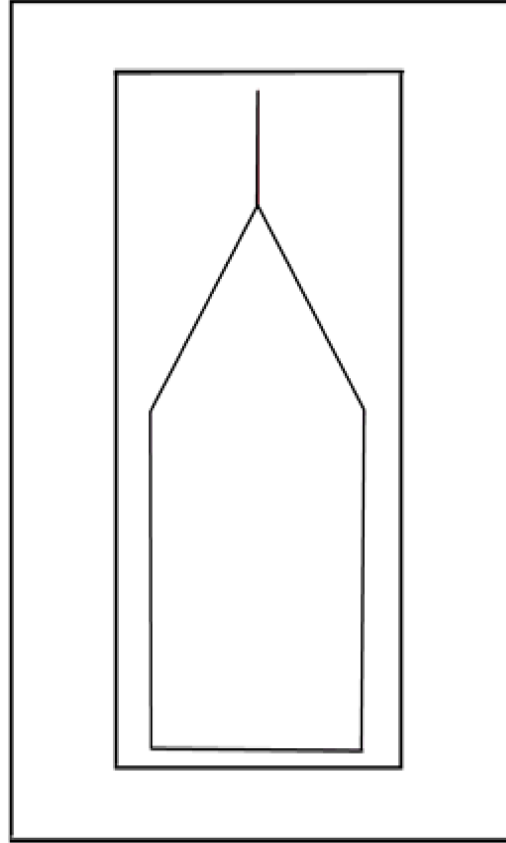
Bilgi Formu No	43	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	10.09.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1965	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	1.50
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.50. Fotoğraf 4.45. Bilgi Formu

Tek mihraplı olarak dokunmuş olan bu dokumada, mihrap kısmının üzerinde hayat ağacı motifi yer almaktadır. Bordürleri ise motifler oluşturmakla birlikte bu motifler değişken tekrar sistemi ile yerleştirilmiştir. Üç bordür bulunan bu yaygıda içteki ve dıştaki bordür arada kalan bordüre göre daha geniştir ve desen olarak aynı motifler kullanılmıştır. Arada kalan bordür de ise ardışık tekrar sistemi yer almaktadır.

Fotoğraf 4.46. Kilim Örneği

Çizim 4.44. Fotoğraf 4.46. Şeması

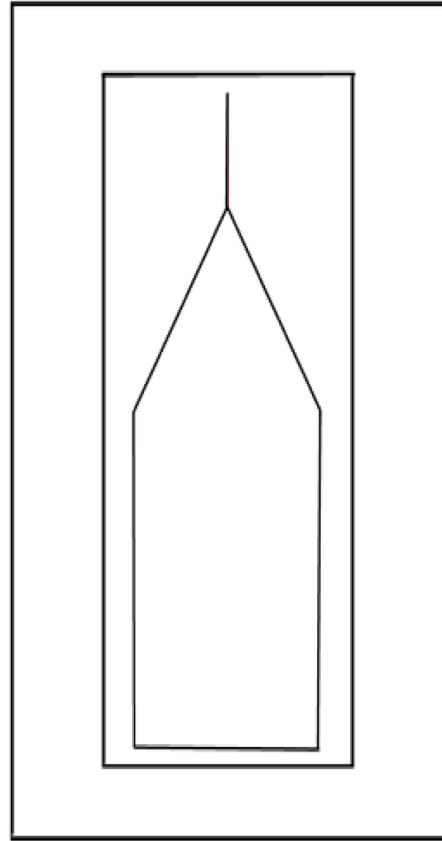
Bilgi Formu No	44	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	10.09.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1970	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.60
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.51. Fotoğraf 4.46 Bilgi Formu

İki bordür ve bir suyolu ile tek mihraplı olarak dokunmuş olan dokumada, yöre özelliğini taşıyan mihrap üstünde hayat ağacı motifi bulunmaktadır. Dış kısımda bulunan bordür, sadece yanlarda kullanılmıştır ve motifler tekrar sistemi ile yerleştirilmiştir. Diğer bordürde ise ardışık tekrar sistemi uygulanmış olup, dokumanın tüm kenarlarını çevrelemektedir.

Fotoğraf 4.47. Kilim Örneği

Çizim 4.45. Fotoğraf 4.47. Şeması

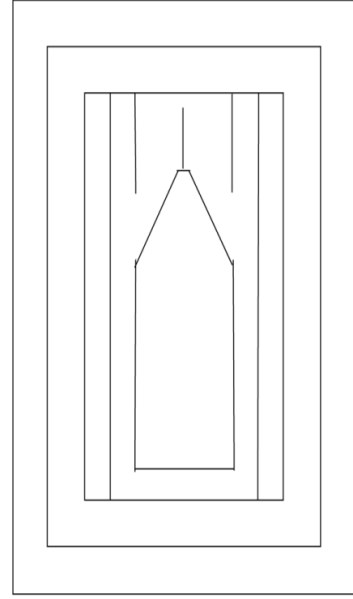
Bilgi Formu No	45	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	10.02.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1952	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.60
	Boy	2.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.52. Fotoğraf 4.47. Bilgi Formu

Tek mihraplı olarak dokunmuş olan bu dokumada, yöre özelliği olarak belirlenen mihrap üzerinde hayat ağacı görülmektedir. Mihrabın etrafını çevreleyen bordürlerin ilkinde üst kısa kenar bulunmamaktadır. Diğer bordürler dört etrafı çevrelemektedir ve kendi içlerinde tekrar sistemiyle yerleştirilmiş motifler bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.48. Kilim Örneği

Çizim 4.46. Fotoğraf 4.48. Şeması

Bilgi Formu No	46	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.20014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1960	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	2
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

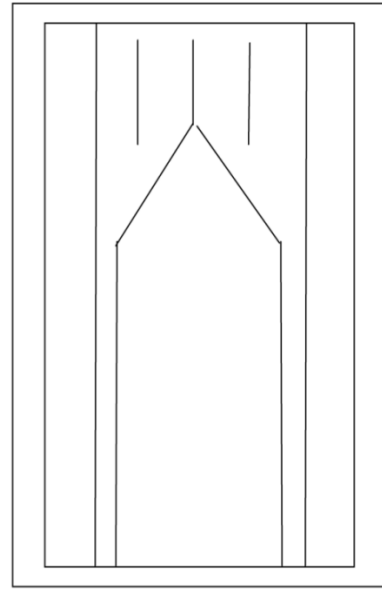
Tablo 4.53. Fotoğraf 4.48. Bilgi Formu

Diğer tek mihraplı dokumalarda olduğu gibi bu mihraplı dokumada da mihrap üzerinde hayat ağacı motifi kullanılmıştır. Yörede dokunan tüm tek mihraplı dokumalar, orada bulunan kervansaraydan dolayı kervansaray motifi olarak değerlendirilmektedir.

Orta zeminde ve zemini çevreleyen bordürlerde tekrar ilkesi kullanılarak yerleştirilen motifler görülmektedir.

Fotoğraf 4.49. Kilim Örneği

Çizim 4.47. Fotoğraf 4.49. Şeması

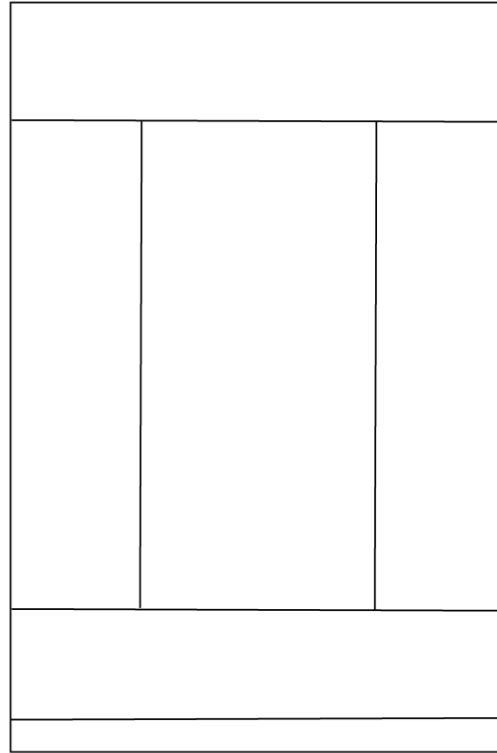
Bilgi Formu No	47	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1965	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	1.35
	Boy	1.95
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.54. Fotoğraf 4.49. Bilgi Formu

Küçük boy namazlık olarak dokunan dokumanın kısa ve uzun kenarlarında birbirinden bağımsız bordürler yer almaktadır. Uzun kenarlarda yer alan bordürlerde tekrar sistemiyle yerleştirilmiş motifler görülmektedir. Kısa kenarlarda yine aynı şekilde tekrar ilkesiyle yerleştirilmiş motifler görülmekle birlikte, bunlar uzun kenarlardaki bordür motifinden farklıdır. Bordürlerin kenarlarında motiflerin oluşturduğu su yolu bulunmaktadır. Üst kısa kenar kumaşla kapatılmıştır.

Fotoğraf 4.50. Kilim Örneği

Çizim 4.48. Fotoğraf 4.50. Şeması

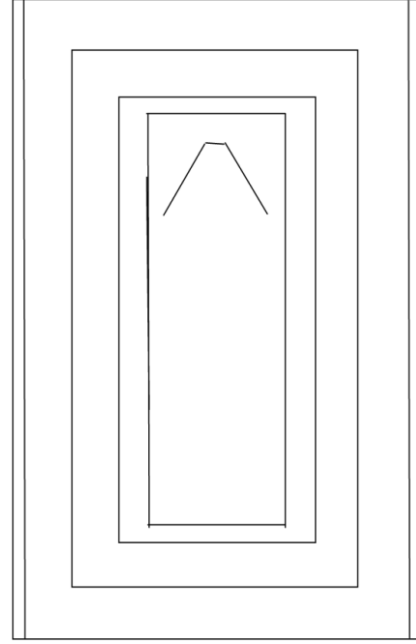
Bilgi Formu No	48	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1980	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	65
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.55. Fotoğraf 4.50. Bilgi Formu

Mihraplı olarak dokunan büyük boy seccadenin mihrap kısmını üç bordür çevrelemektedir. İç kısımda bulunan bordürü oluşturan motifler değişken tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir. Diğer iki, tekrar sistemiyle yerleştirilmiş bordürler görülmektedir.

Fotoğraf 4.51. Kilim Örneği

Çizim 4.49. Fotoğraf 4.51. Şeması

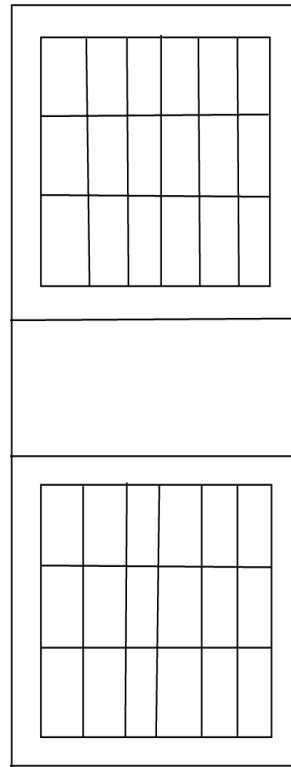
Bilgi Formu No	49	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1970	
Ürünün Cinsi	Namazlık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	1.20
	Boy	2.25
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.56. Fotoğraf 4.51. Bilgi Formu

Heybe olarak dokunan dokumanın iki ucu da aynı kompozisyon özellikleriyle dokunmuştur.

Üç iç içe bordürün çevrelediği orta zemine yerleştirilen motiflerde tekrar ilkesi görülmektedir. İçteki ve dıştaki bordür aynı olup ortadaki bordür farklıdır ve bu bordürde ardışık tekrar uygulanarak yerleştirilen motifler bulunmaktadır.

Heybenin orta kısmına yerleştirilen motifler tekrar ilkesiyle yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.52. Zili Örneği

Çizim 4.50. Fotoğraf 4.52. Şeması

Bilgi Formu No	50	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1940	
Ürünün Cinsi	Heybe	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.57. Fotoğraf 4.52. Bilgi Formu

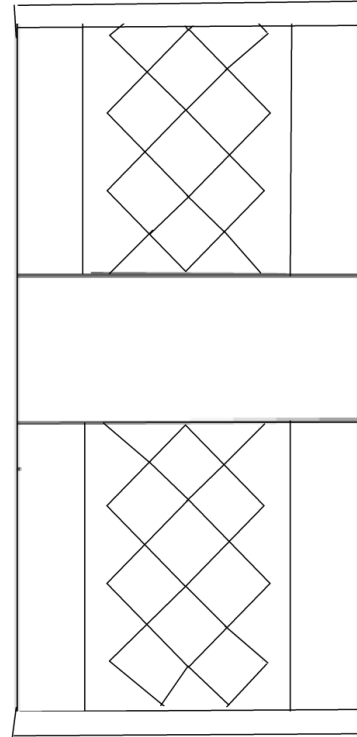
Heybe olarak dokunan dokumanın iki ucu da aynı kompozisyon özellikleriyle dokunmuştur.

Kısa kenarlarında bordür bulunmayan dokumanın sağ ve sol kenarında bordür bulunmaktadır. Bu bordürlerin kenarlarını, ayrı bir motif sınır olarak belirlemiştir.

Orta zemin çizgilerle bölünerek baklava şekli oluşturulmuştur. Bu şekillerin içlerine çeşitli motifler yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.53. Kilim Örneği

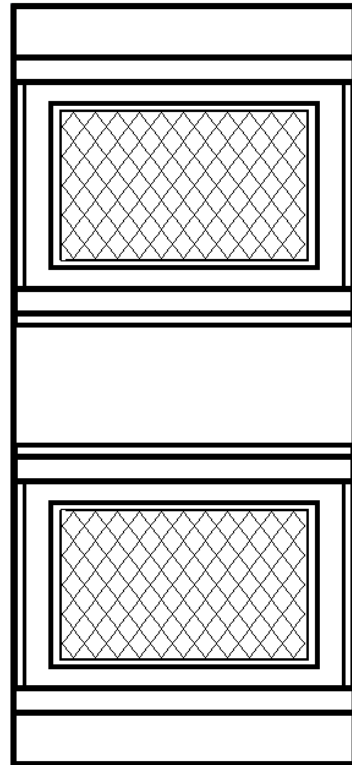
Çizim 4.51. Fotoğraf 4.53. Şeması

Bilgi Formu No	51	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1960	
Ürünün Cinsi	Heybe	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Kilim	

Tablo 4.58. Fotoğraf 4.53. Bilgi Formu

İki ucu aynı kompozisyon özellikleri ile dokunmuş olan heybenin orta kısmında tekrar eden motifler bulunmaktadır.

Uç kısımda bulunan kompozisyonda; orta zemine denge ilkesiyle yerleştirilmiş motiflerden oluşmuş yüzeyi, bordürler çevrelemektedir. Enine ve boyuna olan bordürlerin her birinde, birbirinden farklı motifler tekrar etmektedir.

Fotoğraf 4.54. Cicim Örneği

Çizim 4.52. Fotoğraf 4.54. Şeması

Bilgi Formu No	52	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1930	
Ürünün Cinsi	Heybe	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

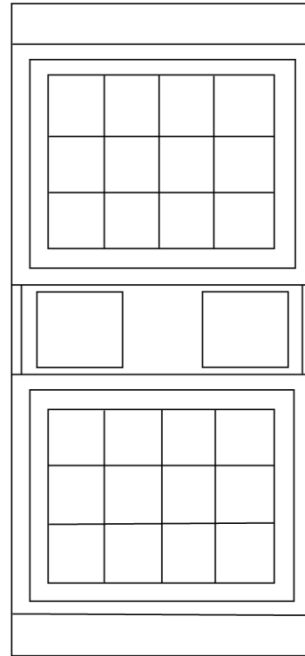
Tablo 4.59. Fotoğraf 4.54. Bilgi Formu

İki ucu aynı kompozisyon özellikleriyle dokunmuş olan heybenin orta kısmında, bordürlerden meydana gelen iki kare görülmektedir. İki kareyi çevreleyen bordürlerde kullanılan motifler, tekrar sistemiyle yerleştirilmiş olup uç kısımlarda kullanılan bordür ile aynıdır.

Uç kısımlarda tekrar eden motif, orta zemini oluşturmaktadır. Heybenin ortasındaki bordürde görülen sistem ile çevrilmiş olan bu zemin karelere bölünmüştür. Bordürden sonra kısa kenarlarda motiflerin tekrar ederek oluşturduğu suyuolu görülmektedir. Kısa kenarların heybenin ortasına gelen kısımlarında motiflerin oluşturduğu bir suyuolu daha bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.55. Cicim Örneği

Çizim 4.53. Fotoğraf 4.55. Şeması

Bilgi Formu No	53	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1935	
Ürünün Cinsi	Heybe	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	30
	Boy	1.25
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

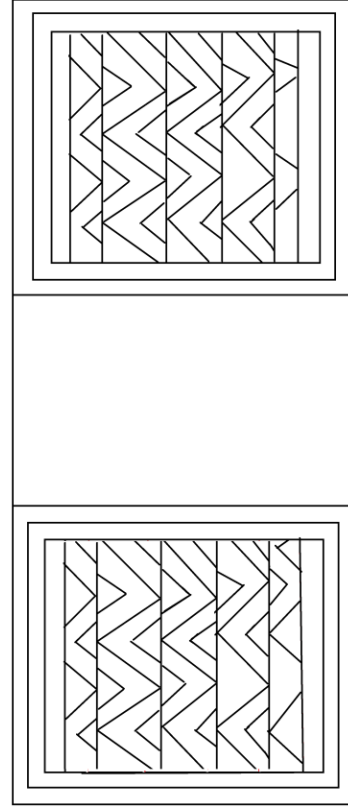
Tablo 4.60. Fotoğraf 4.55. Bilgi Formu

Yöredeki diğer heybelerde olduğu gibi bu heybede de iki uç aynı kompozisyon özelliği taşımaktadır. Heybenin orta kısmı düz dokunarak iki uç arasında bağlantı sağlanmıştır.

Uçlarda orta zemini dikey kesen şeritler oluşturmaktadır. İki ince bordür orta zemini çevrelemektedir. Kısa kenarlarda ise tekrar eden motiflerden oluşan su yolu bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.56. Zili Örneği

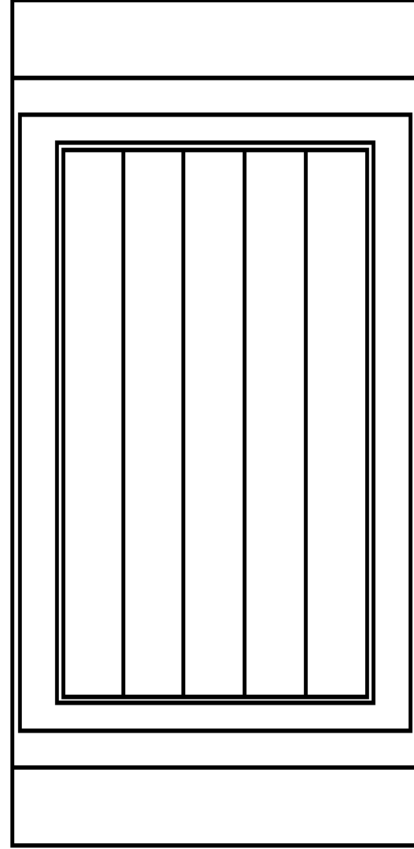

Çizim 4.54. Fotoğraf 4.56. Şeması

Bilgi Formu No	54	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1940	
Ürünün Cinsi	Heybe	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	35
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.61. Fotoğraf 4.56. Bilgi Formu

Tekrar ilkesiyle yerleştirilmiş olan orta zeminin çevresini yine tekrar sistemi kullanılarak yerleştirilen motiflerin bulunduğu bordür çevrelemektedir. Kısa kenarlarda motiflerin tekrar etmesiyle oluşan suyuolu görülmektedir.

Fotoğraf 4.57. Cicim Örneği

Çizim 4.55. Fotoğraf 4.57. Şeması

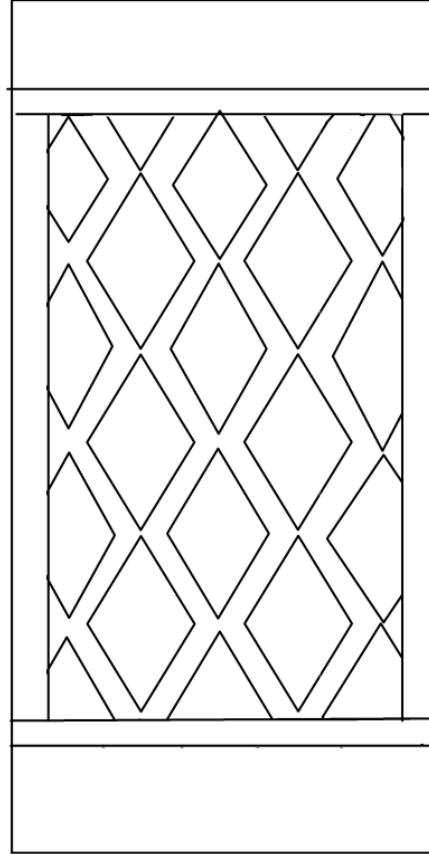
Bilgi Formu No	55	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	30
	Boy	90
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.62. Fotoğraf 4.57. Bilgi Formu

Orta zeminde tekrar ilkesi kullanılarak yerleştirilmiş motifler bulunmaktadır. Sağ ve sol bordürler aynı, kısa kenar bordürleri de kendi içinde aynı olarak dokunmuş olsa da içlerindeki motifler tekrar ederek bordürleri oluşturmuştur.

Fotoğraf 4.58. Cicim Örneği

Çizim 4.56. Fotoğraf 4.58. Şeması

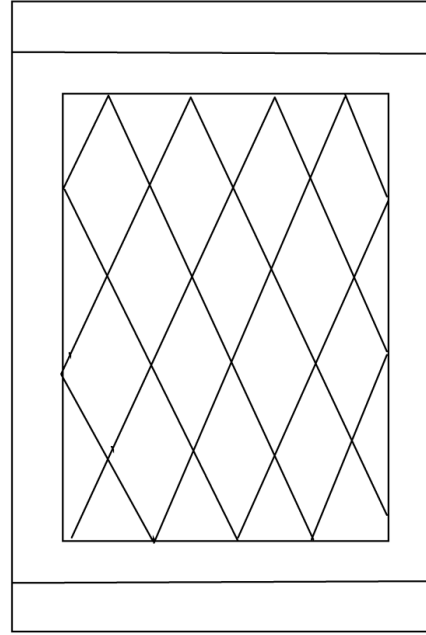
Bilgi Formu No	56	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1955	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	30
	Boy	80
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.63. Fotoğraf 4.58. Bilgi Formu

Orta zemini çevreleyen bordürde motifler tekrar etmekle birlikte, köşe motif dönülmeyip bordür bitiminde motif kesilmiştir. Kısa kenarlarda tekrar eden motiflerin oluşturduğu su yolu görülmektedir. Orta zemindeki motifler tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir.

Fotoğraf 4.59. Cicim Örneği

Çizim 4.57. Fotoğraf 4.59. Şeması

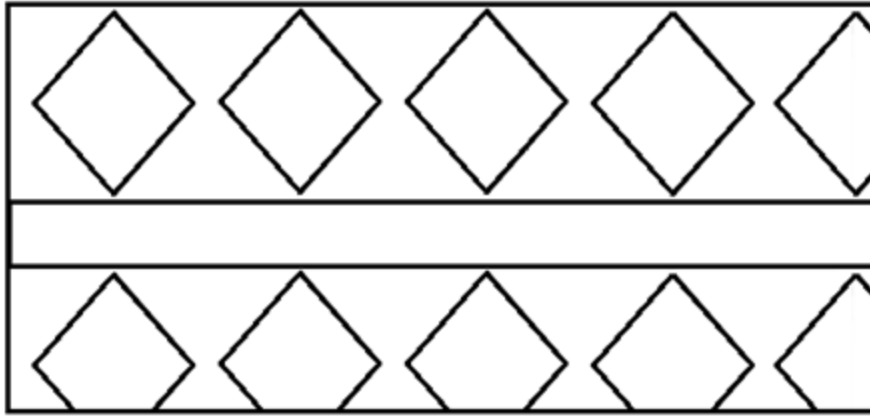
Bilgi Formu No	57	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	29.11.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sultanhanı	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	45
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Cicim	

Tablo 4.64 Fotoğraf 4.59. Bilgi Formu

Zili tekniğiyle dokunmuş olan yastığın yüzeyinde yer alan motifler ardışık tekrar ilkesiyle yerleştirilmiştir. Dokumanın yüzeyini yatay ve aşağıya yakın olarak kesen şerit motifsiz olarak dokunmuştur.

Fotoğraf 4.60. Zili Örneği

Çizim 4.58. Fotoğraf 4.60. Şeması

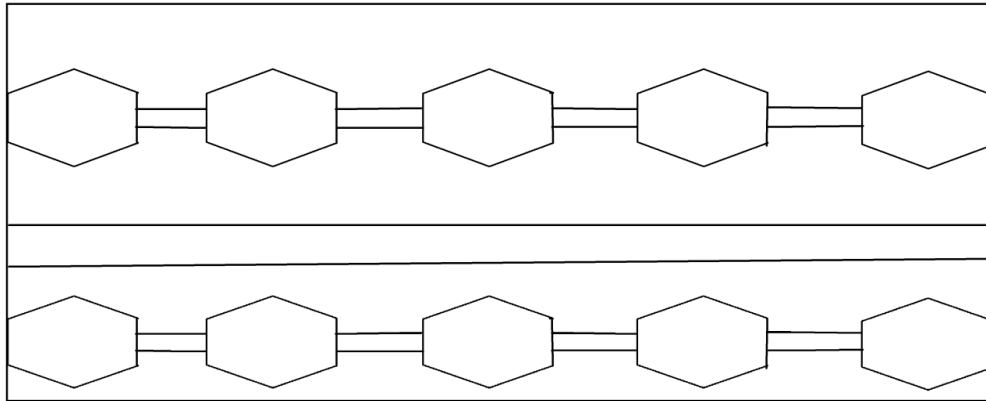
Bilgi Formu No	58	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1970	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.65. Fotoğraf 4.60. Bilgi Formu

Zili tekniği ile dokunmuş olan yastıkta yer alan motifler, ardışık tekrar sistemiyle yerleştirilmiştir. Motiflerin kenarlarına yerleştirilen motifler, su yolu oluşturmaktadır. Yastığı enine kesen şerit desensiz ve düz olarak dokunmuştur.

Fotoğraf 4.61. Zili Örneği

Çizim 4.59. Fotoğraf 4.61. Şeması

Bilgi Formu No	59	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.66. Fotoğraf 4.61.Bilgi Formu

Ardışık tekrar sistemiyle yerleştirilmiş olan motiflerin bulunduğu yastıklarda, yastıkları enine kesen şeritler bulunmaktadır. Bu şeritler aynı zamanda çuval olarak kullanılabilen yastıklarda görülmektedir. Şerit üzerine enine konulan parçalar, çuval olarak kullanıldığında yük hayvanının üzerine bağlanmasını sağlamaktadır (Bkz. Fotoğraf: 66).

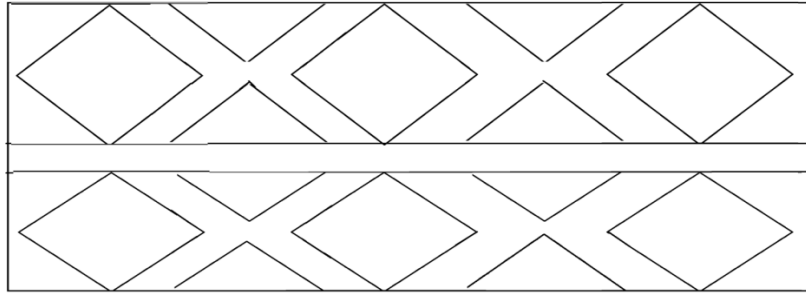
Fotoğraf 4.62. Zili Örneği

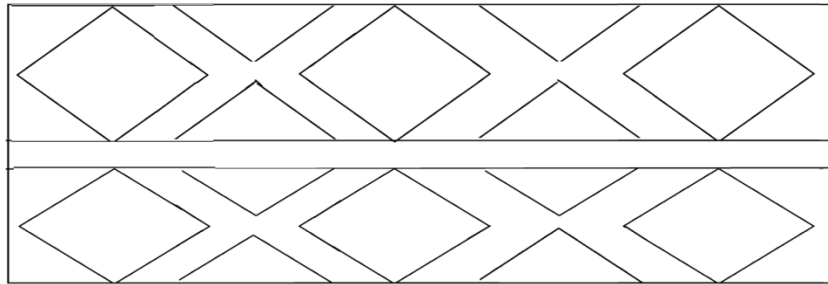
Fotoğraf 4.63. Zili Örneği

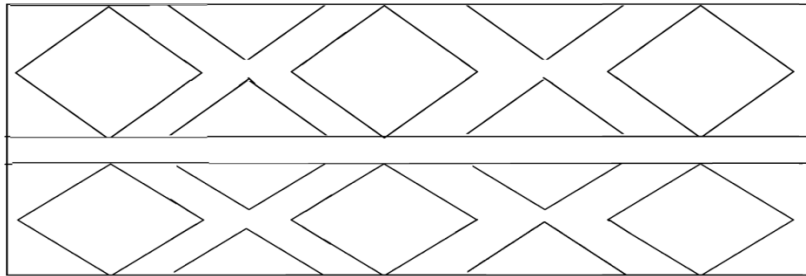
Fotoğraf 4.64. Zili Örneği

Çizim 4.60. Fotoğraf 4.62. Şeması

Çizim 4.61. Fotoğraf 4.63. Şeması

Çizim 4.62. Fotoğraf 4.64. Şeması

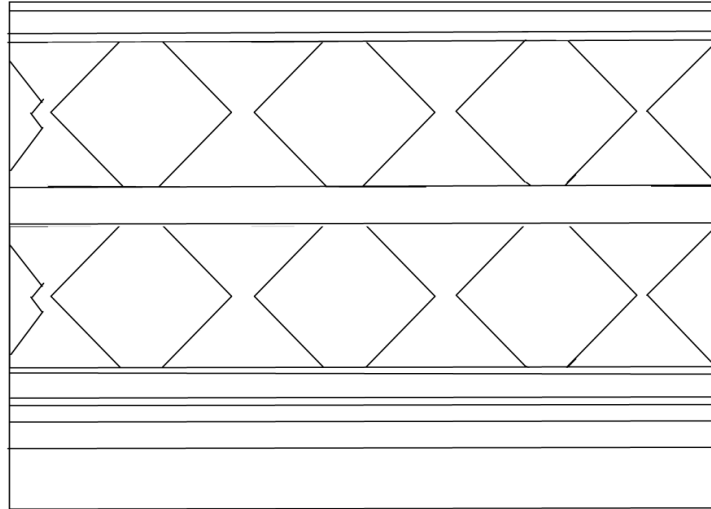
Bilgi Formu No	60-61-62	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950-1960-1970	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.67. Fotoğraf 4.62 - 4.63 - 4.64 Bilgi Formu

Zili dokuma tekniğiyle dokunmuş olan dokumada, motifler ardışık tekrar ilkesiyle yerleştirilmiş olup motifler dokuma bitimine kadar devam etmemiştir. Dokuma bitimlerine motifler yerleştirilmeyip kilim tekniğiyle dokuma tamamlanmıştır. Motifler ürünün sadece tek yüzeyinde kullanılmış, bununla birlikte diğer yüzeyde kilim tekniğiyle düz dokuma yapılmıştır.

Fotoğraf 4.65. Zili Örneği

Çizim 4.63. Fotoğraf 4.65. Şeması

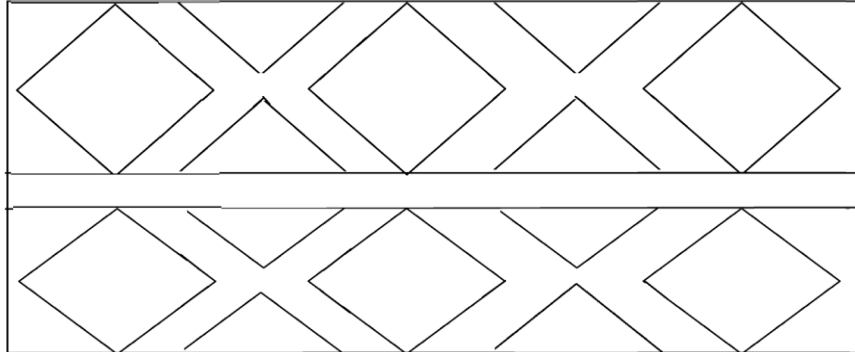
Bilgi Formu No	63	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1980	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.68. Fotoğraf 4.65. Bilgi Formu

Motiflerin yüzeye ardışık tekrar sistemiyle oluşturulan kompozisyon, yastığın ortasından enlemesine geçen şeritle ikiye ayrılmıştır. Bu şeritte diğerlerine kıyasla motifler yer almaktadır ve motifler tekrar ilkesiyle yerleştirilmiştir. Şeridin üzerinde yer alan dört halat dokumanın aynı zamanda çuval olabileceğini göstermektedir. Bu halatlar çuvalın yük hayvanına bağlanması amacıyla yapılmıştır.

Fotoğraf 4.66. Zili Örneği

Çizim 4.64. Fotoğraf 4.66. Şeması

Bilgi Formu No	64	
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih	08.03.2014	
Ürünün Dokunduğu Tarih	1950	
Ürünün Cinsi	Yastık	
Ürünün Yöresi	Aksaray/Sarayhan	
Ürünün Boyutları	En	40
	Boy	1.20
Malzeme	Atkı	Yün
	Çözüğü	Yün
Uygulanan Teknik	Zili	

Tablo 4.69. Fotoğraf 4.66. Bilgi Formu

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Yapılan araştırma kapsamında incelenen ürünlerin; tarihi, çeşitleri, boyutları, kullanılan gereçleri, teknikleri, renk, motif ve kompozisyon özellikleri incelenmiştir.

Aksaray ilinde araştırılan düz dokumaların büyük çoğunluğunun Sultanhanı kasabasında olduğu görülmektedir. Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre, Sultanhanı Aksaray ilinin düz dokuma merkezi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte alan araştırması yapılan diğer ilçelerde de düz dokuma yaygılarına rastlanılmaktadır. Bunun sebebi olarak ilçeler arası alış-verişin, değiş-tokuşun var olduğunu söyleyebiliriz.

Bu dokumaların büyük oranda 1930-1980 yılları arasında dokunduğu ve dokumalarda kullanılan ipliklerin genellikle yün malzemeden oluştuğu tespit edilmiştir. İnceleme kapsamına alınan Aksaray düz dokumalarının dokundukları tarihler, ürünlerin temin edildiği kişilerin bizzat ağızlarından duyulan tarihlerdir.

Aksaray ili düz dokumalarının renk özellikleri incelendiğinde, dokumalarda en çok beyaz ve siyah rengin kullanıldığı tespit edilmiştir. Pembe, krem, mor ve turkuaz renklerinin ise en az kullanılan renkler olduğu görülmüştür.

Aksaray ili düz dokuma yaygılarının çeşitleri incelendiğinde, büyük oranda yer yaygısı dokumaların yapıldığı ve dokumaların büyük bölümünün kilim ve cicim tekniği ile dokunduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu dokumalarda sembolik ve geometrik motiflerin diğer motiflere oranla daha çok kullanıldığı görülmüştür.

Aksaray ili düz dokumaları olarak karşımıza çıkan; kilim, cicim ve zili örneklerinin kompozisyon özellikleri incelendiğinde; bu dokumalarda en çok tekrar sisteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yörede şak kilim denilen iki parçalı kilimlere de rastlanmaktadır. Bununla birlikte dokumalarda bordür kullanıldığı gibi bordürsüz dokumalar da mevcuttur. Seccadeler ise dörtkenarlı bordür çerçeveli ve mihraplıdır.

Yörede tespit edilen dokumaların kilim örgüsünün 1 cm. ile 5 cm. arasında değiştiği, saçak boyunun ise 1 cm. ile 2 cm. olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yıprandığı için kilim örgüsü ve saçak boyu tespit edilemeyen dokumalar mevcuttur.

Yörede geçmişte üretilen düz dokumalarda, yine yörede dokunan halılarda olduğu gibi tamamen doğal boya kullanıldığı; ancak günümüzdeki dokumalarda tamamen doğal boya kullanılmayıp sentetik boyanın da kullanıldığı görülmüştür. Günümüzde dokuma sanatına olan ilginin giderek azalması sonucu, dokuma yapan kişiler de azalmıştır. Dokudukları ürünleri satarak para kazanan yöre halkı ilginin azalmasından dolayı dokumayı yok denecek kadar az yapmaktadırlar. Bu sebepten önceden doğal boya üretimi de yapan yöre halkının günümüzde doğal boya üretimiyle ilgilenmediği görülmektedir.

Önceden dokunmuş düz dokumaların; heybe, yük kilimi, perde, yer yaygısı, çuval gibi çeşitlerinin olduğu görülmekle birlikte, günümüze yaklaştıkça bu çeşitlilik azalmıştır. Geçmişte dokunan düz dokumaların çeşitliliğinin fazla oluşunun, kullanım alanının fazla oluşundan kaynaklandığını düşünebiliriz.

5.2. Öneriler

Aksaray ilinden elde edilen veriler doğrultusunda, eski düz dokuma yaygılarında kullanılan yünün hepsinde doğal boya kullanıldığını görmekteyiz. Günümüzde kimyasal boyanın da kullanılması ile Aksaray ili düz dokuma yaygılarının değeri düşmüştür. Bu açıdan eskiden olduğu gibi yünün boyanmasında tamamen doğal boya kullanılmalıdır.

Halk Eğitim Merkezi'nde Aksaray ili düz dokuma yaygıları ile ilgili kurslar açılmalı ve yöre insanının daha fazla dokumayla ilgilenmesi amaçlanmalıdır.

Yöre halkı için gelir kaynağı olan Aksaray ili düz dokumaları, bölgesel kalkınma açısından değerlendirilmeli ve bölgenin gelecek projeksiyonu bağlamında çeşitli düzenlemeler yapılmalıdır.

Dokuma sanatının önemli temsilcilerinden olan Aksaray ili düz dokuma yaygılarının, dokuma sanatındaki yeri ve önemini açıklayan seminerler düzenlenmelidir.

Dokunan düz dokumaların tanıtımı yapıp diğer bölgelerde de sergilerin açılması ve düz dokumaların müzelerde yer alması Aksaray ili düz dokumalarının tanınması açısından önemlidir.

Günümüze kadar gelmiş olan dokumaların da yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu bilinmelidir. Ortam şartlarından dolayı müdahale edemeyeceğimiz bu dokumaların, kültürel değerlerimizin yok olmaması için özellikleri belirlenip arşivlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Acar, B. (1975). *Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Akbank Yayınları.
- Acar, B. (1982). *Kilim, Cicim, Zili, Sumak, Türk Dokuma Yaygıları*. İstanbul: Eren Yayınları.
- Adalılar, A. (1994). Eşme Dokumalarındaki Otantik Üretim ve Bugünkü Dejenerasyonu. *1.Uluslararası Eşme Kilim Festivali Türkiye Kilimciliğinin Üretim ve Pazarlama Sorunları Sempozyumu*.
- Akbil, F.(1997). Bergama Dokumaları Cicim-Sili. *Türkiyemiz*.
- Akbil, F. (1970). *Halı Kilim Cicim-Sili ve Kolonlar*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Akpınarlı, F. (1997) Geleneksel El Örgüsü Çoraplarda Çağdaş Yaklaşımlar. *Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçerisindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akpınarlı, F. (1995). Eşme Kilimleri ile Van Kilimlerinin Genel Özellikleri. *II. Uluslar Arası Eşme Kilim Festivali, Kirkitli ve Mekikli Dokuma Teknikleri Eşme Kilimleri ile Emsalleri Arasındaki İlişkiler ve Pazarlama İlkeleri Semineri*, Ankara: Turizm Geliştirme Vakfı Yayını.
- Aytaç, A. (2006). *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*. Konya.
- Aytaç, Ç. (1989). *El Dokumacılığı*. Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi.
- Barışta, H. Ö. (1998). *Türk El Sanatları*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Bayram, S. (1996). Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Müzesi’nde Bulunan Hayvan Figürlü Halılarda Ejder- Kaplumbağa- Akrep- Kertenkele Figürü. *Türk Soylu Halkların Halı, Kilim Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Kayseri.
- Bayraktaroğlu, S. (1991). Maddi Kültürümüzün Zengin Örneklerinden Sumak Dokumaları. *Kültür ve Sanat Dergisi*, Türkiye İş Bankası Yayınevi.
- Bayraktaroğlu, S. (1991). Sumak Dokumaları. *Kültür ve Sanat*, Ankara: İş Bankası Yayınları, Sayı 11.
- Bayraktaroğlu, S. (1990) Eskişehir Ve Çevresi Hall-Kilim Ve Düz Dokuma Yaygıları.Vakıflar Dergisi, Sayı 21. İstanbul.
- Çelik, A. (1999). Anadolu, İran Ve Kafkasya Halı Etkileşimi, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Deniz, B. (1991). Bir Vakıf Eser Olarak Cami, Mescid, Zaviye, Şifahane Gibi Dini ve Sosyal Yapılarda Bulunan Halı, Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar ve Bunların Günümüzdeki Durumu, *IX. Vakıf Haftası Sempozyumu*.

- Deniz, B. (1994). Anadolu Türk Dokuma Sanatında Cicim. *Sanat Tarihi Dergisi*, C. VII, İzmir.
- Deniz, B. Geçmişte ve Günümüzde Aksaray Halıları, Eski Aksaray Halıları. *Arış Dergisi*, Yıl:1 Sayı:4.
- Deniz, B. (1984). Taşpınar Halılarında Desen. *I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu*, İzmir.
- Durul, Y. (1977). *Yörük Kilimleri*. İstanbul: Ak Yayınları.
- Eldener, Karadağ, T. (2011). *Yeni Dokunan Dekoratif Kilimler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erbek, G. (1988). *Kilim Catalogue No: 1*. İstanbul: Ana Basım A.Ş. Selçuk A.Ş. Yayını.
- Erbek, G. (1995). *Anatolian Kilims No: 2*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Ergür, A. (2002). *Tekstil Terimleri Sözlüğü*. İstanbul.
- Güngör, İ.H. (2005). *Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin Temel Tasar*. İstanbul: Esen Ofset Matbaacılık, 3. Baskı.
- Kadioğlu, Ö. (2012). *Çankırı İli Merkez Köylerinde Bulunan Düz Dokuma Yaygıların Tespiti ve Günümüzdeki Durumu*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Karahan, R. (2007). *Dünden Bugüne Hakkari Kilimleri*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karamağaralı, B. Türk Halı Sanatındaki Motiflerin Yorumu Üzerine. *Arış Dergisi*, Yıl: 1 Sayı:3.
- Kıraç, M. C. Aksaray İlinde Halı Kilim Konusundaki Faaliyetler. *Arış Dergisi*, Yıl:1 Sayı:4.
- Kırzioğlu, Görgünay, N. (1995). *Altaylardan Tuna Boyuna Türk Dünyasında Ortak Motifler*. Ankara: Türksoy Yayınları.
- Konyalı, İ.H, (1974). *Abideleri ve Kitabeleri ile (Niğde) Aksaray Tarihi*.
- Koyuncu, A. (2011). *Belenbaşı Köyü (Buca-İzmir) Düz Dokumalarının Teknik ve Desen Özellikleri*, Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir.
- MEGEP, (2007). *El Sanatları Teknolojisi Kilim Dokuma*. Ankara.
- Onuk, T. Akpınarlı, F. (2003). *Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Özbel, K. (1945). *El Sanatları II- Oya ve Oya Çeşitleri*. Ankara: C.H.P. Halk Evleri Bürosu.

- Soysaldı, A. (2009). *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Sökmen, S. (2009). *Isparta İli Güneykent Kasabası düz Dokuma Yaygılarının Tarihi, Teknik ve Sanatsal Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Şahin, Z. (2004). Sarkız (Kayseri) Yöresi Düz Dokumaları. *E.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:11.
- Ölçer, N. (1988). *Türk İslam Eserleri Müzesi Kilimler*, İstanbul.
- Tozun, H. Somçağ H. (2014). Kilimde Kullanılan Tasarım Yöntemleri, *Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe Kahramanmaraş Sempozyumu*, 18.20 Nisan 2013, Kahramanmaraş, II. Cilt.
- Ürer, H. (1997). *Emirdağ (Afyon) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Yıldırım, M. Baylan, Z. Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Örnekleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 415.
- http://www.aksaray.bel.tr/cografi_ozellikler-29/cografi_ozellikler-29.html Son Erişim Tarihi: 17.10.2014
- http://www.aksaray.bel.tr/aksaray_tarihi-27/aksaray_tarihi-28.html Son Erişim Tarihi: 17.10.2014

EKLER

EK-1. Bilgi Formu

--

Bilgi Formu No		
Ürünün Fotoğraflandığı Tarih		
Ürünün Dokunduğu Tarih		
Ürünün Cinsi		
Ürünün Yöresi		
Ürünün Boyutları	En	
	Boy	
Malzeme	Atkı	
	Çözüğü	
Uygulanan Teknik		
Kullanılan Renkler	Atkıda	
	Çözüğüde	
Motif ve Kompozisyon		

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : GÜMÜŞ, Deniz
 Uyruğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 25.01.1986, Sakarya
 Medeni hali : Evli
 Cep Telefonu : 0 (537) 930 98 07
 e-mail : denizyucedag@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Güzel Sanatlar Enstitüsü	2015
Lisans	Sakarya Üniversitesi / Güzel Sanatlar Fakültesi	2007
Lise	Ali Dilmen Lisesi	2003

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2007	Çak Şirketler Grubu	Çak Tekstil-Desinatör
2008- 2011	Milli Eğitim Bakanlığı	Teknoloji Tasarım, Resim-İş, Sanat Tarihi Öğretmeni
2011-2012	Kanada Eğitim Uygulama ve İş Eğitim Merkezi	Zihinsel Engellilerde Resim-İş Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

GÜMÜŞ, Deniz, “Türk Dokuma Sanatında Sözlük Denemesi; Aksaray Taşpınar Halıları Sözlüğü Örneği”, Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu, 26-27 Kasım 2014, Sakarya.

GAZİ GELECEKTİR..